

K.K.T.C
YAKINDO U ÜN VERS TES
L SANSÜSTÜ E T MENST TÜSÜ
KL N K PS KOLOJ ANAB L M DALI

ÇOCUKLUK ÇA INDA EBEVEYN (ANNE-BABA) DDET NE
MARUZ KALMI ANNELER N EBEVEYNL K
TUTUMLARININ ÇOCUKLARIYLA BA LANMALARINA
ETK LER

YÜKSEK L SANS TEZ

Ay egül KOZAK

Lefko a
Ocak, 2022

K.K.T.C
YAKINDO U ÜN VERS TES
L SANSÜSTÜ E T MENST TÜSÜ
KL N K PS KOLOJ ANAB L M DALI

ÇOCUKLUK ÇA INDA EBEVEYN (ANNE-BABA) DDET NE
MARUZ KALMI ANNELER N EBEVEYNL K
TUTUMLARININ ÇOCUKLARIYLA BA LANMALARINA
ETK LER

YÜKSEK L SANS TEZ

Ay egül KOZAK

Tez Danı manı

Yrd. Doc. Hande ÇEL KAY SÖYLER

Lefko a
Ocak, 2022

Onay

Ay egül KOZAK tarafından hazırlanan “**Çocukluk Ça ında Ebeveyn İddetine Maruz Kalmı Annelerin Ebeveynlik Tutumlarının Çocuklarıyla Ba lanmalarına Etkileri**” ba lıklı tez, kapsam ve nitelik açısından kalite standartlarına uygunlu u ile ilgili Lisansüstü E itim EnstitüsüKlinik Psikoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak 21/01/2022 tarihinde kabul edilmi tir.

Jüri Üyeleri	Adı – Soyadı	mza
Jüri Ba kanı:	Yrd. Doç. Hande ÇEL KAY SÖYLER
Jüri Üyesi:	Ö retim Gör. Pervin Y İ T
Danı man:	Yrd. Doç. engül BA ARI

Anabilim Dalı Ba kanı Onayı

21/01/2022

.....
Doç.Dr. Meryem KARAAZ Z

Anabilim Dalı Ba kanı

Lisansüstü E itim Enstitüsü Onayı

21/01/ 2022

Enstitü Müdürü

Etik İkelere Uygunluk Beyanı

Bu tezin içinde sundu um verileri, bilgileri ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde etti imi; tüm bilgi, belge, de erlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sundu umu; çalı mada bana ait olmayan tüm veri, dü ünçe, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kurallar gere i olarak eksiksiz ekilde uygun atıf yaptı ımı ve kaynak göstererek belirtti imi beyan ederim.

Ay egül KOZAK

01/01/2022

TE EKKÜR

Bu tez çalıması hayatımın en zor ve sıkıntılı dönemine denk geldi i için sadece tezi de il her eyi yapmakta ve yeti tirmekte çok zorlandım. Zaman zaman vazgeçtim zaman zaman erteledim zaman zaman da yeti tiremedim. Bu zorluklar, vazgeçiler ve yılgınlık döneminde sürekli bana yeniden yeniden zaman veren, ‘bir haftada toparlarsın’ diye yüreklendiren, her türlü kolaylı ı gösteren tez hocam Hande ÇEL KAY’A çok çok te ekkür ederim. Sergiledi i insani tavır ve bana gösterdi i sabırdan dolayı kendisine minnettarım. Yine bu dönem de ö rendi i her yeni bilgiyi benimle paylaşan, devam etmem için sürekli destekleyen hatta zorlayan sınıf arkadaşım Aysun AYGÜN’E çok te ekkür ederim. Sağ olun var olun...

Ay egül KOZAK

Özet

Çocukluk Ça ında Ebeveyn İddetine Maruz Kalmı Annelerin Ebeveynlik Tutumlarının Çocuklarıyla Ba lanmaları Arasındaki İlişki

Ay egül KOZAK

Yüksek Lisans Tezi –Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Klinik Psikoloji Ana Bilim

Dalı

Ocak 2022

Bu ara tırmada amaç çocukluk ça ında ebeveyn (anne-baba) iddetine maruz kalmı annelerin, ebeveynlik tutumlarının çocuklarına ba lanmalarına nasıl etkiledi ini ara tırmaktır. Ba lanma kuramlarına göre, çocuklu un erken dönemin de temel bakım veren anne/baba ile bebek arasında geli en ilişki, bebe in kendisini ve dünyayı nasıl anlayaca ı ve anlamlandıraca ı üzerinde etkili olmaktadır.

E er anne ve bebek arasında kurulan bu ilişki sa lıklı ise yani bebek seviliyor ve ihtiyaçları zamanında gideriliyorsa bebek kendini güvende hisseder. Hem kendini güvende hisseden ve hem de sevildi ini hisseden bebek dünyayla sa lıklı bir şekilde ba lanır, dünyayı ve çevresindeki kişileri olumlu bir şekilde değerlendirir. Anne ve çocuk arasında kurulacak sa lıklı bir ilişki, sadece erken çocukluk dönemini de il, çocu un tüm yaşamını etkiler.

Anne- çocuk arasında sa lıklı bir ilişki söz edebilmek için annenin ruhsal yapılanmasının sa lıklı olup olmaması çok önemlidir. Dün kendisi çocuk olan ve bugün çocuk yetiren annenin kendi ailesinde ki yetirilme ekli onun gerçekte bildi i tek dildir. E er anne çocukken ebeveynlerinden iddet görmü ise deneyimledi i, da arıcı ında olan bu dili farkında olmadan kendi çocuklarında kullanacaktır. Bu durum, çocukları mutlu ya da mutsuz, ilgili ya da umursamaz, sorumlu ya da sorumsuz bireyler haline getirebilir. Yani çocuklar köken ailelerinden görüp öğrendiklerini kendi çocuklarına yansıtacaklarından sa lıksız ebeveynler sa lıksız nesillerin oluşmasında zincirleme bir işlev görecektir.

Anahtar kelimeler: anne-çocuk ba laması, çocukluk travması, ebeveyn iddeti.

Abstract

The relationship between parenting attitudes of mothers who have been exposed to parental violence in childhood and its effects on their attachment to their children.

Master's Degree Thesis- Social Sciences The Major Clinical Psychologist

Ay egül KOZAK

January 2022

The relationship between the effects of parenting attitudes of mothers who were exposed to parental violence in childhood on their attachment to their children is examined in this study. Attachment theories state that the relationship developing between the primary caregiver (mother/father) and the infant in early childhood has an impact on how the infant will understand and make sense of themselves and the world.

If this relationship between the mother and the baby is healthy, that is, if the baby is loved and their needs are met on time, the baby feels safe. By feeling both safe and loved, the baby connects with the world in a healthy way and evaluates the world and the people around them in a positive way. A healthy relationship to be established between the mother and the child affects not only the early childhood but also the whole life of the child.

The mental situation of the mother is of utmost importance for a healthy relationship between mother and child. The upbringing of the mother, who once was a child herself, is the only language she really knows. If the mother was exposed to violence from her parents as a child, she will unconsciously use this language that she experienced. This unconscious decision can result in the upbringing of happy or unhappy, caring or uncaring, responsible or irresponsible children. In other words, parents will reflect what they have seen and learned from their families as a child on to their own children and the unhealthy parents will have a chain function in the formation of unhealthy generations.

Keywords: mother to infant bonding, parental violence, childhood trauma.

çindekiler

Onay	III
Etik İkelere Uygunluk Beyanı	IV
TE EKKÜR	V
Özet.....	VI
çindekiler	VIII
Tablo Listesi.....	XI
ekil Listesi	XVI
Kısaltmalar	XVII
Bölüm I.....	1
Giri	1
Problem Durumu	1
Problem Cümlesi	2
Ara tırmanın Amacı	2
Ara tırmanın Önemi	3
Sınırlılıklar	4
Tanımlar	4
Kuramsal Temeller ve İgili Ara tırmalar.....	6
Ba lanma	6
Ba lanma ve Ba lanma Kuramının Geli imi.....	6
Ba lanmanın Olu umu	13
Ba lanma Sistemi.....	16
Ba lanmayı Etkileyen Temel Faktörler	21
Ba lanma Fonksiyonları, Ki ilik Ve Geli im	23
Ba lanma Stilleri ve Sonraki Döneme Etkileri	29
Aile ç i iddet.....	39
Aile ç i iddet Olgusu	39

Aile içi İddet Türleri	40
Aile içi İddet ve Çocuk Üzerindeki Etkileri.....	42
Aile içi İddet Kuramları	44
Ebeveyn Tutumları	47
Demokratik Tutum	48
Otoriter Turum	50
Ayrı Koruyucu Tutum	51
Zin Verici Tutum	52
Tutarsız Anne-Baba Tutumu	53
Ebeveyn Tutumları Üzerine Araştırmalar	53
BÖLÜM III.....	59
YÖNTEM.....	59
Veri Toplama Araçları	59
Ebeveyn Çocuk Kapsayıcı İlevler Ölçeği (EÇK Ö)	60
Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (ÇÇTÖ)	60
Verilerin Analizi ve Yorumlaması	61
BÖLÜM IV	63
Bulgular ve Yorumlar	63
Çalışmada Kullanılan Ölçeklerin Normallik Test Sonuçları	63
Maternal Bağlanma Ölçeği ile İlgili Analizler	63
Endişe-Ayrılmaya Hassasiyet ile İlgili Analizler	68
Eylemlilikli Alt Boyutu ile İlgili Analizler	73
Kapsamayan Eylemlilikli Alt Boyutu ile İlgili Analizler	78
Doyum Odaklılık Alt Boyutu ile İlgili Analizler	82
Katı Kuralcı Alt Boyutu ile İlgili Analizler	87
BÖLÜM V.....	93
Tartışma.....	93

BÖLÜM VI	102
Sonuç ve Öneriler	102
Kaynakça	108
Ekler	123

Tablo Listesi

	Sayfa
Tablo 1. Yeti kin Ba lanma Modeli	20
Tablo 2. Çalı mada Kullanılan Ölçeklerin Normallik Test Sonuçları	63
Tablo 3. Katılımcıların Ya ları ile Maternal Ba lanma Ölçe inden Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	63
Tablo 4. Katılımcıların E itim Düzeyi ile Maternal Ba lanma Ölçe inden Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	64
Tablo 5. Katılımcıların Gelir Durumu ile Maternal Ba lanma Ölçe inden Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	64
Tablo 6. Katılımcıların Medeni Durumları ile Maternal Ba lanma Ölçe inden Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	65
Tablo 7. Katılımcıların E leri ile steyerek Evlenme Durumu ile Maternal Ba lanma Ölçe inden Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	65
Tablo 8. Katılımcıların Çocuk Sayıları ile Maternal Ba lanma Ölçe inden Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	65
Tablo 9. Katılımcıların Anne Olmayı Sevme Durumu ile Maternal Ba lanma Ölçe inden Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	66
Tablo 10. Katılımcıların Çocuklarına iddet Uygulama Durumu ile Maternal Ba lanma Ölçe inden Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	66
Tablo 11. Katılımcıların Çocukken Ebeveynlerinden iddet Görme Durumu ile Maternal Ba lanma Ölçe inden Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo.....	66
Tablo 12. Katılımcıların Annelerinin E itim Durumu ile Maternal Ba lanma Ölçe inden Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	67
Tablo 13. Katılımcıların Babalarının E itim Durumu ile Maternal Ba lanma Ölçe inden Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	67
Tablo 14. Katılımcıların Anneleri ile li ki Durumu ile Maternal Ba lanma Ölçe inden Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	67
Tablo 15. Katılımcıların Babaları ile li ki Durumu ile Maternal Ba lanma Ölçe inden Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	68
Tablo 16. Katılımcıların Ya ları ile Endi e-Ayrırlı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	68
Tablo 17. Katılımcıların E itim Düzeyi ile Endi e-Ayrırlı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	69

Tablo 18. Katılımcıların Gelir Durumu ile Endi e-Ayrılı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	69
Tablo 19. Katılımcıların Medeni Durumları ile Endi e-Ayrılı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	69
Tablo 20. Katılımcıların E leri ile steyerek Evlenme Durumu ile Endi e-Ayrılı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	70
Tablo 21. Katılımcıların Çocuk Sayıları ile Endi e-Ayrılı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	70
Tablo 22. Katılımcıların Anne Olmayı Sevme Durumu ile Endi e-Ayrılı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	70
Tablo 23. Katılımcıların Çocuklarına iddet Uygulama Durumu ile Endi e-Ayrılı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	71
Tablo 24. Katılımcıların Çocukken Ebeveynlerinden iddet Görme Durumu ile Endi e-Ayrılı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	71
Tablo 25. Katılımcıların Annelerinin E itim Durumu ile Endi e-Ayrılı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	71
Tablo 26. Katılımcıların Babalarının E itim Durumu ile Endi e-Ayrılı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	72
Tablo 27. Katılımcıların Anneleri ile li ki Durumu ile Endi e-Ayrılı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	72
Tablo 28. Katılımcıların Babaları ile li ki Durumu ile Endi e-Ayrılı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	72
Tablo 29. Katılımcıların Ya ları ile E ile li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	73
Tablo 30. Katılımcıların E itim Düzeyi ile E ile li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	73
Tablo 31. Katılımcıların Gelir Durumu ile E ile li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	73
Tablo 32. Katılımcıların Medeni Durumları ile E ile li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	74
Tablo 33. Katılımcıların E leri ile steyerek Evlenme Durumu ile E ile li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	74

Tablo 34. Katılımcıların Çocuk Sayıları ile E ile li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	75
Tablo 35. Katılımcıların Anne Olmayı Sevme Durumu ile E ile li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	75
Tablo 36. Katılımcıların Çocuklarına İddet Uygulama Durumu ile E ile li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	75
Tablo 37. Katılımcıların Çocukken Ebeveynlerinden İddet Görme Durumu ile E ile li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	76
Tablo 38. Katılımcıların Annelerinin E itim Durumu ile E ile li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	76
Tablo 39. Katılımcıların Babalarının E itim Durumu ile E ile li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	76
Tablo 40. Katılımcıların Anneleri ile li ki Durumu ile E ile li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	77
Tablo 41. Katılımcıların Babaları ile li ki Durumu ile E ile li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	77
Tablo 42. Katılımcıların Ya ları ile Kapsamayan li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	78
Tablo 43. Katılımcıların E itim Düzeyi ile Kapsamayan li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	78
Tablo 44. Katılımcıların Gelir Durumu ile Kapsamayan li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	78
Tablo 45. Katılımcıların Medeni Durumları ile Kapsamayan li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	79
Tablo 46. Katılımcıların E leri ile steyerek Evlenme Durumu ile Kapsamayan li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	79
Tablo 47. Katılımcıların Çocuk Sayıları ile Kapsamayan li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	79
Tablo 48. Katılımcıların Anne Olmayı Sevme Durumu ile Kapsamayan li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	80
Tablo 49. Katılımcıların Çocuklarına İddet Uygulama Durumu ile Kapsamayan li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	80
Tablo 50. Katılımcıların Çocukken Ebeveynlerinden İddet Görme Durumu ile Kapsamayan li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	80

Tablo 51. Katılımcıların Annelerinin E itim Durumu ile Kapsamayan li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	81
Tablo 52. Katılımcıların Babalarının E itim Durumu ile Kapsamayan li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	81
Tablo 53. Katılımcıların Anneleri ile li ki Durumu ile Kapsamayan li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	82
Tablo 54. Katılımcıların Babaları ile li ki Durumu Kapsamayan li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	82
Tablo 55. Katılımcıların Ya ları ile Doyum Odaklılık Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	82
Tablo 56. Katılımcıların E itim Düzeyi ile Doyum Odaklılık Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	83
Tablo 57. Katılımcıların Gelir Durumu ile Doyum Odaklılık Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	83
Tablo 58. Katılımcıların Medeni Durumları ile Doyum Odaklılık Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	83
Tablo 59. Katılımcıların E leri ile steyerek Evlenme Durumu ile Doyum Odaklılık Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	84
Tablo 60. Katılımcıların Çocuk Sayıları ile Doyum Odaklılık Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	84
Tablo 61. Katılımcıların Anne Olmayı Sevme Durumu ile Doyum Odaklılık Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	84
Tablo 62. Katılımcıların Çocuklarına iddet Uygulama Durumu ile Doyum Odaklılık Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	85
Tablo 63. Katılımcıların Çocukken Ebeveynlerinden iddet Görme Durumu ile Doyum Odaklılık Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	85
Tablo 64. Katılımcıların Annelerinin E itim Durumu ile Doyum Odaklılık Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	85
Tablo 65. Katılımcıların Babalarının E itim Durumu ile Kapsamayan li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	86
Tablo 66. Katılımcıların Anneleri ile li ki Durumu ile Doyum Odaklılık Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	86
Tablo 67. Katılımcıların Babaları ile li ki Durumu Doyum Odaklılık Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	86

Tablo 68. Katılımcıların Ya ları ile Katı Kuralcı Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	87
Tablo 69. Katılımcıların E itim Düzeyi ile Katı Kuralcı Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	87
Tablo 70. Katılımcıların Gelir Durumu ile Katı Kuralcı Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	88
Tablo 71. Katılımcıların Medeni Durumları ile Endi e-Ayrıllı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	88
Tablo 72. Katılımcıların E leri ile steyerek Evlenme Durumu ile Katı Kuralcı Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	88
Tablo 73. Katılımcıların Çocuk Sayıları ile Katı Kuralcı Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	89
Tablo 74. Katılımcıların Anne Olmayı Sevme Durumu ile Katı Kuralcı Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	89
Tablo 75. Katılımcıların Çocuklarına iddet Uygulama Durumu ile Katı Kuralcı Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	89
Tablo 76. Katılımcıların Çocukken Ebeveynlerinden iddet Görme Durumu ile Katı Kuralcı Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	90
Tablo 77. Katılımcıların Annelerinin E itim Durumu ile Katı Kuralcı Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	90
Tablo 78. Katılımcıların Babalarının E itim Durumu ile Katı Kuralcı Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo	90
Tablo 79. Katılımcıların Anneleri ile li ki Durumu ile Katı Kuralcı Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo.....	91
Tablo 80. Katılımcıların Babaları ile li ki Durumu ile Katı Kuralcı Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo.....	91

ekil Listesi

Sayfa

ekil 1. Ba lanma levleri 23

Kısaltmalar

KKTC: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

Bölüm I

Giri

Problem Durumu

iddet, u andaki modern dünyada, hümanist toplumlarda en belirgin sorunlardan biridir. Tarihsel açıdan bakıldığında zaman zaman bazı dönemlerde iddetin savunuldu u, e itim açısından faydalı bir metot oldu u, bazı sorunların çözülmesinde i e yaradı ı dü ünülmekteydi. Ancak dünya modernle tikçe, hümanizm (insancılık) yakla ımı meydana çıktıkça bu dü üncelerden ve metotlardan insan dü üncesi arındırılmaya ba lamı tır (Bilici, 2008).

Geli mekte olan ülkeler içerisinde yer alan Türkiye'nin di er geli mekte olan ülkeler ile ortak özelliklerinden bir tanesi de iddet sorununun hala en gündemde olan sorunlardan biri olmasıdır. Sorunun temelinde indi imiz zaman, birçok sorun gibi iddetin de temelinde çocukluk dönemi ya antıları büyük önem ta ır. Bireyin ya adı ı ve gözlemcisi oldu u bu anılar geli im sürecinde ki ilik yapısının olu masında büyük rol oynar. Birey problem çözme becerisi geli tiremedi i için tek çözümü iddette bulmaktadır. Bu durum iki ekilde olmaktadır. Birincisi, ki i iddetten ba ka bir yöntem bilmemekte ve akılcı bir ekilde problemlerle ba a çıkma yöntemlerini uygulayamamaktadır. kincisi ise, ki i çocuklukta ya adı ı iddet sonucunda içinde biriktirdi i öfkeyi, özgürlü ünü elde etti i zaman iddet gördü ü ki ilere kar ı veremedi i tepkileri de u anda sosyal hayatındaki ki ilere kar ı uygulamaktadır.

Freud, Ki ilik Geli imi Kuramı'nda ya amın ilk yıllarında ya ananlar sonucunda kazanılan deneyimlerin sonucunda ki ili in geli ti ini savunur. Adler, ya amın ilk birkaç yılının yeti kin ki ili inin olu umunda çok önemli oldu unu savunur ve bu süreçte ebeveyn rolünün çok önemli oldu unun altını çizer. Horney, kuramında çocuklukta sa lıksız ili kilerin önemini vurgulamı ve çocuklar üzerinde neden oldu u patolojilerden bahsetmi tir. Ebeveynlerin tutarsız davranı ları, küçümseyici tutumlar, sevgi ve saygı eksikli i, a ır ı korumacılık, ayrımcılık ve kendi aralarındaki iddet davranı ları çocuklar da istenmeyen davranı ve tutumlara yol açtı ı belirtilmi tir. Erikson, kuramında ya amın ilk yılında çocu un ihtiyaçlarının kar ılanması ve güven ihtiyacının kar ılanması duygusunu geli tirmesi çocu un annesiyle olan ili kisine ba lıdır. Güveni hisseden çocuk her açıdan sa lıklı olaca ı

gibi aynı zaman da gerek annesiyle gerekse dünyanın kalanıyla güvenli bir şekilde bağlanacaktır (Van der Kolk, 2015).

Araştırmanın konusu çocukken aile içi şiddete maruz kalmış çocukların ya adıkları bu sorunun yeti kinlik dönemlerinde ya adıkları bağlanma sorunu ile olan ilişkisidir.

Literatürdeki çalışmaları içinde, çocuklara birey olarak bakmak ve şiddetin psikolojik sonuçlarını araştırmak ve önemli bir toplumsal sorun olan çocuğa yönelik şiddetle mücadelede toplumsal kaynakları kullanmak önemlidir. Bu bulgulardan hareketle bu çalışma, aile içi şiddetin psikolojik boyutunu özellikle bağlanma açısından araştırmayı amaçlamaktadır.

Problem Cümlesi

Çocukluk çağında ebeveyn (anne-baba) şiddetine maruz kalmış annelerin ebeveynlik tutumlarının çocuklarına bağlanmalarına etkileri.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; çocukluk çağında ebeveyn(anne-baba) şiddetine maruz kalmış annelerin, ebeveynlik tutumlarının çocuklarıyla bağlanmalarına etkileri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bağlanma kuramlarına göre, çocukluğun erken döneminde temel bakım veren anne/baba ile bebek arasında gelişen ilişki, bebeğin kendisini ve dünyayı nasıl anlayacağı ve anlamlandıracağı üzerinde etkili olmaktadır. Erken anne ve bebek arasında kurulan bu ilişki sağlıklı ise yani bebek sevilir ve ihtiyaçları zamanında gideriliyorsa bebek kendini güvende hisseder. Hem kendini güvende hisseden ve hem de sevildiğini hisseden bebek dünyaya sağlıklı bir şekilde bağlanacak, dünyayı ve çevresindeki ilişkileri olumlu bir şekilde öğrenecektir.

Anne ve çocuk arasında kurulacak sağlıklı bir ilişki, sadece erken çocukluk dönemini değil, çocuğun tüm yaşamını etkileyecektir. Bowlby, anne-bebek arasındaki bağlanma biçiminin nasıl olacağını ve çocuğun gelişiminde nelere sebep olduğunu araştırmış, sağlıklı anne-bebek bağlanmasının çocuk üzerinde gelişimci, iyileştirici ve kişiliğinin olumlanmasındaki olumlu etkilerine değinmiştir.

Ara tırmanın Önemi

Bu ara tırmanın önemi; çocukluk ça ında ebeveyn(anne-baba) iddetine maruz kalmı annelerin, ebeveynlik tutumlarının çocuklarıyla ba lanmalarına etkileri arasındaki ili kinin incelenmesidir. Çünkü birçok kültürde aile içi iddetin saklandı ı, üstünün örtüldü ü görülür. Çocukken, ebeveyn iddetine maruz kalmı bireyler yeti kin ya amlarında bilinçsiz bir ekilde bu iddeti çevrelerindeki ki ilere ve hatta kendi çocuklarına uygulamaktadır. Bu durumda iddet nesilden nesile devam edebilmektedir. Bu döngünün kırılabilmesi için iddetin neden oldu u olumsuzlukları ortaya koyan çalı malar son derece önemlidir. Uluslararası literatür de, aile içi iddete ba lı olarak geli en çocukluk ça ı travması ve ileri ya lara etkileri ile ili kili çalı malar sınırlı sayıdadır. Çalı manın amacı bu dezavantajı ara tırmaktır ve bu birlikteli in daha önceden çok fazla çalı ılmamı olması, bu de i kenler arasındaki ili kiyi incelemeyi amaçladı ı için çalı mamızı benzersiz kılmaktadır. Ebeveyn iddetine maruz kalmı annelerin çocuklarıyla ba lanma düzeylerini göstermesi açısından da mühimdir.

Ba lanma kuramlarına göre, çocuklu un erken dönemin de temel bakım veren anne/baba ile bebek arasında geli en ili ki, bebe in kendisini ve dünyayı nasıl anlayaca ı ve anlamlandıraca ı üzerinde etkili olmaktadır. E er anne ve bebek arasında kurulan bu ili ki sa lıklı ise yani bebek seviliyor ve ihtiyaçları zamanında gideriliyorsa bebek kendini güvende hisseder. Hem kendini güvende hisseden ve hem de sevildi ini hisseden bebek dünyaya ile sa lıklı bir ekilde ba lanacak, dünyayı ve çevresindeki ki ileri olumlu bir ekilde de erlendirecektir. Anne ve çocuk arasında kurulacak sa lıklı bir ili ki, sadece erken çocukluk dönemini de il, çocu un tüm ya amını etkileyecektir.

John Bowlby ve Mary Ainsworth'un ortak çalı maları sonucu olu turulmu olan ba lanma kuramındaki ilkelerden biri, temel bakım veren ki i ile kurulmu olan ba lanma ili kilerinin ya am boyu devam etti i ve yeti kinlik döneminde de bir öneme sahip oldu udur (Ainsworth & Bowlby,1992).

Bowlby, anne-bebek arasındaki ba lanma biçiminin nasıl olu tu unu ve çocu un geli iminde nelere sebep oldu unu ara tırımı , sa lıklı anne bebek ba lanmasının çocuk üzerinde geli tirici, iyile tirici ve ki ili in olu masındaki olumlu etkilerine de inmi tir. Bowlby'ye göre, insanların kuracakları her yeni

ili kinin ve sosyal tepkilerin temeli, henüz sözcüklerin olmadığı bebeklik dönemindeki birincil ba lanma figürü ile kurulan ilk ili kilerinde atılmıştır. Bebeklikte belirlenen ve zihne kaydolmuş anne ile bebek arasındaki bu ili ki biçimini ‘içsel tasarım’ olarak adlandırılmıştır (Bowlby, 1982).

Anne ile bebek arasındaki erken dönem ili kisinin ki inin tüm hayatını etkiledi i ve aynı eklede di er ili kilerini de etkiledi i görülmü tür. Sonuç olarak, anne ile çocuk arasındaki ili kinin niteli i ve ebeveyn tutumları, çocu un ruhsal ihtiyaçlarını karşılanmıyorsa çocukta kaygıya ve içsel çatışmalara zemin hazırlayarak patolojiye neden olur. Çocukları mutlu ya da mutsuz, ilgili ya da umursamaz, sorumlu ya da sorumsuz bireyler haline getirebilirler. Çocuklar ailelerinden görüp öğrendiklerini baskılarına yansıtacaklarından sağlıklı bireyler ve sağlıklı nesillerin oluşmasında ebeveynlerin büyük rolü vardır.

Sınırlılıklar

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları vardır.

1-Veriler toplarken, katılımcıların verdiği bilgiler doğru kabul edilmiştir. Katılımcılar kendi doğal ortamlarında ve çocuklarıyla ili ki a ı içerisindeyken gözlemlenmemiştir. Ayrıca katılımcıların birlikte yaşadıkları diğer kişilerden bilgi alınmamıştır bu bir sınırlılıktır.

2- İddet kavramı çok geniş bir alanı temsil etmesine rağmen bu çalışmada sadece ebeveyn iddetiyle sınırlandırılmıştır.

3- Araştırma Antalya ilinin Muratpaşa, Aksu ve Konyaaltı ilçelerinde yaşayan katılımcıların katılımıyla sınırlandırılmıştır.

4-Araştırmada yabancı katılımcı yoktur.

Tanımlar

Anne-Çocuk Ba lanması

Bowlby ‘anne ve çocuk arasında sıcak, sürekli, yakın bir ili kinin olması ve bu durumdan her iki tarafında memnun olması ve haz almasını anne-çocuk ba lanması’ olarak tanımlamıştır (Bowlby, 2013).

Aile i iddet

Bir kiinin e ine, çocuklarına, anne, babasına, karde lerine veya yakın akrabalarına yönelik uyguladı ı her türlü saldırgan davranı tır (Akın, 2013).

Ba lanma

Anne ve ocuk arasında sıcak, sürekli, yakın bir ili kinin olması ve bu ili kiden anne ve çocu un doyum alması ekinde tanımlanmaktadır (Bowlby, 2013).

Çocukluk a ı Travması

Çocukların ba ta anne ve babaları olmak üzere, onlara bakmakla yükümlü kimseler ve çevrelerinde bulunan yeti kinler tarafından fiziksel, duygusal, cinsel, sosyal, psikolojik ve zihinsel geli imlerini engelleyen ya da kısıtlayan her türlü tutum ve davranı larıdır.

BÖLÜM II

Kuramsal Temeller ve İlgili Araştırmalar

Ba lanma

Ba lanma ve Ba lanma Kuramının Geli imi

Sosyalleşmenin temellerini oluşturan kavramlardan biri olan ba lanmayı Bowlby (1980), bebek ile ona bakım veren arasındaki yakınlıkla sonuçlandırır ve sonrasında bu duyguyu ba kalarına karşı genellemesi olarak açıklar. Aynı zamanda insanların kendileri için önemli arz eden ihtiyaçları geliştirdikleri güçlü, duygusal ba dır (Bowlby, 2013).

Ba lanma ayrıca, bireyin korktuğunda, yorulduğunda, hasta olduğunda bir figürle ilişki kurmak veya yakınlık aramak için duyduğu güçlü bir istek olarak da tanımlanır (Bowlby, 2013).

Bowlby'e (1969) göre, ba lanma doğuştan gelen bir ihtiyaç ve bir potansiyeldir. Davis, Tongeren, Hook, Davis ve Worthington (2003) diğer tanımlara benzer bir şekilde, insanın dünyaya geldiğinden itibaren koruma, rahatlık ve destek alma gibi ihtiyaçları için güvendiği bir veya daha fazla kişi ile duygusal bağlar kurmaya çalıştığını ifade eder. Bu bağ özellikle bebeklik döneminde birincil bakıcı ile kurulmaya çalışılır. Ba lanma teorisi, bakıcı ne kadar yakınsa çocukluğun hayatta kalmaansı o kadar fazlalırsayımlarına dayanarak, ba lanma davranışının aslında levinin tehlikeli bir durumdan korunmak olduğunu savunan psikanalist ve psikiyatrist Jhon Bowlby (1982) tarafından ortaya konulmuştur (Bowlby, 2008).

Bowlby (1969), ba lanmayı sağlayan davranış biçimlerini iki gruba ayırmıştır birincisi; sinyalleme davranışı, anneyi çocuğa getiren etki olarak tanımlanabilir. A lama, gülümseme, sonrasında çağırma ve belirli mimikler bu gruba dahil edilebilir. Bu tür davranışlar annenin çocuğa olan yakınlığını arttırmaktadır. Bir sinyalleme davranışı, birden fazla anlamaya gelebilir. Örneğin; a lama davranışı açlıktansa yava gelir, ba ladığında düşük seviyedeysen ilerleyen zamanda daha yüksek ve gürültülü hale gelebilir. Acı sebebiyle a lama davranışında ise ba langıçtan itibaren yüksektir, ilk a lama anı ve uzun olduğu için sonrasında uzun bir sessizlik olur. İkincisi ise yakınlık davranışıdır. Çocuğu anneye getiren etkidir. Çocuk anneye ulaşmak için emekleyecek, sürünecek, yürüyecek ve hatta koşacaktır. Bu davranışlar bu kategoride yer alır (Kandemir, 2007).

Bowlby (1969), ba lanma davranı nı dört evreden olu tu unu söylemi tir. Aynı zamanda çocu un hangi evrede ba lanma ya ayaca nın, ba lanmanın nasıl tanımlandı na göre de i ece ini ifade etmi tir. Birinci evre “Figürün Sınırlı Ayırımıyla Yönelim ve Sinyaller” olarak isimlendirilmi tir. Bu evre do umdan sekiz haftaya kadar sürer ve on iki haftalı a kadar da çıkabilir. Hatta elveri siz ko ullarda bu süre daha da uzayabilir. Bu evrede bebek kendine özgü bir biçimde ba kalarını ayırt etti ini belli eder ancak bu ayırt etme sadece koku ya da i itme ile sınırlıdır. “Bir ya da Birden Fazla Ayrı Figüre Yönelme ve Yöneltilen Sinyaller” adındaki ikinci evre yakla ık altıncı aya ya da ko ullara göre sonrasına kadar devam eden bu evrede, birincideki gibi bebek insanlara arkada ça davranmaya devam eder. Ancak ba kalarının yerine anne figürüne yönelmeyi tercih eder. Üçüncü evre olan “Sinyallerin yanı sıra Lokomasyon Aracılı ıyla Ayrı bir figüre Yakınlı ın Korunması” ise genellikle altıncı yedinci ay arasında ba lar fakat anne figürüyle az temasta bulunan bebeklerde on ikinci aya kadar ertelenebilir ya da iki-üç ya boyunca devam edebilir. Bebek artık daha iyi bir ekilde bireyleri ayırt eder ve bunun yanında uzakla an anne figürünü takip eder, döndü ünde onu kar ılar. Hatta anneyi merkeze alarak çevreyi ke fe çıkar. Aynı zamanda etrafındaki di er bireylere kar ı sergiledi i dostça tavır azalır, ikinci bir ba lanma figürü seçer. Figür olarak seçmedi i di erlerine ise artan bir tedbirle yakla ır. Dördüncü ve son evre olan “Hedef Düzeltimli Bir Partnerli in Biçimlenmesi” ise çocuk anneyi artık hareket eden ba ımsız bir nesne olarak algılamaya ba lar. Annenin yakınlı masının ya da uzakla masının sebeplerini kavrayabilecek bir algıya sahip oldu u söylenemeyebilir. Ancak zamanla bu durum de i ebilir ve çocuk annenin planlamalarını kavrar (Bowlby, 2008).

Erken geli im dönemindeki ili ki deneyimlerinin çocukların psikososyal geli imi için önemi konusunda çocuk geli imi literatüründeki çalı macılar arasında fikirbirli i söz konusudur. Özellikle anne-çocuk arasındaki ba lanma ili kisi bunlar içerisinde ön plana çıkmaktadır (Kolo lugal, 2008).

Erken geli im dönemi çocu un yeti kinlere a ırı ba ımlı oldu u, do umdan 18. ve 24. aya kadar olan bebeklik dönemi ve bebeklikten yakla ık 5 ya ına kadar süren ilk çocukluk dönemini kapsayan bir süreci ifade etmektedir.

Ba lanma teorisi insan ili kilerinin ba langıcına dair temel bir yakla ım sunmaktadır. Bowlby ba lanma kavramını bir ki iye yönelik yakınlık arama ve sürdürme e ilimi olarak tanımlamı , ba lanma davranı nı ise genellikle daha güçlü

ve/veya zeki olarak algılanan ve tercih edilen bir bireyle yakınlık kurma ve bu yakınlığı sürdürme ile neticelenen herhangi bir davranış ekli olarak ifade etmiştir (Bowlby, 2012).

Ba lanma örüntülerini ise yeni doğanın başta bir insana ilk ba lanmasına aracılık eden temel ontogenetik süreçler ve yaşamın daha ileriki dönemlerinde de etkisini sürdüren psikobiyolojik mekanizmalar olarak değerlendirilmiştir (Bowlby, 2013).

Ainsworth ise ba lanmayı yeni doğanın anne figürüne yönelik geliştirdiği onları mekan ve zaman ötesi bir arada tutan bebek ile annesi arasındaki duygusal ba lanma olarak nitelendirmektedir. Çocuk ve bakıcı arasında gelişen ilişkide ba lanma, çocuğun stresli durumlarda özellikle bakıcıyla yakınlık arayışının bir sonucu olarak ortaya çıkan dizi ve süreklilik ile duygusal ba lanma olarak tanımlanır (Kesebir vd., 2011).

Yeni doğanların biyolojik yetersizlikleri nedeniyle onlara bakmaya ve onları korunmaya istekli bir bakıcıları olduğu müddetçe hayatta kalabilecek olmaları ba lanma kuramının çıkış noktasını oluşturmaktadır. Doğal ayıklama süreci nedeniyle bebekler kendilerine bakım veren kişiye yönelik koruyucu davranışları geliştirebilirler (Hazan ve Shaver, 1994).

Ba lanmanın oluşumunda yeni doğanın çocuğun hayatta kalması için bir bakım veren ve onu koruyana ihtiyaç duyduğu erken gelişim dönemi kritik dönemdir.

Bu kritik dönem güvenli ba lanma oluşmadığında, bir daha oluşması zorlaşmaktadır (Bowlby, 2013).

Bu dönem, özellikle bebeğin ilk yılı aynı zamanda Freudien ve Eriksoncu bakıma açısından oral dönem ve temel güven/güvensizlik dönemine denk gelmektedir (Cebe, 2005).

Ba lanma teorisinde de diğer yaklaşımlarda olduğu gibi bu dönemin başarılı bir şekilde geçirilmesi çocukta güven duygusunun oluşumunu sağlamaktadır. Bu doğrultuda farklı teorilerin birbiriyle paralel varsayımları olduğu görülmektedir.

Ba lanmanın varlığı ve önemi konusunda farklı teoriler ve disiplinler arasında ortak bir kanı olsa da basit bir açıklık güdüsünden mi doğduğu, sonradan mı öğrenildiği konusunda farklı yaklaşımlar türetilmiştir. Ba lanmanın nasıl oluştuğuna dair öğrenme teorisyenleri ve psikanalistler birbirinden bağımsız söylemlerle beslenme ve cinsellik güduları üzerinde durmuşlardır. Ancak cinsellik yalnızca yetkin ba lanması için bir açıklama olarak değerlendirilebilir ve bu davranışların da

tamamının cinsellikle bir arada olmadığı ve yine cinselliğin yaınması için de herhangi bir sevgi baının olmasına gerek olmadığı açıktır. Di er taraftan hayvan deneklerle yapılan çalı malar yeni do anların beslenmeseler dahi bazı nesnelere ba landıklarını kanıtlamı tır (Bowlby, 2012).

Ba lanma kuramının temelleri hayvanlarla ve kurum bakımı altındaki çocuklarla yapılan gözlem çalı malarıyla atılmı tır. Ba lanmanın olu umunu beslenme ihtiyacı ile açıklayan teorileri yanlı layan önemli çalı malardan birisi ba lanma kuramının do u una aracılık eden Harlow'un (1958) maymun yavrularıyla gerçekle tirdi i çalı madır. Bu alı mada yavru maymunlar annelerinden ayrılarak tel model ve kuma model birer anne hazırlanmı tır. Ayrıca tel model anneye bir beslenme düzene i de hazırlanmı , kuma modele böyle bir düzenek eklenmemi tir. Çalı mada tehlike anında ve yabancı ortamda yavru maymunların kuma modele yakınla mayı tercih ettikleri gözlenmi tir. Bu alı ma, Freud'un bebeklerin oral doyum sa layan obje veya ki iye ba landıklarını öne sürdü ü psikoanalitik kaynaklı hipotezi yıkarak, ba lanmada bakımın en önemli fonksiyonunun çocukla sıklıkla yakın vücut teması kurmak oldu unu göstermi tir. Bir di er önemli hayvan çalı ması Lorenz (1935)'in basımlama (imprinting) alı masıdır. Kaz yavrularıyla gerçekle tirilen bu çalı mada yumurtadan çıkan kazlar annelerinden ayrılmı tır. Çalı mada yavru kazların anneleri yerine gördükleri ilk hareketli nesneyi (alı macı) ba lanma figürü olarak algıladıkları ve onu takip ettikleri gözlenmi tir. Basımlama alı ması ayrıca anne ile yavrusu arasındaki ba ın kurulmasında kritik evrenin varlı ını kanıtlamı tır. Bu kritik evrede kaz yavruları annelerini de il ba ka bir figürü gördükleri için daha sonra anneleriyle düzenli temas kurduklarında dahi o figüre kar ı ba lanma ve takip davranı ları sergilemeye devam etmi lerdir. Ba lanma teorisi e itli ara tırmacıların ampirik çalı maları, Lorenz, Harlow gibi etologların çalı maları, psikiyatri ve psikanaliz e itimi almı olan John Bowlby'in psikanaliz uygulamaları, rehberlik klini inde gerçekle tirdi i çalı malar ve çocuk psikolojisi alanında ortaya konan çalı malardan faydalanılarak olu turulmu tur (Yörükan, 2015).

Bowlby ba lanma kuramının prensiplerini belirlerken etoloji, sibernetik, psikanalitik, geli im psikolojisi gibi pek çok alandan faydalanmı , çocuk ve anne arasındaki ba ı formülüle ederek ayrılık, yoksunluk, yas gibi durumlar kar ısında ortaya çıkan bozulmalar üzerinde durmu tur.

Bowlby uyumsuz çocukların kaldığı bir okulda gönüllü çalışmalar yaparken yalnız ve kaygılı davranışlar sergileyen bazı çocuklar dikkatini çekmiş ve bu gözlemler onun erken dönem aile ilişkilerine odaklanarak kariyerine çocuk psikiyatristi olarak devam etmesine aracı olmuştur. Daha sonra İngiliz Psikanalist Enstitüsünde eğitim almaya başlamıştır. Burada Klein gibi nesnel ilişkileri teorisyenleriyle çalışmıştır. Ancak nesnel ilişkileri ekolünü içsel mekanizmalar arasındaki gerilimlere odaklanması açısından eleştirilerek, dışsal faktörlerin insan psikolojisi ve gelişimi için daha önemli olduğunu vurgulamıştır. Bowlby özellikle çocuklarla terapilere başladığında psikanalitik yaklaşımla uygulamaları arasında tutarsızlıklar gözlemlemiştir. Kurumlarda çalışırken buradaki çocukların görevliler tarafından beslenip, bakım görmelerine karşın ayrı sıkıntı ve kaygı belirtileri sergilediklerini ve gelişimsel problemler yaşadıklarını fark etmiştir. Bowlby bakım evlerinde kalan çocuklarda gelişimsel geriliklerin yanı sıra alımlı sosyal ve duygusal davranış örüntüleri gözlemlemiştir. Bu çocuklar yakın ilişkilerinde sürekliliği koruyamamakta fakat yabancılar da dahil karışık ilişkileri herkese seçkisiz olarak yakınlık göstermekteydiler (Uluç, 2005).

Bowlby'in anne yoksunluğunun yıkıcı sonuçlarını açıklama çabaları onu Lorenz gibi bilim adamlarının yaklaşımıyla tanıştırmıştır. Kuşların ve memelilerin balanma davranışlarından yola çıkan bu etolojik yaklaşıma göre balanmanın oluşumunda çevresel etkiler doğuştan gelen ve içgüdüsel özelliklerden daha etkilidir (Hazan ve Shaver, 1994).

Bowlby ilk deneysel çalışmasında Londra Çocuk Rehberlik Kliniğinde duygusuz ve çalma özellikleri bulunan 44 vaka incelemiştir. Bunun sonucunda "Kırkdört Çocuk Hırsız: Kişilikleri ve Yaşamları" makalesini yayınlamıştır. Bowlby bu çalışması sonucunda erkek çocuklarda erken dönemde anneden ayrılık ve sonraki suçluluk arasında güçlü ilişkiler belirlemiştir (Uluç, 2005).

Bowlby daha sonra bu kliniğin başına geçti ve burada Anna Freud'un yanında doğrudan gözlem üzerine eğitim almış olan Robertson ile birlikte annelerinden ayrılarak hastaneye yatırılan veya kurum bakımı altına alınan çocuklar üzerine çalışmalar gerçekleştirdi. Bu çalışmalarından sonra Dünya Sağlık Örgütü'nün talebiyle hazırladığı raporda özellikle ilk 3 yıl içinde anne yoksunluğunun çocukları fiziksel ve ruhsal hastalık riskine maruz bıraktığını belirtmektedir (Bowlby, 2013).

Bütün bu öncül çalışmaların getirdiği birikimle balanma kuramının temelleri Bowlby'in 3 klasik makalesi ile atılmıştır. Bowlby (1958) "Çocuğun Anneye Bağlılığının

Do ası” makalesinde çocu un anneye ba ını açıklayan oral ve cinsel temelli ihtiyaç teorisini reddetmi , Freud ve Klein’e itirazlarını dile getirmi tir. Çocu un anneyi bir bütün algılayıp, temsil etti ini ve ba lanmanın davranı sal sistemler tarafından harekete geçirildi ini belirtmi tir. İkinci klasik makale olan “Ayrılık Kaygısı” (1960) ba lanmada ayrılı a tepkisel davranı lardan bahsetmektedir. Bowlby çocuklarda ayrılık sürecinde protesto, yas ve reddetme olmak üzere üç a amalı bir süreçten bahseder. Bazı çocuklarla a ırık kaygı, bazılarında sözde ba ımsızlık davranı larının ortaya çıktığını belirtmektedir. Üçüncü klasik makalesi olan “Bebeklik ve Erken Çocukluk Döneminde Kayıp ve Yas” Bowlby’in en çok ses getiren makalesi olmu tur. Bu makaleyle ba lanma kuramı ortaya çıkmı , psikanalizle ba ları tamamen kesilmi tir. Bowlby di er çalı malarından birikimleri ve Ainsworth gibi di er bilim adamlarının çalı malarını da derleyerek Ba lanma, Kayıp, Yas (1969, 1973, 1980) üçlemesini yayınlamı , böylece ba lanma teorisinin çerçevesi olu mu tur (Uluç, 2005).

Ba lanma teorisinin temelleri John Bowlby tarafından atılsa da tanınması daha çok Ainsworth’ün (1913-1999) kuramı empirik olarak test edilebilir hale getirmesiyle gerçekte mi tir (Sümer vd., 2009).

İlk çalı malarına Bowlby’den ba ımsız ba layan Ainsworth ba lanma teorisine güvenli üs ve anne duyarlılı ı kavramlarını kazandırmı tir. Ayrıca ev gözlemi ve yabancı ortam gibi ba lanma ölçüm yöntemlerini kullanarak ba lanmanın sistematik ölçümüne katkı sa lamı tir (Uluç, 2005).

Ainsworth’un, Bowlby’in erken dönemde anneden ayrı kalmanın ki ilik gelişimine etkisini inceleyen çalı masına dahil olmasıyla iki ara tırmacı birlikte çalı maya ba lamı lardır. Bu dönemde ara tırmacıların yayınladı ı ortak bir çalı mada Ainsworth, sanatoryumda bir süre kalmı ve sonrasında ailesiyle yeniden bir araya gelen okul ça ı çocuklarında üç tip ba lanma e ilimi belirlemi tir. Bunlar anneye kar ı güçlü olumlu duygular, de i ken duygular ve ifadesiz dü manca tutumlardı. Ancak, Ainsworth zamanla Bowlby’in etolojik açıklamalarına ters dü erek kendi çalı malarına yönelmi tir. Ainsworth ilk önemli projesi olan Ganda projesinde (1969) 1-24 aylık bebe e sahip 29 aileyi iki haftada bir iki er saatten olu an oturumlar ekinde 9 ay boyunca izlemi ve ev ortamında yakınlı ı sa lama ve koruma davranı larının (ba lanma davranı ları) olu umunu gözlemlemi tir. Bu gözlemler sonucunda Ainsworth üç tip bebek sınıflandırması belirlemi tir. Güvenli ba lanan çocuklar anneleri ortamdaki ayrılı ında daha az a lamı ve anneleri

yakındayken çevreyi ke fetmi tir. Güvensiz ba lanan çocuklarda anneleri ayrıldı nda daha çok a lama gözlenirken, annenin varlı nda ke if davranı larına rastlanmamı tır. Henüz ba lanmamı bebekler olarak tanımlanan çocuklarda ise annenin varlı ı/yoklu u ve bebe in davranı örüntüleri arasında herhangi bir ili ki tespit edilememi tir (Uluç, 2005).

Aynı çalı mada 6 aydan önce çocuklarda ba lanma davranı larının ortaya çıkmadı ı, ancak 6. aydan itibaren bu davranı ların açıkça gözlemlenebildi i belirlenmi tir. Bu çalı maya göre ba lanmanın yo unlu u ve süreklili i çocu un geli imi, organizmal ve çevresel etkenlere ba lıdır. Ba lanmada annenin birincil rolüyle birlikte bebe in etkile im derecesi de önemlidir. Yani ba lanma sürecinde çocuk da aktif olarak rol almaktadır (Bowlby, 2013).

Ainsworth Uganda çocuklarıyla gerçekle tirdi i bir di er çalı masında hareketli hale geldikten sonra bebeklerin anneyi güvenli üs olarak kullanmaya ba ladı ını belirlemi tir. Bu çalı mada Ainsworth 12 aylık bebekleri evde annesiyle ve yalnızken, yabancı ortamda annesiyle ve yalnızken olmak üzere iki oturumda gözlemlemi tir. Bu çalı maya göre duyarlı bir anne çocu un ipucu davranı larını farketme, bunları do ru ekilde yorumlama, bu i aretlere hızlı ve uygun bir ekilde yanıt vermeye hazırken, duyarsız anne bebe in i aretlerini fark etmeyecek, fark etti inde yanlı yorumlayabilecek, daha sonrasında bunlara geç veya uygun dü meyen yanıtlar verebilecek veya çocu un isteklerini yanıtsız bırakacaktır. Duyarlı bir anne yakla ımı ilk ya gününde annesine güvenli ba lanımı ve onun yanında olmasından ho lanan bir çocuk profiliyle oldukça uyumludur (Bowlby, 2012).

Ainsworth'un Baltimore projesinde ise 26 gönüllü orta sınıf beyaz aile evlerinde do al gözlem yoluyla do um öncesinden 52. haftaya kadar izlenmi tir. Her aileden 72' er saatlik etkile im kaydı 5'er dk'lara bölünerek analiz edilmi tir. Ainsworth bu çalı masında çe itli ba lanma davranı larının içerik çözümlemesini yapmı tır. Beslenme sırasındaki etkile im, anne çocuk arasındaki yüz yüze etkile im, a lama, selamlama, takip etme davranı ları, ba lanma ve ke if davranı ları arasındaki denge, uyma davranı ları, yakın beden teması, yakınla ma davranı ları, duygu yo unlu u içeren temaslar ba lıca çözümlene yapılan davranı larıdır. Bu proje ba lanma davranı örüntüleri ve anne duyarlılı ı arasında yakın ili kiyi bir kez daha ortaya koymu tur. Bu çalı maya göre annenin çocu un sinyallerine duyarlı olması, bunları do ru ekilde ayrı tırıp uygun tepkiler üretmesi ve bunu geciktirmeden yapması güvenli ba lanma için gereklidir (Uluç, 2005).

Ainsworth vd., (1978) bir klasik haline gelen “Yabancı Ortam” (Strange Situation) çalışmasında ise deneysel yöntemle bağlanma kuramının hipotezlerini sınamıştır. Bu çalışmada bağlanma sisteminin aktive edilmesiyle laboratuvar ortamında annesinden ayrılarak bir yabancıyla kısa süre bir odada kalan ve sonrasında tekrar annesiyle buluşturulan çocukların tepkileri de değerlendirilerek üç tip bağlanma örüntüsü sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmalar “Güvenli”, “Kaygılı/Kararsız” ve “Kaçınan” bağlanma stilleridir. Buna göre güvenli bağlanan çocuklar anneleri odadan gittiğinde bir süre huzursuz olurlar, anne döndüğünde kolayca sakinleşir, yakınlık ve temas ararlar ve daha sonra oyun odasında kefe devam ederler. Kaygılı/kararsız bağlanan gruptaki çocuklar annenin gittiğinde yoğun kaygı, gerilim ve öfke yaşamakta, yabancı ile iletişim kurmamaktadır. Bu çocuklar anneleri döndüğünde kolayca sakinleşmezler, kefe davranışlarını bırakırlar ve anneye sıkıca yapışma davranışını sergilerler. Kaçınan çocuklar ise annenin gittiğinde ayırıcı herhangi bir tepki göstermemekte, dönüşünde de temas kurmaktan kaçınmakta ve daha çok çevreyle ilgilenmektedir (Sümer ve Güngör, 1999).

Daha sonra gerçekleştirilen bir çalışmada çocuklukta temelleri atılan bağlanma sisteminin yetişkinlikte de benzer özellikleri gösterdiğini ve benzer bir sınıflandırma gerçekleştirildiğini tespit etmişlerdir. Bu çalışmada romantik ilişkiler bağlanma sistemi üzerinden kendini anlatan paragraflar aracılığıyla değerlendirilmiş ve yetişkinler için de benzer şekilde “Güvenli, Kaygılı/Kararsız ve Kaygılı/Kaçınan” olmak üzere üç bağlanma stili belirlenmiştir. Söz konusu çalışmada yetişkin bağlanma stiline, ebeveynlerle kurulan çocukluk ilişkileri tarafından bir derece belirleniyor olduğu görülmüştür. Çalışma sonuçlarına göre güvenli bağlanma biçimine sahip yetişkinler, kendine güvenen, yakın ilişkilerinde rahat, yeni ilişkiler kurmaktan rahatsızlık duymayan bireylerdir. Diğer taraftan kaygılı/kararsız bağlanan yetişkinler, kendilerine güvenmeyen, reddedilme ve terk edilme korkusuyla yakın ilişkiler olarak değerlendirilmiştir. Kaygılı/kaçınan bağlanma stili geliştiren yetişkinler ise, yakın ilişkiler kurmaktan kaçınan, kendilerini açamayan bireylerdir (Hazan ve Shaver, 1994).

Bağlanmanın Oluşumu

Duygusal bağ kurma ihtiyacı ve eğitimli yeni doğan bebeklerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için gelişimsel açıdan işlevsel bir sistemdir. Bağlanma sistemi hem çocukları çevreden gelebilecek tehlikelere karşı koruyucu bir fonksiyona, hem de

çocu un güven içinde çevreyi ke fetmesine yardımcı bir i levsell e sahiptir (Sümer ve Güngör, 1999).

Bowlby çocukların do u tan ba lanma olu umu için donanımlı olduklarını ve temel bakım gereksinimleri kar ılanan çocukların bakım verenleriyle güvenli ba lanma ili kileri kurdu unu belirtmi tir (Kolo lugal, 2008).

Bowlby'nin ba lanma kavramsalla tırmasında dört a ama yer almaktadır. Birinci a ama olan do umdan 2. aya kadar olan süreçte bebekler algılarını insan figürlerine yöneltirler. Bundan sonra gelen 2-6 aylık süreçte bebek tanıdık olanı ayırmaya ba lar ve bir ba lanma figürüne odaklanma geli ir. Üçüncü a amada 7. aydan yakla ık 24. aya kadar spesifik ba lanmalar geli mektedir. Bu dönemde çocuklar anne gibi düzenli bakım verenleriyle yakınlık kurmaya çalı arak ba lanma davranı ları sergilerler. Son a amada 2 ya ın üzerindeki çocuklar ba kalarının duygu, hedef ve planlarının farkına varırlar ve eylemlerini buna göre biçimlendirmeye ve daha esnek davranmaya ba larlar. Buna göre 6. aya kadar ba lanmaya bir hazırlık süreci ya anmaktadır. Bu süreçte ba lanma sistemi henüz aktif de ildir. 2. yıldan sonra ise dilin de geli imiyle çocuk ve anne arasındaki ili ki daha karma ıkla ır, çocuk ikincil ba lanma figürlerine yönelmeye ba lar ve annesinin yoklu unda güvenilir di erleri ile yalnız kalmaya ba lar. 3 ya ından sonra ba lanma kritik evresi tamamlanarak, çocuk di er ki ilerle sosyal ve duygusal ili kiler geli tirmeye ba lamaktadır (Bowlby, 2013).

Ainsworth (1967) gözlem çalı malarına dayanarak ba lanma sürecinde çocu un 13 temel davranı türünün ortaya çıktığını ve bunların birer davranı kriteri olarak kullanılabilece ini belirlemi tir. Bu davranı türleri a a ıdaki sıralanmı tır (Yörükan, 2015).

Kuca a alındı ı zaman a lamayı bırakma (9. Hafta)

-) Görsel bir uyaran aldı ı zaman belirgin ekilde gülümseme (anne görü alanına girdi inde) (10. Hafta)
-) Annenin ayrılması durumunda a lamaya ba lama (15. Hafta)
-) Belirgin ekilde görsel ve vücutça anne figürüne yönelme (18. Hafta)
-) Anneye belirgin ekilde sesler çıkarma (ku lanma, cıvılda) (20. Hafta)
-) Belirgin kar ılama davranı ı (21. Hafta)

-) Belirgin ekilde tırmanma, ke fetme, inceleme davranı ları (ba lanma figürünün yüzü, saç, elbisesi) (22. Hafta)
-) Belirgin izleme davranı ı (emeklemeyle) (24. Hafta)
-) Çocu un belirgin ekilde yüzünü annesiyle saklamaya çalı ması (28. Hafta)
-) Ke if üssü olarak anneyi kontrol amaçlı kullanma (8. Ay)
-) Anne çok uzakta olmadı nda a lamadan takip (9. Ay)
-) Belirgin sıkıca sarılma davranı ı (1. Yılın Sonu)
-) Anne figürünü güvence üssü olarak kullanma (28. Ay).

Ba lanma sisteminde 6. aydan sonra yakınlı ı sürdürme sorumlulu u anneden çocu a da geçer. Bundan sonra gerçekle en yönelme davranı ı ba lanmanın temelini olu turmaktadır. Bu do rultuda çocuk 6. aydan itibaren kollarını kaldırma, kuca a alınma iste i ve dikkat çekme davranı ları sergilemektedir. 8 aylıktan itibaren annesinin varlı ı ile yoklu unda farklı davranmaya ba lar. Çocu un bili sel aygıtları arayıp, nesnelere yoklu unu algılamaya ba ladı ı, Piaget'nin 9. ayda ba ladı ını savundu u dönemde yakla ma, yapı ma ve izleme davranı ları ortaya çıkar (Bowlby, 2013).

Üçüncü yıldan sonra bebe in algısal alanının geli mesi ve olayları anlama becerisinin artması ba lanma davranı larında de i me neden olmaktadır. Çocu un kendisinin zaman zaman yalnız bırakılabilece inin farkına varması bunlardan birisidir. Önemli de i ikliklerden biri de çocu un 3. ya a girdikten sonra akran, okul ö retmeni gibi ikincil ba lanma figürleriyle yabancı bir ortamda güvende hissedebilmesidir. Ergenlik döneminde ise kar ı cinsle çekim devreye girer. Bu dönemde ba lanma örüntüleri kendilerini ebeveynlerinden ayıran ergenler, ebeveynlerine yo un biçimde ba lı kalanlar, ba kalarına ba lanma sürecinde isteksiz veya ba arısız olanlar ve ebeveynlerine ba lanmayı sürdürürken di erlerine ba lanmayı da önemli gören ergenler eklinde de i ebilmektedir. Yeti kinlik döneminde de birçok birey için ebeveynlere ba lanma devam eder. Ya lılık evresinde ise ba lanma daha çok genç jenerasyona yönelmektedir (Bowlby, 2013).

Ba lanma olu umunda erken çocukluk dönemi kritik evre olsa da ba lanma ya am boyunca devam eden bir süreçtir. Olgunla mayla birlikte ba lanma davranı larının sıklı ı azalmaktadır. Yeti kinlikteki ba lanma davranı ları kısmen ki inin ya ına, cinsiyetine, içinde bulundu u ko ullara ve erken geli im dönemindeki

ba lanma figürleriyle olan deneyimlerine göre farklı biçimlerde ortaya çıkmaktadır (Bowlby, 2012).

Ba lanma Sistemi

Bowlby hem bebeklerin hem de bakım verenlerin ba lanma sistemi için biyolojik açıdan donanımlı olduklarını belirtmektedir. Ba lanma temel bakım verenle ortaklı a do ru bir seri a amada geli mektedir. Bebek a lar, sarılır, mırıldanır, güler, emekler, yürür, annesini takip eder. Ba lanma sisteminin birincil amacı temel bakım vereni yakında tutmak, uzun dönemli amacı ise bebe in hayatta kalmasını sa lamaktır (Santrock, 2011).

Ba lanma anneye yakınlık duyan bir takım davranı sistemlerinin aktivitesinin ürünüdür. Bu sistemler karma ık yapıdadır ve belirli bir süreci izlemektedir. Bakım verenin yeni do ana yönelik sıcaklık ve duyarlılı ı ba ta olmak üzere tüm davranı ları ba lanma davranı sal sisteminin dinami ini yönlendiren ve geli imini biçimlendiren noktalardır (Bowlby, 2013).

Ainsworth, gözleme dayalı gerçekle tirdi i projede ba lanmada temel davranı sistemlerinin çocu un a laması ve annenin buna yanıt davranı ları, fiziksel olarak çocukla temas kurma davranı ları, ayrılık ve yeniden bir araya gelme esasındaki davranı lar olarak de erlendirmi tir (Ainsworth, 1979)

Mizacın ba lanma sürecine etkisi de tartı ılan bir konu olmu tur. Literatürdeki çalı malar mizaç ve ba lanmanın farklı ba lamaları oldu unu ve birbirinden ba ımsız veya ili ki içerisinde bu iki faktörün ki ilerarası ili kileri etkiledi ini do rulamaktadır. Çıkarılan kesin bir sonuç da her iki boyutun da çocu un yakın çevresindeki birincil bakım vereninin duyarlı davranı larıyla ekillenmekte oldu udur. Örne in, duyarlı bakımın olmadı ı durumlarda çekingen mizaçlı çocuklar kaygılı, çekingen olmayan çocuklar ise kaçınan davranı lar sergilemektedir. Yani duyarlı bakım sunulmadı ında farklı mizaçtaki çocuklarda farklı yönde güvensiz ba lanma örüntüleri görülmektedir. Öte yandan çocu un mizaç özelliklerinin annenin davranı larını ve duyarlılı ını ve dolaylı olarak güvenli ba lanma sürecini etkiledi i de dü ünülmektedir (Sümer vd., 2009).

Ba lanma davranı sistemleri belli bazı ko ullarda harekete geçer ve belli bazı ko ullarda sona ererler. Ba lanma davranı ını aktive eden ko ullar genel olarak üç grupta de erlendirilmektedir. İlk olarak açlık, yorgunluk, acı, ü üme, hastalık gibi çocu un durumundan kaynaklanan ko ullar ba lanma sistemini tetiklemektedir.

Annenin nerede oldu u ve davranı ı, ayrılması, yakınlıktan vazgeçmesi gibi ko ullar ise ba lanmayı harekete geçiren anneden kaynaklı etmenlerdir. Ayrıca çevresel faktörler dikkate alındı ında çocu un tehlike ve korku durumlarında ba lanma davranı ı daha yo un ortaya çıkmaktadır. Ba lanma yo unlu u ba lanma figürünün ortadan kaybolmasından hemen sonra kısa sürede artmaktadır. Ba lanmayı sona erdirici durumlar ise annenin görüntüsü, sesi ve onunla tekrar etkile im haline geçilmesi olacaktır (Bowlby, 2013).

Bowlby ba lanma modelleri, çocuk ve bakıcı arasındaki kendi hatalarını sistematik olarak düzelten süreçler olarak görülmelidir. Ba ka bir deyi le, tutturma sistemi çocu un birincil bakıcıya yakla masını ve bu yakınlık bozuldu unda düzeltilmesini sa lar. Bu durum, çocuk ve bakıcı arasında dengeli bir ili kide güvenlik ve heyecanı sürdürmenizi sa lar (enkal, 2013).

leriki ya am dönemlerinde de ki i sevdi i ki ilerden giderek artan mesafe ve sürelerle ayrı kalacak, ancak bu figürle ileti imi koparmadan eninde sonunda geri dönecek ekilde benzer örüntüler gerçekleşecektir. Sa lıklı bireylerde ba lanma ve ke if davranı ları ola an ekilde bir dönü üm içerisinde süregitmektedir (Bowlby, 2012).

Bowlby'e göre çocu un ba lanma davranı larının belirli hususları içermesi gerekmektedir. İlk olarak çocu un davranı larının bakım verenle bir etkile imi ba latması gerekir. Bu anneye yakla ma, tırmanma, kucaklama, gülümseme, dikkat çekmeye çalı ma gibi davranı larla gerçekleşmektedir. İkinci olarak çocu un etkile imi sürdürmesi gerekmektedir. Çocuk ayrılıklar sonrası yakın durarak veya a layarak anne ile birlikte olmaya çalı ır. Çevreyi ö renme ve ke if davranı ı ile geri durma, korkma davranı larının da anne göz önünde bulundurulmasıyla gerçekleşmesi gerekir (Yörükan, 2015).

Bu do rultuda yeti kin bakımı tamamlayıcı bir davranı sal sistem tarafından düzenlenir. Bebekler güldü ünde bakıcı ödüllendir, a ladı ında ihtiyacını gidermeye çalı ır, bakıcı uzakla tı ında bebek izleme davranı ı gösterir. Fiziksel yakınlı a kar ı algılanan bir tehdit sonucunda kaygı açı a çıkar ve pe inden yakınlı ı yeniden kurmaya yönelik ısrarcı yapıda yapı kan ba lanma davranı ları sergilenir. Yakınlı ın sa lanıp korunması sevgi ve güven duygularına, ili kideki kesintiler ise kaygı, üzüntü ve öfkeye neden olabilir (Hazan ve Shaver, 1994).

Çocuk kendine özgü davranı larla ba lanma olu umuna katkı sa larken anne bebe in ipucu davranı larına uyumlu davranabilir, önem vermeyebilir veya kar ıt

davranı geli tirebilir. Bir tarafın davranı larındaki de i im di er tarafın davranı larını da etkileyerek anne çocuk davranı sal etkile imi sürdürülür. Ba lanmaya aracılık eden sistemlerin bazılarının hedef düzeltimli sistemler, di erlerinin ise basit ba lantılar ekinde gerçeikle ti i söylenebilir. Ba lanmaya aracılık eden sistemler özellikle ilk yıldan sonra hedef yönelimli hale gelmektedir. İlk ya a kadar a lama, gülme gibi hedefsiz davranı lar, sonrasında annenin olmadı ı ortamda ortaya çıkan arama, izleme gibi yakınlı ı sürdürmeye yönelik davranı lar ile izleme ve yapı ma gibi yakınlı ı koruma amacı ta ıyan davranı lar görülmektedir. Geli im sürerken hedef düzeltimli sistemler daha yalın hale gelir. Çevre ve organizmanın karma ıkla masının sonucunda bu sistemler hiyerar i ekinde organize olurlar. Bebe in anne figürüne yakınlı ı sürdürecekt ekinde davranma e ilimi gerçeikle meden ba lanma davranı mın tam olarak ortaya çıktı ndan söz edilemez (Bowlby, 2013).

Ba lanma yukarıda bahsedildi i gibi anne ve çocu un etkile im halinde ve belirli bir sırada izleyen davranı ları sonucunda ekillenmektedir. Ba lanmanın güvenli veya güvensiz olu umunda bebe in mizacı ve yakla ımı etkili olsa da, daha çok annenin çocu a duyarlı/duyarsız yakla ımı ve bakım verme biçimi etkili olmaktadır. Di er taraftan çocu un hayatında baba, büyük karde , büyük anne gibi figürler ikincil ba lanma figürü olarak yer almaktadır. skoç çocuklarıyla gerçeikle tirilen bir çalı mada çocukların büyük ço unlu u annelerini birincil ba lanma figürü görürken bazı vakalarda (özellikle annenin çocukla yeteri kadar ilgilenemedi i), baba ve büyük annenin birincil ba lanma figürü oldu u da gözlemlenmi tir. kincil annenin çocu a annelik biçiminde davranması ko uluyla çocuk o ki iye annesine davranaca ı gibi yakla maktadır. kincil annenin bu noktadaki eksikli i hormon düzeylerinin ve çocuk belirli bir geli im seviyesine ula ana kadar, emzirme gibi bazı deneyimlerin yetersizli idir (Bowlby, 2013).

çsel Çalı an Modeller

çsel çalı an modeller, ba lanma sisteminin altında yatan i leyi i, süreklili i ve etkilerini açıklayan zihinsel mekanizmalardır. Bowlby'ye göre, koruyucuyla tekrarlanan günlük deneyimler, koruyucunun tinsel temsilleridir. Bakıcının çocu a verdi i tepkiler ve yakınlık aray ına yakla ımı bili sel temsiller olarak kodlanmı tir. Ba lanma kuramında bu bili sel temsillere tinsel çalı an modeller denir. (Morsünbül ve Çok, 2011).

Ba lanma rakamlarıyla etkile ime girme yolları, ki inin ya amın sonraki dönemlerinde yakın ili kilerdeki beklentilerini, inançlarını ve ili kilerini belirleyen “iç çalı ma modelleri” nin içeri ini olu turur. Bowlby’ye göre, geli imin erken dönemindeki sevgi figürü ile etkile imlerinin bir sonucu olarak, çocuklar sevgiye layık olup olmadıklarına bakılmaksızın kendileri için bir “kendileri modeli” geli tirirler ve sevgi figürünün eri ilebilirli i ve hassasiyetine dayalı bir “ba kalarının modeli” olu tururlar. irket içinde çalı an modeller, sonraki yıllarda insanların sosyal algı ve davranı larını belirler. Bu iki temel bili sel model do rulayıcı ve tamamlayıcı olarak i lev görür. Ba lanma kaygısı, mesafe koruma ve yeti kinlikte yakın ili kilerden kaçınma gibi davranı kalıpları, bu kalıpların olumsuz olu umundan kaynaklanmaktadır(Kesebir vd. 2011).

Yakın ili kilerde ortaya çıkan ba lanma kaygısının erken dönemde anne tutarsızlı ının bir sonucu olarak ayrılma, reddedilme ve terk edilme duygusunu tanımladı ı, kaçınmanın ise mesafeli, gönülsüz ve so uk olan ba lanma figürünü daha da uzakla tırmamak için geli tirilmi olan duygu ve davranı düzenleme ekli oldu u dü ünülmektedir. Bu iki temel güvensiz ba lanma boyutunun kategorik çaprazlamasından dört tane ba lanma örüntüsü ortaya çıkmaktadır (Sümer vd., 2009: 19).

Çocuk vasiden olumlu bir cevap ve destek alırsa, gerekti inde, koruyucunun mevcut, güvenilir ve destekleyici oldu u bili sel algılarını geli tirir. Aksine, koruyucu çocu un ihtiyaçlarına kar ı duyarsızsa veya uyumsuz bir ekilde yanıt vermezse, çocuk ba lılık figürünü reddedilen ve sevmeye layık olmayan biri olarak algılar. çsel olarak çalı an modeller çocukluktan ergenli e kadar güçlenmeye devam ediyor. Ergenli in sonuna do ru, içsel çalı ma modelleri daha sürekli ve de i ime dirençli hale gelir. Gençler ve yeti kinler, kendileri için duygusal olarak önemli olanlar için dahili olarak çalı an modeller kullanırlar. Erken dönemde ortaya çıkan ba lanma stilleri, iç modeller nedeniyle herhangi bir özel de i iklik yapmadan ya am boyunca etkilenmeye devam eder (Morsünbül ve Çok, 2011).

Bartholomew ve Horowitz (1991: 227-228), Bowlby’in içsel çalı an modeller kavramından yola çıkarak bireyin kendisi ve di erleri hakkında olumlu/olumsuz bili sel temsillerini de erlendirek yeti kin bireyler için dörtlü bir ba lanma modeli geli tirmi tir. Bu modele göre olumlu kendilik/di erleri temsillerine sahip bireyler güvenli (secure) ba lanma ile de erlendirilirken, olumsuz kendilik/di erleri temsillerine sahip bireyler korkulu (fearful) ba lanma kategorisinde yer almaktadır.

Di er yandan olumlu benlik ve olumsuz di erleri temsilleri kayıtsız (dismissing) ba lanma sınıflandırmasına girmekte, olumsuz benlik ve olumlu di erleri temsilleri ise saplantılı (preoccupied) ba lanma kategorisinde de erlendirilmektedir. Ba lanma davranı sal sistemi, ba lanma stilleri ve içsel çalı an modeller ile uyumlu seyretmektedir (Bartholomew ve Horowitz,1991).

Tablo 1.

Yeti kin Ba lanma Modeli

		BENL K MODEL	
		Olumlu	Olumsuz
BA KALARI MODEL	Olumlu	GÜVENL Yakınlık kurma konusunda rahat ve özerk	SAPLANTILI li kilere takıntılı
	Olumsuz	KAYITSIZ Yakınlı a kar ı kayıtsız ve kar ıt ba ımlı	KORKULU Yakınlıktan korkan ve sosyal açıdan kaçınan

Kaynak: Sümer ve Güngör (1999) çalı masından uyarlanmı tır.

Bu sınıflandırmaya göre, güvenli bir ba lanma stiline sahip insanlar kendilerini sevgiye layık görürken, di erleri onları güvenilir ve destekleyici olarak görür. Buna ek olarak, güvenli bir ba lanma stiline sahip insanlar yüksek düzeyde benlik saygısı ve ba ımsızlı a sahiptir. Bu insanlar yakın ki iler arası ili kiler nedeniyle utanmıyorlar ve terk edilmekten korkmuyorlar. Takıntılı bir ba lanma tarzı olan insanlar kendilerini i e yaramaz olarak de erlendirirken, di erleri de erlidir. Bu ba lanma stilindeki insanlar genellikle ba ımlı bir ki ilik tarzı gösterir; Yakın ili kilerden endi e etmemekle birlikte, terk edilme korkusu güçlüdür. Kayıtsız bir ba lanma tarzı olan, farklı bir ba lanma tarzı olan insanlar kendilerini de erli olarak kabul etme e ilimindeyken, di erleri i e yaramaz ve olumsuzdur. Bu insanlar yakın ili kilerden zarar beklentisiyle kendilerini korumak için kaçınma davranı ı gösterirler veya ili kinin gerekli olmadı na inanırlar. Bu ek stiline ayrıca kaçınan ek de denir. Son olarak, korkunç bir ba lanma tarzı olan insanlar kendilerini ve di erlerini layık görmezler ve genel bir olumsuz tutum sergilerler. Aslında, ili ki kurmak istiyorlar, ancak yüksek düzeyde samimiyet ve terk korkusu nedeniyle sosyal ve romantik ili kilerden kaçınıyorlar. Bartholomew ve Horowitz'in dört ba lantı modelini incelerken, Hazan ve Shaver'in (1987) ba lanmasını önleme tarzının Bartholomew

ve Horowitz tarafından geniletilmiştir ve iki farklı boyutta değerlendirilmiştir (Subaşı, 2015).

Ba lanmayı Etkileyen Temel Faktörler

Ba lanmayı etkileyen faktörler çoğunlukla birincil ba lanma figürü olan anneden veya çocuktan kaynaklanabilmektedir. Bebekler ve küçük çocuklar onları koruyan, ilgi gösteren, onlarla konuşan, ihtiyaçlarını algılayıp uygun tepkiler veren, onlar için özel ve duyarlı bir bakım verenlere ihtiyaç duyarlar (Erol ve arkadaşları, 2006).

Ba lanma kuramı çerçevesinde son 40 yılda gerçekleştirilen çalışmalar erken gelişim döneminde anne duyarlılığının çocuğun güvenli ba lanma gelişimi ve beraberinde sağlıklı bir gelişim süreci geçirmesi için en temel koşul olduğunu göstermektedir. Anne duyarlılığından kastedilen çocuğun istek ve ihtiyaçlarına verilen duyarlı tepkilerdir. Ancak ba lanma figürünün duyarlılığı genel bir kavram olduğundan içeriğinin açıklanması önemlidir. Duyarlılık kavramı, içerisinde ba lanma figürü-çocuk ilişkisini etkileyebilecek pek çok olumlu etken barındırmaktadır (Sümer vd., 2009).

Ainsworth vd. (1978) doğal anne-çocuk etkileşimi gözlemlerine dayanarak anne duyarlılığını ikili kutuplar halinde 4 boyutta değerlendirmişlerdir. İlk olarak annenin çocuğun verdiği sinyalleri farketmesi ve bunlar için hazır, ulaşılabilir olması önemli bir faktördür. İkinci olarak bu sinyallerin doğru yorumlanması ve bunun sağlanması için annenin yeterli empati becerisine sahip olması gerekmektedir. Çocuğun ihtiyaçlarına ertelenmeden zamanında cevap verilmesi ve son olarak doğru yorumlanan en uygun tepkinin verilmesi güvenli ba lanmanın sağlanması için anne duyarlılığını oluşturan etmenlerdir. Main ve Solomon (1990)'un gerçekleştirdikleri çalışmada ba lanma figürünün çocuğun stres belirtilerine, beklentilerine, ihtiyaçlarına yerinde, tutarlı olarak ve zamanında karşılık vermesi güvenli ba lanma, tutarlı olarak tepkisiz kalması, cevap vermemesi, mesafeli davranışı kaçınan ba lanma ve tutarsız davranması, aşırı müdahaleci tepkiler vermesi kaygılı/kararsız ba lanmayla ilişkilendirilmiştir (Sümer vd., 2009).

Güvenli ba lanmanın gelişimi için çocuğun ihtiyaç duyduğu duyarlı, kesintisiz ve tutarlı tepkiler veren ve her zaman ulaşılabilir bir ba lanma figürüdür. Eğer bakım veren duyarsız, aşırı müdahaleci ve önceden yordanamayan tepkiler veriyorsa çocukta kaygılı ba lanma davranışları görülebilir. Bakım verenin ihmali ya da reddetmesi söz konusuysa bu durum çocukta ba lanma figüründen kopmaya ve

ba ımsız davranma e ilimine, yani kaçınmaya neden olacaktır (Sümer ve Güngör, 1999).

Mikulincer ve Shaver (2007) kaygılı ve kaçınan ba lanmaya yol açan dört temel bakım veren davranı ı belirlemi tir. Bakım verenin tutarsız ve öngörülemez bakım sunması, çocu un özerklik giri imlerinin cezalandırılması ve müdahaleci bakım deneyimi, açık veya örtük olarak çocu a yetersiz ve zayıf oldu u yönünde iletilen mesajlar, ba lanma figüründen ayrıldı nda ya anılan travma ve istismar vakaları kaygılı ba lanmaya neden olmaktadır. Di er taraftan ba lanma figürünün ilgisiz ve reddeden tavırları, çocu un yakınlık giri imlerinin cezalandırılması, ba lanma figürünün istismarcı davranı ları, açık veya örtük bir eilde duyguların ifade edilmesinin engellenmesi ve çocu un zamanından önce kendi ayakları üzerinde durmaya zorlanması da kaçınan ba lanmaya neden olmaktadır (Sümer vd., 2009).

Van IJzendoorn, klinik popülasyonda gerçekle tirdikleri meta analizde anneden ve çocuktan kaynaklanan problemlerin ba lanma kalitesi üzerine etkisini incelemi lerdir. Bu çalı mada anneden kaynaklanan problemlerin güvensiz ba lanma sınıflandırmasında normal popülasyondan çok farklı yönelimler görülmektedir. Çocuktan kaynaklanan problemlerde ise klinik popülasyonla normal popülasyon arasında ba lanma sınıflandırmaları açısından güçlü bir fark bulunamamı tır. Klinik vakalarda anne çocuk ba lanma ili kisinin ekillenmesinde annenin yani ba lanma figürünün yakla ımı çocu a göre daha etkili olmaktadır. Klinik özellik göstermeyen normal popülasyon çalı maları meta analiz edildi inde ise anne duyarlılı ı ve güvenli ba lanma arasında güçlü ili kiler belirlenmi tir. Bu çalı mada güvenli ba lanma stiline sahip çocukların ebeveynlerinin, çocuklarının gereksinimlerine daha duyarlı oldukları ve doyum sa ladıkları do rulanmı tır. Çalı maya göre kaçınan ba lanma stiline sahip çocukların ebeveynleri bedensel temastan kaçan, reddedici ve azarlayıcı, özellikle ihtiyaçların kar ılanması noktasında geri çekilme e iliminde olan davranı lar sergilemektedir. Kaygılı/kararsız ba lanma stiline sahip çocukların ebeveynlerinin ise daha çok kendi gereksinimleriyle ilgilendikleri, kendi kaygılarına odaklandıkları ve bakım sa lama konusunda tutarsız oldukları görülmü tür (Van IJzendoorn vd. 1992).

Egeland ve Farber'in, 12- 18 aylık çocuklarda anne-çocuk ba lanması ve bunu etkileyen faktörleri ba lanma açısından riskli olabilecek anne-çocuk e leri üzerinden inceledikleri çalı mada güvenli ba lanan çocukların annelerinin beslenme ve oyun gibi durumlarda daha i birlikçi ve duyarlı oldukları gözlenmi tir. Kaygılı ve

kaçınan ba lanmaya sahip çocukların annelerinde annelikle ilgili olumsuz dü ünceler, gergin, çabuk sinirlenebilen, üstünkörü bakım veren özellikler belirlenmiştir. De Wolff ve Van IJzendoorn'un (1997) yaptıkları meta analiz çalışması sonucunda anne- çocuk etkileşiminde Ainsworth'ün duyarlık tanımına uyan dört farklı anne davranış kategorisi ortaya çıkmıştır. Bunlar çocuğun sinyallerini doğru okuma, tepkinin anında gerçekleştirilmesi, fiziksel temasın niteliği ve sıklığı, çocukla etkileşimde araya giren tepkilerin girmemesi (birlikte) olarak belirlenmiştir (Sümer vd., 2009).

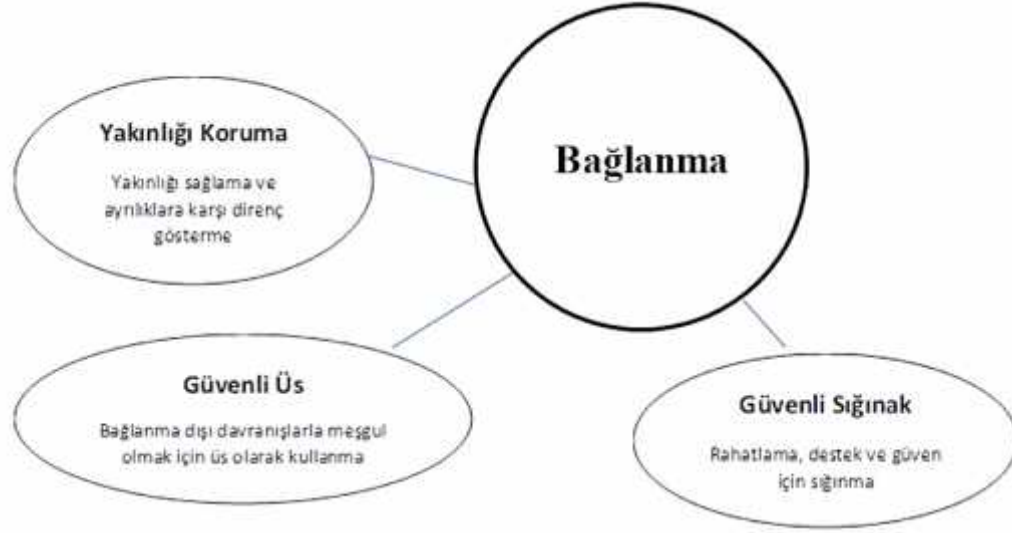
Bakım verenden kaynaklanan pek çok faktör ba lanma sürecini etkileyebilmektedir. Bakım verenin olumsuz ba lanma deneyimleri, çözülmemiş travma ve kayıplar bakım vermenin stresiyle birlikte çocuğa sağlıklı bir ba lanmanın oluşumunu engellemektedir. İkinci olarak aırı duyarlı bakım verme bakım verenin davranışlarında ani değişimlere ve gereksiz korkulara neden olabilmektedir. Üçüncü olarak bakım verenin agresyon, aırı müdahale ve ihmal gibi yönelimleri doğrudan güvensiz ba lanmaya neden olan faktörlerdir. Son olarak bakım verenin düşük zihinsel kapasitesi ve yansıtıcı fonksiyonellik yetilerinden yoksun olması sonucu çocuğun ihtiyaç ve duygularını algılayamaması ba lanma üzerinde olumsuz etkilere sahiptir.

Ba lanma Fonksiyonları, Kişilik Ve Gelişim

Ba lanma sistemi çocuğun gelişimi için belirli aşevler sunmaktadır. Bowlby'e göre yakınlığın korunması, güvenli sığınak ve güvenli üs ba lanma sisteminin üç temel aşevdir. Bu aşevlerin etkin olarak yerine getirilmesi de önceki bölümde belirtildiği gibi çocuklukla anne figürünün ne oranda duyarlı olduğuyla alakalıdır (Sümer vd., 2009).

ekil 1.

Ba lanma aşevleri

Kaynak: Hazan ve Shaver (1994) çalı masından uyarlanmı tır.

Sevgi ba ı kurmanın en önemli karakteristi i birbirine yakın durma e iliminde olan iki ki inin varlı ı olarak kar ımıza çıkmaktadır. Ba lanma sistemi genelde bir veya birkaç ayrıcalıklı ekilde sevilen ki ilere dönük i ler. Anneden ayrılmamak, ayrılık varsa bir an önce kavu mak ve ona ula maya çalı mak, onun yakınlı ını garantilemeye çalı mak gibi örüntüler güvenli ba lanma ili kilerinin birer davranı sal göstergesidir A lama, yapı ma, aktif arama gibi davranı sal i aretler ba lanma figüründen ayrılmaya kar ı gösterilen i levsel tepkilerdir (Sümer vd., 2009).

Di er taraftan ba lanma ki isi çocuk korktu unda, hastalandı ında veya stres altındayken kaliteli bakım ve destek vererek “güvenli sı ınak” i levi görmektedir. Bu noktada ba lanma figürü olarak bilinen güvenilir ki i çocu a dayanabilece i güvenli bir zemin sunar. Ba lanma figürünün çocu un yardım ça rılarına tutarsız, yetersiz ve dengesiz kar ılık vermesi, a ırı gergin ya da müdahaleci olması ba lanma kaygısına neden olmaktadır. Bakım veren çocu un ihtiyaçlarına ve yardım ça rılarına so uk, mesafeli ve agresif tepkiler verdi inde kaçınma davranı ları ortaya çıkacaktır. Kaçınan ba lanmada çocuk olası tehdit veya stres durumlarında duyguların ortaya çıkmasını engellemeye çalı maktadır. Ba lanmanın di er bir önemli fonksiyonu da çocu a “güvenli üs” sunmasıdır. Çocuk do u tan getirdi i merak duygusuyla çevresini ve kendisini aktif olarak ke federken, bakım veren de güvenli üs i levi görerek çocu un yetkin ve özerk bir birey olmasına yardımcı olur. Çocuk sürekli ba lanma ki isinin yakında ve ula ılabilir olup olmadı ını sorgular. Sonuçlar olumlu

ise sevildi ini, de er verildi ini hisseder, kendine güvenerek ke if davranı larına devam eder (Sümer vd., 2009).

Bowlby, anne ve çocuk arasında kurulan güvenli bir ba lanma ili kisinin çocu a sa lıklı psikolojik geli im için bir fırsat verdi ini ve gelecekte güvensiz veya kesintili ba lanma ili kilerinin bazı ki ilik sorunlarına ve akıl hastalı ma yol açaca mı belirtmektedir (Tüzün ve Sayar, 2006).

Ba lanmanın en temel özelli i, anne-çocuk arasındaki etkile imin kar ılıklı olmasıdır. Fakat, sebebi her ne olursa olsun, anne-çocuk ili kisinde ya anan bir takım kesintiler ve aksamalar, bebe in içinde bulundu u dönemde ve sonraki ya antısında psikolojik zorlayıcı bir faktör ve psikopatolojilere e lik eden bir durum olabilmektedir. En yo un insan duyguları duygusal ba ların kurulması, korunması, bozulması ve yeniden kurulması sırasında ortaya çıkmaktadır. Ba lanma davranı ı bir ki i hasta veya sıkıntılı oldu unda ortaya çıkmakta, ki i korktu unda veya ba lanma figürüne ula ılamadı nda daha yüksek yo unlukta ya anmaktadır. Bu tür ba ların herhangi bir tehdi e ramadan korunması bir güvence kayna ı iken, kayıp tehdidi kaygıya ve ço unlukla öfkenin aç ı a çıkmasına neden olur. Gerçek bir kayıp ise keder duygusuna yol açar. Ba lanmanın alt süreçlerinden biri olan ayrılık anksiyetesi ise ba lanma figürü açıklanamayan bir e kilde ortadan kayboldu unda olu an do al ve kaçınılmaz bir tepkidir (Bowlby, 2012).

E er bakım veren kısa ayrılıklar sonrası yeniden güvence vererek sa lıklı bir avutma davranı ı sergileyemezse korku ve ayrılık kaygısı sonucunda bebek dikkatini ke if davranı larından ba lanma ki isine çevirir ve bunun sonucunda a lama ve yapı ma davranı larının e lik etti i saplantılı yakın olma çabası görülebilir. Di er taraftan uzun süreli ayrılık so uk yakınlık veya kalıcı reddetme davranı ı olarak algılanırsa çocuk erken dönemde a ır ı savunma durumuna geçerek kopma ve mesafeli durma gibi kaçınma davranı ları sergileyebilir. Uzun süreli ayrılık ve kayıplarda yas durumu a ır depresyon ve çöküntü e klinde ya anabilir ve ki ilik geli iminde kalıcı problemlere neden olabilir (Sümer vd., 2009).

Duygu düzenlemesi ba lanma sisteminin sundu u temel fonksiyonlardan biridir. Bu fonksiyon çocu un ileriki ya amında sosyal, duygusal ve ö renme ili kilerinde kritik öneme sahiptir. Ki inin duygu düzenlemesi yapabilmesi için öncelikle kar ısındaki ki iyle yakınlı nı sürdürüp sürdürmeyece ine karar vermesi gerekir. Buna karar verdikten sonra harekete geçirici stratejiler (birincil stratejiler)

veya hareketsiz hale getirici stratejiler (ikincil stratejiler) devreye girmektedir (Çalı ır, 2009).

Güvenli ba lanma çocu un duygu düzenleme içerisinde stresle ba etme kapasitesini de arttırmaktadır. Çocuk erken dönemde ba lanma figürüyle ya adı ı tekrarlayan ayrılık, yeniden bir araya gelme gibi duygusal deneyimler sonucunda duygularını düzenlemeyi ve stresle ba etmeyi de ö renmektedir. Bowlby'in ba lanma teorisinin i leyi i bugün beyinde stres ile ilgili oldu u tespit edilen orbitofrontal korteks ile ili kilendirilmektedir (Bowlby, 2013).

Bir çok zihinsel problem erken dönemde çocu un duygusal güvenlik, konfor ve korunma gibi ihtiyaçlarının optimal derecede kar ılanmaması neticesinde ortaya çıkmaktadır. Ba lanma figürleriyle tutarsız, güvensiz, duyarsız ve istismarcı ili kiler güvenli ba lanmanın olu umuna ket vurarak, olumlu kendilik ve di erleri temsillerinin olu masını engellemekte, stresli ya am ko ullarına kar ı ki inin dayanıklılı nı azaltmakta ve kriz durumlarında bu ki ilerin psikolojik olarak çökmelerine neden olmaktadır. Ba lanma sisteminin bir duygu düzenleme sistemi olarak, erken dönemde bebek ve bakım veren arasındaki etkile ime ba lı olarak geli en içsel çalı an modeller aracılı ıyla ki inin kendilik ve di erleri algısını ve dolaylı olarak insan ili kilerini ve ki ili ini etkiledi i dü ünülmektedir. Bu ba lamda güvensiz ba lanma stilleri ki ilik geli imi ve bu noktada ortaya çıkabilecek problemler ve depresyon vb. psikopatolojilere neden olmaktadır (Bowlby, 2012).

Bowlby erken dönemde ba lanma davranı sal sistemi ve yakın bakım sistemlerinin özellikleri tarafından belirlenen duygu, dü ünçe ve davranı örüntülerinin beikten mezara kadar devam etti ini ve ileriki geli im dönemlerinde di er önemli ili kilere genellendi ini belirtmi tir (Sümer vd., 2009).

Fraley, ba lanma örüntülerini boylamsal inceleyen çalı maları meta analiz ederek ba lanma güvenli inin kısmen özellikle ya amın ilk 19 yılında istikrarını sürdürdü ünü ve bu örüntülerin olu umunda erken geli im döneminin belirleyici oldu unu belirlemi tir. Ba lanma biçimleri süt çocuklu u da denilen ya amın erken dönemlerinde bir kere belirlendikten sonra çok az de i iklik göstermekte ve insanlarla ili ki kurma örüntüsünü ekillendirmektedir. Klinik uygulamada ba lanma biçimlerinin ileriye dönük ve geriye dönük yansımalarını gözlemlemek mümkündür (Kesebir vd., 2011).

Di er taraftan ba lanma teorisi farklı psikiyatrik rahatsızlıklarda düzenleyici kusurların ku aklararası nasılaktarıldı nı açıklayarak daha rafine tedavi yöntemleri

sunabilmektedir. Psikanalitik teoriler her vakayı erken çocukluk dönemi olaylarına bağlamakta ancak bunun nasıl olduğunu açıklayamamaktaydı. Ayrıca bu değerlendirilmeler genelde geriye dönük çalışmalarla gerçekleştirilmekteydi. Bağlanma teorisinde ise bağlanmadaki bozukluklar özellikle erken dönemde tespit edilerek bağlanmadaki olumsuz zihinsel modeller de değiştirilebilir (Bowlby, 2013).

Bağlanma kuramına göre erken dönemde güvensiz bağlanma stili geliştiren kişiler yakın ilişkilerde problemler yaşarken, stresli koşullarda da işlevsel olmayan tepkiler geliştirerek psikopatolojilere açık hale gelirler. Erken gelişim döneminde güvensiz bağlanmanın ileriki dönemlerde kişilik bozuklukları ve ruh sağlığı bakımından risk oluşturduğu tartışılmaktadır (Sümer vd., 2009).

Güvenli bağlanma geliştiren bireylerin kimlik gelişimi olumlu yönde ilerlemektedir. Bu kişilerin özellikle sosyal, duygusal yeterlilikleri daha yüksektir. Anne-çocuk bağlanmasındaki kesintiler ve aksaklıklar bebeğin hem içinde olduğu erken gelişim döneminde hem de ileriki yaşantısında bazı psikolojik zorlanmalar yaşamasına ve psikopatolojilerin ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Çocukluk döneminde yaşanabilecek problemler genel olarak bebeklik depresyonu, ayrılma kaygısı bozukluğu ve tepkisel bağlanma bozukluğu olarak sınıflandırılabilir. Diğer taraftan uzun süreli anne yoksunluğu “yuva hastalığı” olarak nitelendirilmekte ve yaşamın ilk yıllarında ailesinden ayrılan ve bakımevlerinde kalan çocuklarda gözlenmektedir. Bu çocuklar, genel olarak uyaranlara geç ve zorlukla cevap vermekte, çevreye karşı ilgileri azalmaktadır. Parmak emme, sallanma gibi bedensel haz kaynaklarına sıklıkla başvururlar. Kurumun beslenme ve bakım koşulları ne kadar iyi olursa olsun hastalanma ve ölüm oranları, ebeveynleriyle yaşayan çocuklara göre yüksektir (Tüzün ve Sayar, 2006).

Erken dönem bağlanmada yaşanan problemler hassas bir geçiş dönemi olan ergenlikte de birçok davranışsal ve sosyal probleme neden olmaktadır. Güvensiz bağlanma geliştiren ergenlerin risk alma davranışlarının yüksek olduğu belirlenmiştir (Morsünbül ve Çok, 2011).

Ayrıca güvensiz bağlanmaya sahip ergenler karınlık ilişkilerinde sorunlar yaşamaktadır. Bu kişilerde suçluluk, antisosyal davranışlar, yakın ilişkilerde kurmada güçlük, düşük özsaygı, utanç ve yalnızlık hissi gibi duygular yaygın olarak gözlenmektedir.

Shaver ve Brennan (1992: 190-199) üniversite öğrencilerinde ba lanma biçimlerinin ki ilik geli imi üzerine etkisini inceledikleri çalı mada, güvenli ba lanma stiline sahip genç yeti kinlerin güvensiz ba lananlara oranla daha az narkotik, daha dı a dönük, daha az kaygılı, daha sıcak olduklarını belirlemi tir. Di er taraftan kaygılı ba lanma stiline sahip gençlerin daha depresif, uyumsuz, ili kilerinde daha doyumsuz, kısa dönem ili kiler ya ayan insanlar oldu u, kaçınan ba lanma stiline sahip ki iler in ise sosyal ili kilerden kaçan ve duygusal ili ki kuramayan bireyler oldu u tespit edilmi tir. Ba lanma klinik psikoloji literatüründe özsaygı ve psikopatolojilerle ili kili olarak de erlendirilmi tir. Psikopatolojik belirtiler, kendine yönelik olumsuz duygu ve dü ünceler, kaçı ve yalnızlık temalı otomatik dü ünceler, kendine ve ruh sa lı na yönelik olumsuz algılar, kaygılı ve güvenli ba lanma tarafından yordanabilmektedir (ahin ve Yaka, 2010).

Yeti kinlik döneminde gerçekleştirilen pek çok çalı ma bu dönemde deneyimlenen birçok psikolojik kaynaklı hastalı ın ba lanma stilleriyle ili kisini belirlemi tir. Sümer, farklı yeti kin ba lanma boyutlarının farklı psikopatoloji türleriyle ili kisini belirlemek amacıyla yaptıkları çalı mada ba lanma stilleri öz bildirim yoluyla ölçülmü tür. Ba lanma kaygısı ve kaçınma boyutları üzerinden gerçekleştirilen çalı mada obsesif-kompulsif bozukluk, panik bozukluk ve depresyon bozuklukları yayılımında klinik grupların kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde yüksek ba lanma kaygısı duydukları tespit edilmi tir (Sümer, 2009).

Sonuç olarak ba lanmayla alakalı kaygı ve kaçınma boyutlarının genel olarak psikopatolojiye yatkınlık açısından bir risk faktörü oldu u ortaya çıkmaktadır. Literatürde kaygılı/kararsız ba lanma biçimi genelde anksiyete bozuklukları ve depresif bozukluklarla ili kili görülürken, kaçınan ba lanma biçimi davranı bozuklukları ve di er dı a vuruk patolojilerle ili kilendirilmektedir (Kesebir vd., 2011).

Da ve Gülüm, yaptıkları çalı mada hem kadınlar hem de erkeklerde depresyon ile kaygılı ba lanma, sosyal kaygı ve okb arasında anlamlı ili kiler belirlemi tir. Yeti kinlik döneminde deneyimlenen depresyon, agorafobi ve sınır ki ilik bozuklu unun ayrılma kaygısıyla ili kili oldu u dü ünülmektedir (Tüzün ve Sayar, 2006:).

Morley ve Moran, erken dönem güvensiz ba lanma deneyimlerinin depresyona bili sel yatkınlı a sebep oldu unu tespit etmi tir. Güvensiz ba lanma

örüntüleri ileride bireyleri karılarına çıkan güçlüklerde depresyon riskiyle karı karıya bırakmaktadır (Tüzün ve Sayar, 2006).

Literatürde erken kötü davranmayla (ihmal, istismar) ili kilendirilen da ınık ba lanma ise de i ime karı en dirençli ba lanma stili olarak belirlenmi tir. Minnesota ba lanma çalı masında 17 ya ında tespit edilen psikopatolojinin en büyük belirleyicisinin da ınık ba lanma oldu u görülmü tür. Ayrıca da ınık ba lanma literatürde ki ilik bozuklukları ve dissosiyatif bozukluklar ile ili kilendirilmektedir (Kesebir vd., 2011).

Ba lanma Stilleri ve Sonraki Döneme Etkileri

Ba lanma Stilleri

Ba lanma kuramı, Bowlby (1969) ve Ainsworth (1978) tarafından psikanaliz yakla ımından yararlanılarak geli tirilmi bir kuramdır. Bowlby (1969), ba lanma kuramını geli tirirken hırsızlık yapan çocuklar üzerine gözlem yapmı ve bu çocukların erken ya ta annelerinden ayrı kalma durumları ile özellikle annenin tutarsız yeti tirme biçimlerinin bu çocukların anneye ba lanma davranı ları üzerinde belirgin bir etkisinin oldu unu gözlemlemi tir. Bowlby (1980)'e göre ba lanma, ki inin ba lanma figürü olan ki iyle ileti imini devam ettirmek için sergiledi i davranı ların genel görünümü olarak tanımlanabilir. Kraemer (1992)'e göre ise ba lanma, ba ımsız olarak hareket etme yetisinden mahrum olan çocu un hayatına devam edebilmesini sa layan bir sistem olarak tanımlanmaktadır. Thompson (2002)'a göre ba lanma, çocuk ile çocu a bakmakla yükümlü olan ki iler arasında yakınlık arayışı ile belirginle en, genellikle stres anında kendini gösteren ve ya am boyu süren duygusal bir ba ı olarak ifade edilirken, Morsünbül (2011)'a göre bireyin kendisi için önemli kabul etti i birey veya bireylere karı güçlü duygusal ba geli tirmesi olarak tanımlanabilir (Morsünbül, 2011).

Ba lanmanın, çocu un ba landı ı ki iyle yakınlık kurması yoluyla çe itli fiziksel ve psikolojik tehditler kar ısında kendisini güvende hissetmesini sa laması ve ba landı ı ki inin sa lamı oldu u güven duygusundan hareketle ba ımsız giri imlerde bulunabilmesini sa lamak gibi iki önemli i levi bulundu u ileri sürülmektedir (Yıldızhan, 2017).

Ki inin sosyal ili kilerini ekillendiren ba lanma stilleri, ki iler arası ili kilerin belirlenmesinde de önemli bir etmen olarak kar ımıza çıkmaktadır (Deniz, 2006). Ki iler arası ili kilerin temelini olu turan ba lanma davranı ı, genel itibariyle

çocuklarda 6-24 ay arasında gözlenip, çocukların ba lanması ilk ki i genellikle anne veya yerini tutan ki i olarak bilinmektedir. Herhangi bir tehdit algıladı ı zaman olumsuz davranı lar sergileyen çocuk, bakım verenlerinin yakınlık aray ına ihtiyaç duymaktadır. Bu ba lamda ba lanma davranı ı, çocu un korkması, hastalanması ya da yorgun dü mesiyle birlikte ortaya çıkma e ilimindedir. Çocuklarda ba lanma davranı ının ortaya çıkıp çıkmadı ını anlamanın yolu olarak çocu un ba landı ı dü ünülen ki iden kısa veya uzun süreli olarak ani bir ekilde ayrılması veya onu kaybetmesi gibi durumlara maruz kalmasında da anlaşılabilir (Yıldızhan, 2017).

Ba lanma davranı ının genel olarak ilk çocukluk yıllarında ortaya çıktığı ve ömür boyu aynı tarzda gelişimini sürdürdü ü söylenebilir. Bu ba lamda yapılan boylamsal ara tırmalar sonucunda erken çocukluk döneminde olu an ba lanma stilinin, çocu un ilerleyen dönemlerinde de benzer olarak devam etti i belirlenmiştir.

Ba lanma stillerine ili kin Bowlby (1969) tarafından ortaya konulan görü ler deneysel uygulamalar ile Ainsworth (1978) tarafından geliştirilmeye çalışılmıştır. Ainsworth (1978) laboratuvar ortamında 10-18 aylık bebeklerin annesiyle buluşma ve annesinden ayrılma tepkilerinin ba lanma açısından değerlendirildi i “Yabancı Ortam” deneyini gerçekleştirmiştir. Söz konusu deney sonucunda güvenli, güvensiz kaygılı-kararsız ve güvensiz kaçınan ba lanma olmak üzere üç tip ba lanma modeli kurgulanmıştır. Bartholomew ve Horowitz (1991) ise Bowlby (1969)’nin ba lanma kuramına dayanarak yeti kin ba lanma stillerini açıklamak üzere “güvenli”, “kayıtsız”, “korkulu” ve “saplantılı” olmak üzere dördümlü model geliştirmişlerdir.

Güvenli Ba lanma. Ainsworth (1978)’un “Yabancı Ortam” deneyi sonucunda annesinden ayrıldı ında üzüntüsünü dışarı vurup, yabancı birinin onu rahatlatmasına izin vermeyen, annesi geri döndü ünde ise yakınlama, fiziksel temas ve avutma isteyen çocukların güvenli ba lanma stiline sahip oldukları ileri sürülmüştür. Enkal (2013)’a göre bakım veren ki i ya da ki ilerinin çocu un ihtiyaçlarına tutarlı cevaplar verebilmesi neticesinde çocuk, güvenli ba lanma stilinin geliştirmektedir. Bartholomew ve Horowitz (1991)’e göre güvenli ba lanma stilini benimseyen bireyler kendisine ve ba kalarına ili kin olumlu benlik algısına sahiptir. Bu özellikleri do rultusunda çevresindeki insanların güvenilir ve destekleyici olduklarına yönelik pozitif beklentileri bulunmaktadır.

Güvensiz Kaygılı-Kararsız Ba lanma. Ainsworth (1978)'un modeline göre kaygılı- kararsız ba lanan çocuklar da güvenli ba lanan çocuklar gibi annelerinden ayrıldı ında üzüntü içerisindedir fakat anne geri döndü ünde ona kar ı reddedici bir tavır sergileyerek hayal kırıklı ı ile avutulma iste i arasında bocalarlar. Yapılan ara tırmalar ba landıkları ki iden ayrılan kaygılı-kararsız ba lanan çocukların, ayrılı a kar ıt tavır sergilediklerini ve ba landı ı ki inin geri dönmesiyle bile bu tavırlarının son bulmadı ını ortaya koymaktadır (Erzen, 2016).

Kaygılı ba lanma stiline sahip çocuklar ilerleyen dönemlerinde sosyal veya ikili ili kilerinde reddedilme korkusu ile kar ı kar ıya kalmaktadırlar (enkal, 2013).

Yıldızhan'a göre bakım verenin tutarsız ve a ırı koruyucu bir tutum sergilemesi sonucunda çocuk güvensiz kaygılı ba lanma stilini benimsemektedir (Yıldızhan, 2007).

Tüzün ve Sayar, kaygılı-kararsız ba lanan çocukların ilerleyen dönem ikili ili kilerinde a ırı kıskanç ve takıntılı olduklarını belirlemi lerdir. Kaygı, depresyon ve sosyal olarak kabul görme ihtiyacının kaygılı-kararsız ba lanma stilini benimseyen çocuklarda di er ba lanma stillerine sahip çocuklara oranla daha fazla görüldü ü bilinmektedir (Tüzün ve Sayar, 2006).

Güvensiz Kaçınan Ba lanma. Ainsworth (1978)'un modeline göre kaçınan ba lanma stilini benimseyen çocukların anne ve yabancı ki iye kar ı sergiledikleri tavır neredeyse aynıdır. Bu çocuklar anneye kar ı herhangi bir yakınla ma çabası içine girmeyerek ayrılmaya kar ı üzüntü belirtisi göstermezler ve anne geri döndü ünde de kendilerini geri çekerek tepkisiz kalırlar. Yapılan ara tırmalar kaçınan ba lanma stiline sahip çocukların bebeklik döneminde, ihtiyaçlarının kar ılanması gerekti i durumlarda ba lanma figürünün bebe e samimiyetten uzak ve güvenilmez tavırlar sergiledi ini göstermi tir (Yıldızhan, 2017).

Brown ve Wright (2003)'e göre madde kullanımı ve anti sosyal ki ilik bozuklukları kaçınan ba lanma stilini benimseyen çocuklarda daha fazla kar ıla ılan sorunlar arasında yer almaktadır (Brown ve Wright, 2003).

Ayrıca Kesebir, Kavzo lu ve Üstünda (2011)'ın yapımı oldu u ara tırmaya göre kaçınan ba lanma ile davranı bozuklu u arasında ili ki oldu u bilinmektedir.

Cooper, Shaver ve Collins (1999)'e göre güvensiz ba lanma stilini benimsemi olan çocuklar güvenli bir aile ortamında yeti memi oldukları için ergenlik dönemindeki ili kilerinde çok sorun ya amaktadırlar. Yine Cooper ve

Shaver ve Collins (1999)'in ara tırma bulgularına göre güvensiz ba lanan ergenlerde anti sosyal ve suça yönelik davranı lar, dü ük özgüven ve dü ük özsayı yo un olarak gözlenmektedir. Benzer ekilde Gürlek (2006)'in ara tırma bulgularına göre ise depresif ergenlerin anne ve babalarıyla güvensiz ili kileri bulunmaktadır (Gürlek, 2006).

Da ınık (Dezorganize) Ba lanma.Main ve Solomon (1990) Ainsworth (1978)'un geli tirdi i 3'lü ba lanma türüne ek olarak "da ınık ba lanma" stili üzerinde yo unla mı lardır. Main ve Solomon (1990)'a göre da ınık ba lanma stiline sahip bebeklerin annelerinden ayrıları nın hemen sonrasında herhangi bir tepki göstermeden pasif bir halde oturdukları gözlenmi tir. Kaçınan ve kararsız davranı ların bir arada görüldü ü da ınık ba lanma stilini benimsemi olan çocukların bakım veren ki i ya da ki ilerden korktu u bilinmektedir. Bu çocukların ebeveynlerinin ba lanma problemleri ya ayan, psikiyatrik sorunları olan ve çocuklarına istismar ve ihmal içeren davranı larda bulunan bireyler oldu u ileri sürülmektedir. Da ınık ba lanma stilini benimseyen çocukların hareketlerinde yava lama ve donup kalma davranı ları gözlenirken dissosiyatif bozukluk ile de ili kilendirilmektedir (Kesebir, Kavzo lu & Üstünda , 2011).

Erken çocukluk döneminde, çocu un ba lanma figürü ile ileti imi sonucunda ekillenen kendini sevmeye de er biri olarak algılamasına yönelik "benlik modeli" geli tirmekte iken ba lanma figürünün ula labilir ve ihtiyaçlarına cevap verilebilir nitelikte olmasıyla ekillenen "ba kaları modeli" geli mektedir (Kesebir, Kavzo lu & Üstünda , 2011).

Ba lanma stilleri benlik ve di erleri ile ilgili tutumlar bakımından de erlendirildi inde; güvenli ba lanan çocukların, kendi benliklerini ve ba kalarını olumlu olarak de erlendirdikleri, kaçınan ba lanma stiline sahip çocukların ise kendisini olumlu de erlendirip ba kalarına kar ı olumsuz ön yargılara çokça sahip oldu u; kaygılı ba lanan çocukların ise kendilerini olumsuz algılamaya yönelik bir tutum içerisindeyken ba kalarına kar ı olumlu bir tutum içerisinde oldukları bilinmektedir. Ba lanma stillerinin her biri farklı davranı bozuklukları ve ki ilik özellikleriyle ili kilendirilmi tir (Gürlek, 2016).

Willemsen ve Marcel (1995) güvenli ba lanan çocukların, güvensiz ba lanan çocuklara göre kendisine ve çevresine daha fazla güvenen, stresle ba a çıkmada daha dayanıklı ve daha uyumlu çocuklar olduklarını belirlemi lerdir. Yapılan ara tırmalar güvenli ba lanma stiline sahip olan bireylerin stresle etkili ba a çıkma becerilerine

ve yüksek özsaygıya sahip olduklarını; güvensiz ba lanma stiline sahip bireylerin ise stresle etkili ekilde ba edemediklerini ortaya koymu tur. Benzer ekilde güvensiz ba lanan çocukların ilerleyen dönemlerde davranı problemleri geli tirme riski ile kar ı kar ıya oldukları, güvenli ba lanmanın ise sa lıklı ve dengeli ki ilik ve davranı süreçleri ile ili kili oldu u belirlenmi tir.

Güvensiz ba lanma stilini benimsemi olan çocukların ilerleyen dönemlerde anksiyete geli tirdikleri ve obsesif kompulsif bozuklu unun semptomlarını gösterdikleri ve ayrıca istismara maruz kalmı olan güvensiz ba lanan çocuklarda yeti kinlik döneminde cinsel saldırganlık içerikli davranı ları gösterme olasılıklarının yüksek oldu u ileri sürülmektedir.

Rubbert (2014) ba lanma travması ve cinsel istismara maruz kalan ma dur çocukların sınır ki ilik bozuklu u semptomları geli tirdi ini ve kız çocuklarının erkeklere göre daha fazla ba lanma travması ya adı nı öne sürerek kızların sınır ki ilik bozuklu u semptomları sergilemeye daha yatkın oldu unu belirtmi tir.

Wearden, Cook ve Vaughan (2003) ise çocukluk dönemi travma ya antısı ile güvensiz ba lanma stillerinin, aleksitiminin olu masına zemin hazırlayan önemli risk faktörleri oldu unu belirtmi lerdir. Batigün ve Büyük ahin (2008) normal bireylerdeki aleksitimi ile psikolojik belirtiler ve ba lanma stilleri arasındaki ili kileri incelemi ler ve aleksitimi tanısı almı olan bireylerin tanı almamı bireylere göre daha fazla psikolojik belirtilere ve kaygılı ba lanma stiline sahip olduklarını raporla tırmı lardır (Morsümbül & Çok, 2011).

Shaver ve Brennar (1992)'ın üniversiteli ö renciler üzerinde yaptı ı ara tırma bulgularına göre ise güvensiz ba lanma stilini benimseyen bireylerin güvenli ba lanan bireylere göre daha fazla kaygılı ve nörotik, daha az dı a dönük oldukları; kaçınan ba lanma stilini benimseyenlerin di erlerine göre daha fazla depresif ve uyumsuz; korkulu ba lanma stiline sahip bireylerin ise duygusal ili ki kurmakta güçlük çeken bireyler oldu u belirtilmi tir.

Morsümbül (2011)'e göre çocukluk döneminde ebeveynlerine yönelik ba lanma davranı ı geli tiren birey, ergenlik dönemine geldi inde ilgisi ve ba lılı nı arkada larına yöneltmektedir. Fiziksel, psikolojik ve sosyal de i imin hızlı olarak geli ip de i ti i ergenlik döneminde sosyal ili kiler hızlı de i im göstermektedir. Ergenlik döneminde çocuk ile anne baba ileti iminin yerini önemli oranda arkada çevresi almakta ve bunun sonucunda bireyin sosyal ya amına daha fazla adapte olmasına yol açmaktadır (Morsümbül & Çok, 2011).

Çocukluk döneminde aile ile çocuğun arasında oluşan bağ, sınırlanacak güvenli bir bağ olarak algılanırken; ergenlik döneminde bu bağlar sınırlandırıcı bağ olarak görülmeye başlamaktadır (Morsümbül & Çok, 2011).

Ergenlik, özellikle güvensiz bağlanma stilini benimsemiş gençler için oldukça riskli bir dönem olarak bilinmektedir. Nitekim Bartholomew (1991) ve France (2000) güvensiz bağlanan ergenlerin, kriz anında ebeveynlerinden ve akranlarından destek almayı reddederek stresle başa çıkmak için etkili olmayan yöntemleri kullandıklarını ileri sürmüledir. Agerup, Lydersen, Wallander ve Sund (2015)'un ergen ve genç yetkinler üzerinde yaptıkları ara tırma bulgularına göre annesi ile güvensiz bağlanan ergenlerin depresyona daha fazla girdiklerini, hem anne hem de babasıyla güvensiz bağlanan ergen ve yetkinlerin iyile me sürelerinin de uzadı ı raporla tırılmı tır.

Çocuğun özellikle annesine karşı geli tirmi oldu u duygusal nitelikli davranı ları açıklayan bağlanmanın kesintiye u raması, bakım verenin ilgisiz veya yanlı tutum sergilemesi bağlanma bozuklu u olarak tanımlanan durumu da ortaya çıkarmaktadır. Ruhsal problemlerin birincil kökeni olarak kabul edilen anne ile çocuk arasındaki bağlanma bozuklu u, ebeveynlerin duygusal ihmali içeren davranı larıyla çocuğun sevgi, güvenlik ve kabul görme ihtiyacının karşı lanmaması ile onu hayal kırıklı ına u ratma durumu olarak tanımlanabilir. Amerikan Psikiyatri Birli i tarafından yayımlanan DSM-III'te reaktif bağlanma bozuklu u, DSM-IV ve DSM-V'te ayrılık kaygısı bozuklu u olarak revize edilmi tir. DSM-V'e göre ayrılık kaygısı bozuklu u tanısı almı ki inin evden ya da ba landı ı ki ilerden ayrılma durumlarında a ırı tasalanması, onları yitirme korkusu hissetmesi, ba ına hastalık, yaralanma gibi kötü bir ey gelece i ile ilgili tedirginlik ya ama gibi sürekli kaygı ve korku içeren durumda oldukları bilinmektedir (Öztürk, 2002).

Bowlby (1979)'e göre çocuğun güvenilir bağlanma stilini geli tirmesi için bakım verenin çocuğa tutarlı bir eilde tepki vermesi ve çocuk her istedi inde bakım verene ulaşması gereklidir. Ebeveynlerin kendi çocukluk dönemine ait bağlanma sorunları ya aması ve travma deneyimine sahip olması, çocuklarıyla güvenilir bir bağlanma ili kisinin kurulmasında engel olarak görülmektedir. Travma sonrası semptomları ile karı ık duygu içerisinde olan anne ya da baba, çocuğun ihtiyacı olan duygusal başa cevap vermekte yetersiz kalabilmektedir.

Schuengel, Bakermans, Jzendoorn ve Blom (1999) ile Ruppert (2014) travmatize ebeveynlerin, kendi travmatik deneyimlerini çocuklarına aktararak, sahip

oldukları çocukların bağlanma stilini olumsuz olarak etkileme olasılıklarının yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Nitekim Raby, Steele, Carlson ve Sroufe (2015) düzenli ve güvenilir bir bağlanma deneyimine sahip olmayan annelerin çocuklarında da güvensiz bağlanma gelişme oranının yüksek olduğunu bildirmişlerdir. Güvensiz bağlanmaya sebep olan etmenler arasında çocuğun anneden ayrı kalması da önemli bir etmen olarak yer almaktadır. Prematüre doğumun olması, çocuğun kuvüze konması, annenin bebeği emzirememesi, annenin veya çocuğun hastalığı ve annenin ölümü gibi sebeplerle annesinden ayrı kalan çocukların ayrılık travması yaşamaları ile ileriki duygusal gelişiminin olumsuz ve kalıcı bir şekilde etkilendiği ileri sürülmüştür (Raby, Steele, Carlson ve Sroufe 2015).

Bağlanmanın Sonraki Dönemlere Etkileri

Bu sadece çocuğun fiziksel ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli değildir, çünkü bebeklik denilen 0-2 yaş, çocuğun fiziksel, duygusal ve zihinsel yönlerinin en hızlı geliştiği dönemdir. Çocuğun becerilerinin yetersiz gelişmesi nedeniyle çocuğun veliye (anne ve baba) bağılı olduğu ve bu nedenle bağımlılık sürecinde vasi ile ilişkilerinin çocuğun zihinsel ve duygusal gelişimi için çok önemli olduğu görülebilir (Öztürk, 2002).

Bu bebeklik ve çocuklukta açıkça görülebilse bile, bağlanma davranışı bir kişinin hayatı boyunca, özellikle endişe ve korku yoğunlaştığında ve güvenlik duygusu zayıfladığında gözlemlenebilir (Deniz, 2006). Bowlby (1979) bağlanma davranışını bebeklikten mezara kadar insan davranışının ayrılmaz bir parçası olarak tanımlasa da, bu dönemlerde bebeklik ve çocukluk ile ana bakıcı ve çocuk arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. Bazı bağlanma kuramcıları, farklı yaklaşımlar kullanan birçok kuramcı gibi, çocukluk deneyimlerinin ve zihinsel modellerin bir kişinin hayatı boyunca neredeyse aynı kaldığını ve bunun bağlanma sistemindeki neredeyse derinlemesine temelden kaynaklandığını iddia ederler. Bu nedenle bağlanma teorisi, ergenlerin, yetişkinlerin ve yaşlıların yaşadığı duygusal, bilişsel ve davranışsal özelliklerin yanı sıra son on yılda bir kişinin hayatını kapsayan sosyal ve romantik ilişkileri anlamak için kullanılan bir model haline gelmiştir (Çalıır, 2009).

Bağlanma teorisine göre, çocuğun birincil bakıcı ile olan deneyimi, ergenlik yoluyla çocuğun gelişimi boyunca pekişen ve pekişen iç öğrenme modelleri ile temsil edilir. Özellikle, iç öğrenme modellerinin ergenlik biçiminde olduğuna ve derinleme daha dirençli hale geldiğine inanılmaktadır. Bağlanma açısından bir geçi

dönemi olan ergenlik döneminin başında, ebeveynler onları sınırlayıcı balar olarak algılamaya başlarlar ve barınak için güvenli balar olarak kabul edilmezler ve bu nedenle genç, ilk bakıcısının figürüne daha az bağımlı olmak için büyük çaba sarfeder. Bu nedenle, ergenlik çağındaki bir kişinin asıl amacı, dünyaya kendi yolunu açmak ve kimseye bağılı olmadan kendisi olmak için bağımsızlık ihtiyacını karılamaktır. Ergenlikte, bir kişi hayatını yeniden gözden geçirip kimliğini keşillendirdiğinde, bu dönemde ergenlerde bağlanma ve yeniden yapılandırma rakamlarındaki değişikliklere bağılı olarak bağlanma ilişkilerinde birçok değişiklik oldu u gözlenmiştir (Keskin ve Çam, 2009).

Ergen bağlanma ilişkileri incelendiğinde bağlanma davranışı bebeklik döneminden daha az yaygındır ve bireyin bağlanma davranışı, bireyin doğrudan fiziksel yakınlık aramak yerine ihtiyaç duyduğunda duygularını, endişelerini ve korkularını bir bağlanma figürüyle paylaşması görülmektedir (Eken, 2010).

Ergenlikte kişinin gelişmesi ile bağımlı olarak bağımlılıktan bağımsızlığa geçmeye çalışan ergenler, bağımsızlık ve bağımsızlık kazanmaya çalışıyorlar, diğer taraftan, birden fazla bağlanma ilişkisi yaşıyorlar. Bu nedenle, arkadaşlar ve romantik ortaklar, ebeveynleri ile birlikte, sevgi figürleri olarak keşfetmeye başlar. Bu dönemde ebeveynler ve çocuklar arasındaki ilişkideki dönüşümler ebeveynleri ergenin gözünde daha önemli bir noktaya götürür. Bu durumda, güvenli bir şekilde bağılı olan ergenler, bağımsızlıklarını ve akranlarını daha çok ergenlik özerkliği tutkusu ile sevseler bile, krizde yoğun bir gelişme yaşamadan üretimlerini yönetebilirler. Bununla birlikte, özellikle endişeli ve kararsız olan güvensiz baları olan ergenler için, ergenlerde meydana gelen değişiklikler, kimlik ve sosyalleşme sorunlarıyla çakışıklarında çeşitli sorunlara da neden olabilir. Reddetme, beğenmeme, onaylama veya yetersizlik gibi duyguların etkisi endişeli bağlanma tarzı, özellikle ergenlikteki yakın ilişkileri ile ilgili olarak ergenlerin endişesini artırır ve onlara yalnızlık, depresyon, sevmeme, konsantrasyon sorunları gibi sorunlara neden olur. . Bu dönemde gençler, her alanda keşifler yapmaya çalışırlar ve akranları ve arkadaşları arasındaki özerkliği ve ilişkilere ulaşmak için kendilerini farklı keşiflerde denerler. Bu keşifleri ebeveynlerinin “garantisi” altında yapan gençler, başarılı bir keşif ansını artırır ve daha kesin yerleri keşfetmeye çalışır. Bu, güvensiz bağlanma stilleri olan gençler için öğrenmekten daha stresli bir süreçtir. Bu nedenle, endişeli / takıntılı bağlanma tespitini önlemek için kendini savunma davranışı veya beğenmelerini tatmin etmek veya onaylarını almak için ilişkilerde olası

uygunsuz davranı lar sergileyebilirler. Bu nedenle, ebeveyn tutum ve davranı ları ergen ba lanma dinamiklerini, akranlara ve arkada lara sa lıklı ba lanma ve duygusal geli imin çe itli yönlerini etkileyen önemli bir faktördür (Sümer, 2006).

Ergenlerin arama döneminde ebeveynlerine di erlerinden daha fazla ihtiyacı olabilir. Çünkü onu ihaleye döndüklerinde ebeveynlerin yeni eylemler bulmak için kullanabilece i bir sı nınak ve istihbarat üssü olarak görmek istiyorlar. Bu nedenle, akranlara ve romantik partnerlere duyulan sevgi, ebeveynlere duyulan sevgiyle korunur. Bu durumda, do al olarak, ebeveyn ile harcanan zaman azalır ve tek taraflı ba ımlılıktan kar ılıklılı a geçi r vardır (Sümer, 2006).

Bazı teorisyenler e ler arası ili kilerin ebeveynlerden babalara farklı oldu unu savunurlar, çünkü ebeveynlerle ili kiler daha büyük tek taraflı güç anlamına gelir ve e lerle ili kilerde kar ılıklılık ve de i im ilkelerine dayanır (Eken, 2010).

Bazı teorisyenler anne-baba-geç iliklerinin hem yatay hem de dikey iktidar ili kilerinin bir karı ımı oldu unu, yani hem dostane hem de otoriter ili kilere sahip oldu unu iddia ediyorlar. Özerkliklerini kazanmaya çalı ırken, aslında kimliklerini yaratmaya çalı an gençlerin akranları bu süreçte bir ba lanma figürü olarak öne çıkıyor. İlk genç yıllarda ebeveynlere ba lılı ın azalan davranı ının akranlara ve di er yeti kinlere yönelik oldu u savunulmaktadır, ancak ebeveynlerle ba lanma pozitif bir ili kisi olan ki iler de ergenlik döneminde ikincil ba lanma rakamları olan arkadaş larına güvenilir bir ekilde ba lanmaktadır. Ba lanma figürleri olan ebeveynler eski anlamlarını yitirmi gibi görünseler de, ergenler ve ebeveynleri arasındaki ba lanma ili kileri kalitelerini de i tirerek devam etmektedir (Yıldız, 2012).

Ebeveyn-arkada ili kilerine güveni aktarma mücadelesi, ergenlerin ya amında gelecekte ba lanma stillerinin desteklenmesi açısından önemli bir süreçtir. Çünkü ergenlik döneminde ortaya çıkmaya ba layan yeni ba lanma tarzı, gencin gelecekteki e i ya da kendi çocukları arasında kurulacak ba lanma davranı ının bir göstergesi olabilir. Ergenlerin ergenlik döneminde ebeveynlerine ba ımlılı ının azalması, ebeveynlerinin ergen davranı ı açısından daha az önemli oldu u anlamına gelmez, çünkü ebeveynlerle kurulan güvenli ba lanma ili kileri, ergenlik döneminde ve hatta genç ya ta psikolojik sa lı ın en önemli belirleyicilerinden biri olmaya devam etmektedir. Özellik özellikleri ergenlikteki bireysel farklılıklardan etkilenir. Çe itli streslerle kar ı kar ıya kalan bir genç, stresle

ba a çıkmak için güvenli ba lanma göstergesi olarak çetli uyarlanabilir mekanizmalar getirebilir. Bununla birlikte, ebeveynleri bebeklik döneminde çatı an, kar it veya sorumsuz durumlarla kar ıla tıkları için ebeveynlerinden emin olmayan çocuklar, stresli bir durumla kar ıla tıklarında ki isel hayatlarını kaybettiklerini hissederler ve güvensiz bir tarza sahip bu çocuklar gelecekteki ergenlik döneminde güvensiz hale gelecektir. ayrıca ili kilerini gereksiz görmeye ba larlar. Bu nedenle, güvensiz hisseden bir gencin, ba lanma ile ili kili ya amda tutarsızlı ı vardır ve ayrıca yakın arkada larla ili kilerde zorluklar ya ar. Ba lanma bir ki inin hayatı boyunca bütün gibi görünse de, bazı de i iklikler olabilir. Çalı malar incelendi inde, bebeklik döneminde olu turulan ba lantıların yeti kinli in geli imi ve i levi üzerinde en kalıcı etkiye sahip oldu u açıktır. Ayrıca, çocukluk döneminde kurulan ba lanma ili kileri ve yeti kinlikte kurulan ba lanma ili kileri farklıdır ve çocuklukta kurulan ba lanma ili kileri genellikle tek taraflıdır; ancak yeti kinlikte her iki partner de efkat, beklenti ve vermek gibi kar ılıklı sevgi göstermi tir (Özteke, 2015).

Main, Kaplan ve Casidy (1985) tarafından yeti kin ba lanma stilleri için yapılandırılmı görü meler yoluyla gerçekleştirilmi tir. Bu görü melerde; insanların ebeveynleri ile olan ili kisi, ili kilerinin zaman içinde nasıl de i ti i, bu ili kilerin insanların ki ili ini nasıl etkiledi i, çocukların ebeveynlere ba lılı ını deneyimleme deneyimleri ve bu deneyimi nasıl tanımladıkları. Görü meler sonucunda çocuklukta yeti kinli e kadar ebeveynlerle kurulan ili kinin kalitesini belirlemeye çalı tılar.

Mine ve arkadaş ları (1985), Ainsworth ve arkadaş larının (1978) tanımladı ı ba lantı stillerine benzer ekilde güvenli, müdahaleci ve kayıtsız olan üç tip ba lantı stilinin oldu unu belirlemi tir. Ara tırmalar, güvenli ba lanma stilleri olan yeti kinlerin geçmi ba lanma deneyimlerine ve bu gün üzerindeki etkilerine de er veren tutarlı insanlar oldu unu ve çocukluk anılarını daha fazla hatırladıklarını göstermi tir. Takıntılı bir ba lanma tarzına sahip insanların geçmi te ba lanma deneyimlerinde tutarlılık göstermedikleri ve bu deneyimle çok me gul olduklarının ve ba ımsızlıklarına kayıtsız olan ve imdiki anları üzerinde hiçbir etkiye sahip olmadıkları kaydedildi (Mine ve arkadaş ları, 1985).

nsanlar ebeveynlerinden ve ebeveynlerinden aldıkları iç ö renme modelleri olarak adlandırılanları alırlar. Bowlby'ye göre, bu modeller, çocuklukta etkile imlerden alınan, kendisinin ve ailesinin (di erleri) zihinsel temsilleridir. Bu gerçek, çocukluk deneyimlerinin yeniden de erlendirilmesi ve yapılandırılması de il, ya am de il.

Çocukların ilk ilki kalıplarını daha sonraki ilki kilerinde tekrarladıkları görüüne dayanarak, ebeveynlerin çocuklukta daha sonra ya adıkları modelleri kullanıp kullanmadıkları sorusu ortaya çıkar. Çocuklukta ebeveyn sevgi kalıplarının gelecekte nasıl bala lanma kalıpları olarak davranacaklarını nasıl belirledi ini gösteren çalı malar vardır.

Nesiller arasındaki bala lanma bula masını ara tırmak için, ara tırmada 40 anne ile bebek ve çocukluk döneminde aileleri arasındaki ilki kilerini hatırlamak üzere anket yapılmı tır. Bowlby'nin teorisine göre, sevginin sınıflandırılması annelerin aile anılarının tanımına ve kendi çocuklarıyla olan mevcut ilki kilerine göre yapıldı. Kadınlar üç gruba ayrılır. Özerk gruptakiler; Bebeklik döneminde güvenli bir sevgi örüntüsü geli tirdiler. Bu gruptaki insanlar, geçmi ilki kilerini olumlu ya da olumsuz olarak tanımlasalar da, geçmi bala lanma deneyimleri tanımlarında (aileleri ve di erleriyle) genellikle nesnel ve tutarlıdır (Bowlby, 2009).

Aile çi iddet

Aile çi iddet Olgusu

Aile terimi insanların arasında do up büyüdü ü, sosyal ya ama hazırlık periyodunun ilk defa bala ladı ı, cinsi rollerin muayyen modeller çerçevesinde düzenlendi i, esas olarak özerk ve aralarında bala ta anne, baba ve çocuklar olmak suretiyle kan ba ı bulunan ve bireylerden olu an sosyal bir kurulu olarak tanımlanabilir (Ozankaya, 1979).

Bu kurulu vesilesiyle toplum, bireylere aktarılması ihtiyaç duyulan de erleri belirler, kültürel yapısını bireylere aktarır, bireylerin topluma ahenk salamasına imkan tanır ve böylece aileden bala layarak öteki toplumsal gruplara geçi gerçekleştirir (Dural ve ark. , 2014).

Yukarıdaki içinde ne oldu u benimseyen aile tanımı, ailenin sevgi, itimat ve ahenk arasında hareket eden bir insan camiası oldu u görü ü ile tutarlıdır. Bu görü ler arasında aile, kültürden bala ımsız olarak üyelerini her vakit koruyan, kollayan ve destekleyen ölkü bir toplum olarak anla ılmaktadır (Sarı, 2010).

Öte yandan, aile dinamikleri açısından bakıldı ında, ailenin bu tür klasik tanımlarının kültürel gelenekten ve onun korunma amacından kaynaklandı ı ve bu durumun aile arasında ya anımı olan tatsız gerçekleri sakladı ı yönünde görü ler de bulunmaktadır. . Buna nazaran aile, istismarın ana kaynaklarından biridir ve bireyin

istismara u rama olası lının en yüksek oldu u yer ailedir (Korkut Owen ve Owen, 2010).

En genel anlamıyla aile içi iddet, bir kadının herhangi bir aile üyesinin (yada eski aile fertlerinin) elinde ya amı oldu u ve aynı evde, evli yada bekar olarak beraber ya ayan öteki ki iler tarafınca uygulanan iddeti anlatmak için kullanılır. Tüm bu açıklamaları kapsayan bir tarif yapmamız gerekirse, kadına yönelik aile içi iddet, kadına yönelik baskı ve tahakküme yönelik tehdit, zorlama, test dahil olmak suretiyle cinsiyete dayalı her türlü eylemdir ve fizyolojik sertlik yaratan her türlü eylemdir (TC Ba bakanlık Kadının Statüsü Ana Müdürlük, 2015).

Aile ç i iddet Türleri

Aile içi iddet denilince akla “dövme, vurma” ekinde fizyolojik suistimal türleri gelmektedir. Ancak literatüre baktı mızda fizyolojik suistimal aile içi istismarın ancak bir boyutudur. Fiziksel suistimal, aile içi istismarın görmezden gelinemeyecek noktaya geldi i son hiyerar i olabilir. Genel olarak bakıldı nda, aile içi iddetin, “Institute for Family Research (1998)” tarafınca da benimsenen be antet altında ele alındı ı görülmektedir: “(1) fiziksel iddet, (2) sözel iddet, (3) cinsel iddet, (4)sözel iddet, (5) ekonomik iddet”.

Fiziksel iddet

Fiziksel iddet, birini/aile üyesini fizyolojik güç sebebiyle riske maruz bırakmaktır. tme, vurma, yumruklama, sendeleme, çimdikleme, ısırma, sallama, vurma, tekmeleme, saçtan sürüklenme, kolu burkma, kol ve bacak ekinde kırık kemikler, yanıklar, yumruklar yada morluklar, dövme, bo ma, bıçaklama yada bıçakla bıçaklama. silahla taarruz, hapis yada özgürlü ün kısıtlanması, cinayet, fizyolojik taarruz ekinde fizyolojik teması içeren davranı lar (KSGM, 2008).

Ülkemizde “Aile Ara tırmaları Enstitüsü”nün 1993-1994 yılları içinde yapımı oldu u “Aile ç i iddetin Nedenleri ve Etkileri” ba lıklı bir çalı mada fizyolojik suistimal görülme sıklı ı x,9 olarak tanımlanmı tır (Aile Ara tırma Kurumu, 1995). Bu sertlik türleri aile arasında bireysel yada birbirinden ba ımsız olarak yada muhtelif kombinasyonlarda ortaya çıkabilir. Aile içi sertlik ara sıra kadınları öldürebilir. Öldürülen bayanların P’si iddet faillerinin elinde ölmektedir (Kelly, 1997)

Sözel iddet

1970'lerden bu yana aile içi fizyolojik iddet konusunda pek çok çalı ma bulunmasına rağmen, "sözel iddet" sosyologların ilgisini çekmemi tir. Stets'e (1990) nazaran bunun temel nedeni, aile içi sözlü tacizin zarar ve sonuçlarının aile içi fizyolojik rahatsızlık kadar ciddi olmadığı fikridir. Sözlü rahatsızlık, aile üyelerinden birinin yada tamamının bir yada daha çok aile üyesi tarafınca sözlü rahatsızlık, argo içerikli ele tiri, küfür, tehdit, soru, ba ırma, a a ılayıcı takma adla arama, alay etme, hakaret, küçümseme, alkol yada uyu turucu kullanımınıdır. Bu, tesirli yada tesirsiz olarak incitici laflar söylemek biçimde olabilir (Güler ve di erleri, 2005).

Aile Ara tırmaları Enstitüsü (1995), Türkiye'deki insanların %84'ünün sözlü tacize u radı nı tespit etmi tir. Martin ve di erleri (1987) icra ettikleri çalı mada, "sözel ve fiziksel iddetin ailede ki düzeyi", "aile memnuniyet düzeyi" ve " çatı ma sonuçlarının ergen aile üyeleri tarafından algılaması" ekinde de i kenler içinde entresan sonuçlar bulmu tur. "Ebeveynlerin sözlü ve fizyolojik iddet kullanmadı ı ailelerin, çatı maları ebeveynlerin sözlü ve fizyolojik iddet uyguladı ı ailelere nazaran daha etkili bir biçimde çözebildi i kararına varmı lardır. Ergenlerde uyumun aile içi iddetle ili kili olmadığı na dair genel kabul görmü görü göz önüne alındı nda, bu sonucun önemi daha basit anla ılacaktır.

Cinsel iddet

Cinsel kötüye kullanma, cinsi taciz, cinsi kötüye kullanma ve cinsi sömürü ekinde muhtelif boyutlarıyla incelenebilir. "Cinsel iddet Nedir?" sorusunu sordu umuzda cinsi saldırı, bireyin istemedi i ekinde sa lıksız yada a a ılayıcı bir biçimde cinsi ili kiye zorlanması; ili ki esnasında iddet; iradesine kar ı zorla hamilelik; tecavüze u ramak; öteki insanlarla cinsi ili kiye girmeye zorlama; Bu, pornografik ürünleri kullanmaya, görüntülemeye yada üretmeye zorlama ve ma durun cinsi organlarına zarar verme ekinde muhtelif eylemleri kapsadı ı görülebilir. Cinsel kötüye kullanma ara sıra fizyolojik istismarın bir parçası olarak gerçekleşebilir, ara sıra de fizyolojik istismara yol açabilir. Ancak cinsi kötüye kullanma ço u zaman fizyolojik istismarla beraber görülmektedir (Gülçür, 1999).

"Mor Çatı ve Kadın Dayanı ma Vakfı" tarafınca 1993–1994, 1996–1997 ve 1998 yıllarında meydana getirilen bir ara tırmaya katılan kadınların %15,7'sinin devamlı olarak aile içi cinsel iddet ma duru oldu u saptanmı tır (Akta , 2007).

Duygusal iddet

Duygusal iddet, fizyolojik istismardan oldukça daha incelikli ve görünmezdir. Fiziksel istismarın oldukça daha fena sonuçlara yol açtığına yaygın olarak inanılırken, bir aileye/ilikiye yönelik romantik ve sözlü istismarın yol açtığına ruhsal hasar daha derin olabilir. Duygusal iddet, fizyolojik ve cinsel iddet ile beraber görülebilmekte ve sözlü iddet ile beraber yaşanabilmektedir (Family Research Institution, 1995).

Ekonomik iddet

Ekonomik iddet; kişinin, ekinin ve maddi geliri olan evlatların parasına, kredi kartlarına, ücretlerine ve mallarına el koymak; kullarımlarını sınırlamak; ekinden ve evlatlarından alınan para ve malı geri vermemek/çalmak/sömürmek yada bunlarda yolsuzluk yapmamak, istemedikleri işlere çalıştırmamak; Ekinin ve evlatların temel ihtiyaçlarının (giyim, yiyecek, me rubat vb.) zorla kısıtlanması, ekinin ve evlatların çalışması ve meslek seçiminin engellenmesidir.(Çor, 2006).

Aile içi iddet ve Çocuk Üzerindeki Etkileri

iddet görmüş yada yaşamış çiftler, çocuklarına bu halde hissettirmediklerini ve onları koruduklarını söylese de, istismara uğrayan ailelerde çocuklar dahil herkes iddet görmektedir. Özellikle kadınların yada adamların açıklamalarından ve aile içi iddetle ilgilenen multidisipliner bir ekiple meydana getirilen görüşmelerden evlatların en ciddi iddet mağdurları olduğu kararı varılabilir. (Tezcan ve diğeri, 2010).

iddetin yaşandığı evlerde çocuklar çoğu zaman iddetin en yakın, ara sıra da direkt tanıklarıdır. Anneler ara sıra saldırgan bir babayı engellemek istedikleri için onlar da iddet edilebilir yada bu durumda anne ara sıra öfkesini evlatlarından çıkarabilmektedir. İstismara uğrayan çocuklar genel hatlarıyla fiziksel, romantik ve sözlü istismara maruz kalabilirler. Bu vaziyet kendini soyutlama, korkular, kontakt sorunları, okul hayatındaki başarısızlıklar, dostlarının aileleri hakkındaki sorular sormasından korktukları için bile okula gitmek istememeleri gibi problemler göstermektedir(Kardam ve Yüksel 2010).

iddetin Çocuk Üzerindeki Psikolojik Etkileri

Psikolojik istismara uğrayan bireyler yoğun stres, korku, endişe ve gerginlik sebebiyle muhtelif fiziksel, ruhsal ve toplumsal sorunlarla yüz yüze kalmaktadır. Psikolojik iddet ne kadar kuvvetli ve ne kadar uzun sürerse, o denli kuvvetli etkiler. Herkesin zihinsel süreçleri farklıdır, dolayısıyla ruhsal iddete karşı dirençin sınırları da farklıdır. Biri için katlanılabilir olan bir durum, diğeri için büyük zarar ve travma verebilir. Uzun süreli ruhsal iddete maruz kalan ferdin ruhsal, fiziksel ve toplumsal durumunu negatif etkiler. Bu, mevcut bütün insan müdafaa mekanizmalarının zarar görmesine neden olur (Yıldırım ve Yıldırım, 2010).

Çocuklar ondan sonra kendilerini etkileyen iddetin yol açtığı korku, üzüntü, endişe, hiddet, utanç, güvensizlik, suçluluk, umutsuzluk şeklinde duygu ve davranışları anlatımlar ederler. Ayrıca iddet evlatların özgüvenlerini, ya da amaç isteklerini, sorumluluklarını, bağımlı oranlarını, dost edinme ve toplumsal aktivitelere katılma becerilerini negatif etkilemektedir (Özgentürk, 2012).

Çocuklar aile ilişkilerinde ebeveynlerinin davranışlarını gözlemlerler. Aile ortamında saldırgan davranışlarla büyüyen bir çocuk da bu davranışları öğrenir. Çocuk devamlı olarak ailesinin maruz kaldığı kötü ya da kötü davranışların uyulması ihtiyaç duyulan kurallar olduğu kararına varır. Aile üyeleri karışıklıkları streslere, hayal kırıklıklarına ve zorluklara hiddet ve saldırganlık ile reaksiyon veriyorsa, çocuklar da çocuk ve erişkin olarak yaşadıkları ya da kötü oldukları benzer deneyimlere hiddet ve saldırganlık ile reaksiyon verebilirler. (Özgentürk, 2012).

iddetin Çocuk Üzerindeki Fiziksel Etkileri

iddetin bir taraf için hem fizyolojik bununla birlikte ruhsal neticeleri vardır. Güne bakılırsa bu etkiler: Çocukta uyku bozuklukları ve kötü rüyalar, yeme bozuklukları, öz bakım becerilerini yerine getirememesi, birtakım durumlarda davranışlarında gerileme, yatağın yine yine ıslatılması gibi kendini gösterebilir. Ayrıca vücudun muayyen bölgelerinde ağrılar, evde ya da okulda saldırgan davranışlar, suçla yatkınlık, alkol, sigara ya da psikoaktif madde bağımlılığı olabilir (Gülen, 2015).

Bilgili (2012), anne babaları içinde fizyolojik istismara uğrayan olan çocukların, fizyolojik istismara uğrayan ramazanlar bile, saldırgan davranışlarda artış, uyku bozuklukları ve yeme sorunları ile karşılaşabileceklerini savunmaktadır (Bilgili 2012).

Aile İçi İddet Kuramları

Bireylerin aile içi iddet uygulamalarını açıklayan birçok teori vardır. Bu teoriler kula a soyut gelebilir, ancak sa lık hizmeti sa layıcılarının iddet sorununa nasıl etkili bir eilde yanıt verebilecekleri için gereklidir. Genel olarak aile içi iddet dört teori ile açıklanır: “psikolojik teori, sosyolojik teori, feminist veya sosyo-yapısal teori”dir (Yıldız, 2008).

Psikolojik Teori

Psikolojik teorilerde, insan iddeti genellikle psikolojik süreçlerle açıklanır. Bunun nedeni ki ilik özellikleri, ki ilik bozuklukları, antisosyal ki ilik veya psikolojik bozukluk, travmatik stres, zayıf dürtü kontrolü, dü ük benlik saygısı veya madde kötüye kullanımı gibi süreçlerdir. (Topçu, 2015).

Sosyolojik Teori

Sosyolojik teoriler genellikle iddetin ö renilmi davranı ların sonucu oldu unu varsayar. Bir sosyolojik teori, iddetin ailede ö renildi ini ve kurbanın e inin bir iddet ve ba ı lama döngüsüne yakalandı nı öne sürer. Ma dur ayrılmazsa, e ilimli ki i iddeti olumlu sonuçlar elde etmenin bir yolu olarak görür (Ba ı lıo lu, 2017).

Bu aile üyelerinin çocukları, davranı larını ebeveynlerinden ö renebilirler. Ba ka bir sosyolojik teori, iddet bu tür alt kültürlerde daha kabul edilebilir bir araç olabilece inden, dü ük gelirli alt kültürlerin daha yüksek düzeyde istismar sergileyece ini öne sürüyor. Bu teorinin bir varyasyonu, iddetin tüm sosyal sistemlere içkin oldu u ve kaynakları (finansal, sosyal ba lantılar, prestij) olan ki ilerin aile üyelerini kontrol etmek için kullanıldı ıdır. (Topçu, 2015).

iddet Döngüsü Teorisi

iddet yada Kötüye Kullanım Döngüsü, 1970’lerde Lenore Walker tarafınca rahatsız etme edici ili kilerdeki alı kanlık kalıplarını açıklamak için geli tirilen bir toplumsal döngü teorisidir. Walker’ın teorisi, bir zamanlar kurulan rahatsız etme edici ili kilerin, hemen hemen her vakit fizyolojik iddetten ilkin gelen ve ona birlikte rol alan ruhsal sertlik ile birlikte, duygusal, ruhsal yada fizyolojik tekrarlayan

iddetin öngörülebilir kullanması ile karakterize edilmiş oldu u fikrine dayanmaktadır (Cengiz, 2008).

Döngü ço u zaman öngörülebilir bir model izler ve çatı ma, ço u zaman ili kiyi tamamen terk eden kurban tarafınca durdurulana kadar yine eder. Döngü yüzlerce kere tekrarlanabilir ve genel döngü birkaç saatten bir yıla yada daha çok sürer. Bununla birlikte, döngü süreleri zaman içinde azalma e ilimindedir. (Karakulak, 2018).

iddet Kültürü Teorisi

Büyük ço ulcu toplumlarda, bazı alt kültürler, baskın kültürden daha geni bir fiziksel iddet kullanımına izin veren normlar geli tirir. Sonuç olarak, aile içi iddet, iddet içeren toplumlarda barı çıl toplumlardan daha sık meydana gelecektir. Ataerkil aile egemenli ini destekleyen evlilik ili kileri ve bunu desteklemek için iddet kullanımı bu alt kültüre örnektir. (Ba ı lıo lu, 2017).

Ekolojik Teori

Bu teori, aile içi iddeti daha geni sosyal çevre ile açıklar. Bu ba lam, kültürü, resmi ve gayri resmi aile sosyal a larını, daha yakın aile ko ullarını ve aile tarihini içerir. Bu tür bir yapı, bu kriterlere dayalı bir iç saldırı riski teorisi için temel sa lar. (Topçu, 2015).

Medeni ktidar Teorisi

Bu teoriye göre güç üç alana ayrılır: “gücün temelleri”, “iktidar süreçleri” ve “iktidarın sonuçları”. Güç temelleri, bir orta ın di erine hükmetmesini sa layacak temelleri ve kaynakları içerir. Güç süreçleri, bir ki inin kontrolü ele geçirmek için kullandı ı müzakere, giri kenlik ve problem çözme gibi etkile imli yöntemleri içerir. Güç çıkı ı, kararı kimin verdi ini gösterir. Bu teoriye göre, güçten yoksun bırakılan e lerin/ki ilerın fiziksel istismara u rama olasılıkları daha yüksek kabul edilmektedir. (Topçu, 2015).

Sosyal Ö renme Kuramı

Aile içi sertlik, muhtelif ba lamsal ve durumsal faktörlerden kaynaklanmaktadır. Ba lamsal faktörler, çiftin ki ilik/özelliklerini, stresi, aile içi sertli i yada saldırgan bir ki ili i içerir. Durumsal faktörler içinde madde kullanması

ve ekonomik zorluklar yer alır. Sosyal öğrenme teorisi, bu faktörleri, bu dış güçlerin bir kombinasyonu arasında büyüyen çocuklar üstündeki tesir olarak adlandırır. Dolayısıyla bu teoriye nazaran iddet baskılarından öğrenilir. Kaynak teorisi, muayyen bir ailede karar verme yeteneğinin, her bir ferdin ilikili olduğu kaynakların de erinden kaynaklandığını savunur. Bu, finansal, toplumsal ve organizasyonel kaynakları gösterebilir. (Karakulak, 2018).

Sosyo Psikolojik Yaklaşım

Psikolojik bir bakı açıısıyla sosyo-ruhsal düzeydeki ara tırmalar da aile içi iddetin nedenlerini açıklamaya çalışır. Sosyo-ruhsal düzeyde meydana getirilen ara tırmalar, aile içi iddetin çevresel faktörler, aile yapısı ve günlük yaşamdaki etkileşim kalıpları üstündeki etkisine odaklanmıştır (Freud, 1994).

Günlük yaşamda çevresel faktörlerden kabul edilen etkileşim sorununu toplumsal bilişsel teori çerçevesinde ele alarak açıklamak mümkündür. Bandura, yapmış olduğu deneyde, sertlik öğretiminin üç öbek çocuk üstündeki tesirini açıkça göstermiştir. Birinci gruptaki çocuklar öteki evlatların oyuncak bebeğe yönelik saldırgan davranışlarını yayınlayan bir film izlemi, ikinci gruptaki çocuklar ise yeti kinlerin bebeğe yönelik saldırgan davranışlarını izlemiştir. Üçüncü bir öbek çocuk yaşam filmi saldırgan davranışlar sergilemeden veya saldırgan davranışlar sergilemeyen yeti kinleri izlemiştir. Daha sonrasında çocuklar oyuncak bebekle babaya bırakılıp davranışlarını gözlemlediğinde 1. ve 2. gruptaki evlatların oyuncak bebeğe tekme ve tokat atarak aynı biçimde davrandıkları ve demek oluyor ki davranışlarını simüle ederek icra ettikleri ortaya çıktı. (Kocabaşoğlu, 2000).

Psikoanalitik Kuram

Freud, insanda var olan saldırgan dürtünün insanda doğuştan var olduğunu ve cinsellik kadar temel bir insan ihtiyacı olduğunu savunur. Onun öne sürdüğü yapısal teoride yer alan id'nin (ilkel "Ben") içgüdüsel olarak bastırılmasının bir sonucu olarak, bir kişi saldırgan davranış gösterir. Eros ve Libido (yaşam enerjisi) kavramlarının, bir kişinin hayatının ilk yıllarında sergilediği tüm davranışların nedeni olduğunu söylüyor. Saldırgan davranışın en önemli nedeninin libido kaynaklı dürtüleri tam olarak tatmin edememek olduğunu açıklar (Cengiz, 2008).

Psikanaliz, saldırganlık kavramının kişinin ruhsal bütünlüğünün içsel bir parçası olduğunu ve kişi tarafından kabul edilmesi gerektiğini ileri süren ve ortaya

koyan ilk kuram olarak dikkat çekmektedir. Freud'un savundu u saldırganlı ı ve cinsel dürtüleri açıklayarak, saldırganlık kavramını hayatta kalma mücadelesi veren bir ki inin içgüdüsu olarak ifade etmi tir. Bu açıklamaya göre saldırganlık ya amın ana kayna ı, yaratılı gücü ve cinselliği ve daha sonraki dönemlerde ölüm içgüdüsu ile ili ki kuruldu. (Freud, 1994).

Engellenme-Saldırganlık Kuramı

Bu teorinin savunucuları, hayal kırıklı ı kavramını, bir ferdin belirlenmi bir hedefe ulaşmasını engelleme olan faktörler olarak tanımlar. Bu tür sinir bozucu durumların sayısının artması, bu miktarda saldırgan dürtülerin artmasına sebep olur ve bu durumun cevabında saldırgan davranı lar ortaya çıkar (Yıldız, 2008).

Teorinin ana fikri, hüsrans durumunda, bir ferdin her vakit saldırgan davranı a haiz oldu u ve bu saldırgan davranı ın ortaya çıkmasının sebebinin engelleme varlı ıdır. Kurama göre, ki iler kendi serbest iradeleriyle kısıtlama ve zorlamaya maruz kalması ve ba kası tarafınca zorlanması saldırganlı ın artmasına neden olabilir (Karakulak, 2018).

Engellenen davranı , ferdin kontrolü dı ndaki muayyen ve zorlayıcı nedenlerden kaynaklanıyorsa, bu tarz bir olay insanlarda hiddet ve kırgınlı a neden olabilir. Bir insandaki iyi niyet, baskıcı dürtüyü azaltır ve bu, hayal kırıklı ndan meydana gelen saldırgan davranı ı azaltır. Bu kuram insanlarda gözlemlenen stresi azalttı ı için bir stres azaltma modeli olarak da görülmektedir. Hayal kırıklı ı insanlarda kaygıya neden olur ve bu endi e azalmaz sadece ortaya çıkan saldırgan davranı ın sertli i çok yüksek olabilir. (Ulusoy, 2008).

Ebeveyn Tutumları

li kiler uzun senelerdir toplumsal psikolojide mühim bir mevzu olmu tur. Çünkü hem toplumsal algımızı bununla birlikte davranı larımızı etkilerler. Tutum, bir ki iye atfedilen ve ruhsal bir nesneyle alakalı olarak dü üncelerini, duygularını ve davranı larını tertipli olarak ekillendiren bir e ilimdir. Bir birlikteli in üç bile eni vardır: romantik, bili sel ve davranı sal. Bir nesne, ahıs yada vaka ile alakalı duygu, merkezi bir bile endir. Bir nesneye yada vakaya atfedilen inançlar, tasarruf teriminin bili sel bile enini olu turur. Duygu ve dü üncelere göre hareket etme e ilimi de tasarruf teriminin davranı sal bir bile enidir. Tutumlar, kendi içlerinde gözlemlenemeyen, sadece gözlemlenebilir birtakım davranı lara yol açması beklenen

birtakım e ilimlerdir. İnsanlar ili kilerle do maz, ili kiler sonradan ö renilir. Tutumumuzun ço unu öteki insanlardan ödünç alırız. Çocukların olu turdu u tutumların ilk deposu ebeveynlerdir (Ka itçiba 1, 2006).

Çocu un do up yeti ti i ortamın niteli inin onun fiziksel, romantik, toplumsal, zihinsel ve ahsi geli imi üstünde mühim bir tesiri oldu u bilinmektedir. Çocu un do up yeti ti i ortamın kalitesi laf mevzusu oldu unda ilk incelenmesi ihtiyaç duyulan unsurlardan biri asla üphesiz ebeveynin tutumudur. Ebeveynlerin evlatları ile ili kilerine yönelik tutumları çocu un ki ili inde, toplumsal geli iminde ve ba lanma stilinde mühim rol oynamaktadır (Tire, 2011).

Ebeveynlerin tutumu iki ana unsur tarafınca belirlenir. Birincisi, ebeveynlerin çocu un gereksinimlerine ne kadar kırılgan olduklarıdır; ikincisi, ebeveynlerin küçüklere yönelik arzusu, onların kontrolü yada çocuktan beklentileridir (Maccoby ve Martin, 1983).

Bu, ki ili in olu umunda en büyük etkiye haiz olan ebeveynler, ili kileri ve davranı ları tarafınca ekillendirilir. Ebeveynli in önemi bütün çalı malarda vurgulanmı tır ve bütün bu bilgili yada bilinçsiz ili kiler ve davranı lar, evlatların ciddi dikkatsizlik ve romantik istismarına neden olabilir. Özellikle, Baumrind (1996) ebeveynlik stilleri terimini tanıttıktan sonra, ebeveynlik tasarruf ve davranı larının evlatların ve ergenlerin geli imi üstündeki tesiri, son 40 yılda Batı devletlerinde kapsamlı bir biçimde incelenmi tir (Sümer ve di erleri, 2010).

Ebeveynlerin genel hatlarıyla negatif tutumlarını be kısımda inceleyebiliriz. Bunlar; demokratik, otoriter, duyarsız/a ırı küçümseyici, a ırı korumacı ve çeli kili olarak gruplandırılan negatif ebeveynlik tutumlarıdır. Bu, ebeveynin negatif tutumuna kar ı çocu un sıhhatli geli imi için olması ihtiyaç duyulan demokratik tutumdur.

Demokratik Tutum

Demokratik tutum; Aile evladı ayrı bir ahıs olarak görür. Bu tutum, evladı serbest bir benlik geli tirmeye ve fikirlerini açıkça anlatım etmeye te vik eder. Demokratik görü e haiz anne babalar; Onlara kar ı destekleyici ve sabırlı davranarak, bir çocu un alabilece i parlak zeka kontrolü kullanırlar. Çocu a bir seçenek ve laf hakkı veren alternatifler sunar ve isteklerde bulunurlar. Bu tutuma haiz ailelerde ortaya çıkan sorunlar, aile içi etken yazı ma ile çözülür ve rahat bir ortam sa lanır. Demokratik görü e haiz ailelerde iyi bir davranı ın sonucunun nasıl

sonuçlanacağı bellidir. Ailenin kuralları vardır ve bu kurallar aile üyeleri tarafından belirlenir. Ailede sevgi ve hürmet fazlaca önemlidir. Anne babalar çocuklarına iyi misal olmanın önemini hatırlar ve bu doğrultuda hareket eder (Dursun, 2010).

Anne baba tarafından demokratik bir biçimde yeti tirilen çocuklar, özgüven sahibi, ba kalarına saygılı, sınırlarını bilen, mesuliyet duygusu geli mi , kendi duygu ve dü üncelerini koruyan, ho görülü, de i ik fikirlere saygılı vb. benlik özelliklerine haiz çocuklardır (Kız, 2015).

Demokratik ebeveynli e haiz bir ailede, anne babalar yakın ve ilgilidir. Çocu un varlığı na ve isteklerine hürmet duyulur, çocuklar sabırla ve hassasiyetle dinlenir, aile arasında karar alınırken evlatların görüşleri dikkate alınır, çocu un davranışları duygularıyla sınırlı olmayıp ki ili i için tenkit yapılmaz. Uyulması ihtiyaç duyulan kurallar evvel belirlenmi ve sınırlar belirlendi i için çocuk hangi davranışın ödüllendirilece ini ve hangilerinin cezalandırılaca nı hatırlar. Bu tutuma haiz ailelerde yeti en evlatların ço u zaman toplumsal açıdan yetkin, becerikli, yardımsever, dost canlısı, ba kalarının gereksinimlerine duyarlı, ne istedi ini bilen, özgüven sahibi ve toplumsal mesuliyet sahibi oldukları görülmektedir (Derman ve Ba ar, 2013).

Demokratik ebeveynlik ili kisinde; Aile ileti mi sa lıktır, çocuk duygusal olarak desteklenir ve çocu un ba ımsızlı nı geli tirmesine yardım edilir. Ancak disiplinli bir ortamda çocu un belli standartları yakalaması beklenir (Sümer ve di erleri, 2010).

Demokratik anne babalar, evlatlarının davranışlarına mantıklı ve netice odaklı bir huy seçimi ile rehberlik eder. Çocu un kendini anlatım etmesini destekler. Aile ve toplumsal ya amdaki kuralların gerekçelerini çocu un anlayabilece i biçimde açıklar. Hep konu arak barı maktan yanadır. Aynı zamanda çocuk belli bir disiplin arasında desteklenir. Çocuk ve anne baba içinde anlaşmazlıklar olsa da bu çatı manın çözümü çocuk için mani olu turmadan gerçekleştirilir. Yeti kinler olarak kendi bakı açlarına sahiptirler, sadece çocu un ahsi çıkarlarını göz ardı etmezler. Bu yaklaşımla çocuk yeti tiren anne babalar, evlatlarının mevcut davranışlarını desteklemenin yanı sıra gelecekteki davranışları için muayyen standartlar belirlemeye ba layabilirler (Baumrind, 1996).

Otoriter Turum

Ebeveynler için bu, çocuğun ayrı bir ahlısı olduğunu ve anne babanın çocuğun sahibi bulunduğunu kabul etmeyen bir pozisyonudur. Otoriter ebeveynlerin evladı test etmesi, davranışlarını kendi kaide ve standartlarına göre düzenlemesi ve ekillendirmesi oldukça önemlidir. Yetkinlerin çocuğa karşı kullandığı güç, yakınlık ve sevgi içermez. Çocukla açıkça yazışmazlar ve kuramazlar. Onlardan dolayı bakılırsa erikin dünyası çocuğun dünyasından fark eder ve çocuklar yetkinlerin dünyasını anlayamazlar. Bu ebeveynlerin bir disiplin yöntemi olarak daha oldukça fizyolojik cezayı kullandıkları bilinmektedir (Ögelman ve Önder, 2011).

Fiziksel cezanın yanı sıra suçlama, yıldırma, aşağılama ve sitem ekinde eylemlere de başvurabildikleri görülmektedir. Çocuk, anne-babadan gelen devamlı eleştirilerden korkar ve her davranışında hata yapma korkusu yaşayabilir (Dursun, 2010).

Otoriter bir ebeveynlik tutumuyla büyüyen çocuklar, onunla baş çıkmak için otoriteye boyun eğler ve istenilen davranışın ötesine geçmezler. Bu vaziyet bilhassa ağır cezaların uygulanmış olduğu bir ortamda ayırım edilir ve cezadan kurtulmanın tek yolu itaat etmektir. Bu evlatların birçoğu erikin olduklarında dahi sorgusuz sualsiz otoriteye itaat etmeye devam ederler ve otoriteyi simgeleyen her şeye her ortamda itaat edebilirler. Çocuklukla dış kontrol alanında olan bu çocuklar, kendi gereksinimlerini göz ardı eder, düşüncelerini savunamazlar ve kararlarını destekleyemeyebilirler. Kendini etrafındakilerin isteklerini yerine getiren bir vasıta olarak kabul eden çocuk, artık davranışlarından kendisinin görevli olmadığını düşünemez (Alisano lu, 2013).

“Otoriter anne-baba çocuğun kişiliğini, anlayamadığı yasakları eleştirir, evladını sözlü olmasıyla birlikte fizyolojik olarak da cezalandırır. Korkudan yahut ana-babasının patlamasını önlemek için iyi davranan çocuklar, güçten uzak olduklarında kendilerine hizmet edecek iç disiplini geliştirmezler. Otoriter ailelerde yetkin çocuklar, sevgiyi inkar etme ve sık sık cezalandırma sebebiyle negatif kişilik algısı, özgüven, direnç, utangaçlık ve edilgen bir benlik yapısı geliştirebilirler. Özellikle adam evlatların yüksek düzeyde saldırganlık, kendinden konuşma ve ebeveynlerinin kendilerini sevmeyine inanmayış ekinde negatif davranışlar geliştirdikleri, bundan dolayı saldırgan, asi, baskılara zarar veren, okulda dersleri takip edemedikleri tespit edilmiştir. Aşırı baskıcı ve otoriter bir ailenin varlığı, bu ekinde bir ailede çocuğun devamlı suistimal edilmesi, kıskançlık, ilgisizlik ve sevgi

eksikli i ekinde etkenler çocu un korku, kaygı, yalnızlık ve a a ılık duygusu ekinde tırnak yeme davranı ları sergilemesine neden olur. (Sümer vd., 2010).

A ırı Koruyucu Tutum

A ırı korumacı anne babalar, çocu un kendi haline ehil olmayaca nı dü ünerek, çocu un devamlı korunması gerekti ine inanırlar. Bu tutumu sergileyen anne-babalar çocu un yapması ihtiyaç duyulan birçok eyi, çocu unun zorlanmayaca ı, yorulmayaca ı, üzölmeyece i dü ünencesiyle yaparlar. Aynı zamanda, bu anne babalar çocuklarına o denli derinden ba lıdırlar ki, o denli bütünle irler ki, büyödüklerini ve olgunla tıklarını hiç kabul etmek istemezler. Bu dü ünecenin bir kararı olarak, bu tutumla yeti en çocuklar, kendi ba larına karar vermekte zorlanabilirler ve daha sonraki yıllarda kendilerini koruyacak ve himaye edecek birini arayabilirler. Ayrıca devamlı olarak ebeveynlerinin koruması altında olan çocuklar savunmasızdır, kendilerini korumayı ö renememi tir ve mahcup bir hüviyet yönelimi ile sorumsuz, ımarık, dikkatsiz bir benlik geli tirebilirler (kız, 2015).

Koruyucu tutumun temel özelliklerinden biri, ebeveynlerin çocu un kendi ba larına doygunluk edebilecekleri gereksinimlerini bile üstlenmeleri ve bu anlamda evladı görevli tutmamalarıdır. Bu tutumu sergileyen anne-babalar, çocu unun kendilerine ba ımlı olmasını beklerler. Çocukların yeti kinlere yönelik davranı ları ho kar ılanmaz(Bozdemir ve Gündüz, 2016).

A ırı korumacı anne babalar, çocu un bütün gereksinimlerini olması gerekenden daha çok test, dikkat ve endi eyle kar ılar ve bütün hareketlerine ve ilikilerine engellemeler getirir. Tüm kararları çocuk adına alırlar, çocu un gereksinim duymadı ı vakalara bile müdahale ederler ve çocuk bunu kendisi yapar. Çocu un ba ımsız hareket etmesini ve özgüven kazanmasını engeller, onu dı test edilebilirlik, ba kalarına ba ımlılık, utangaçlık ve güvensizlik kazanmaya zorlar. Bu ailede yeti en çocuklar, kendi ya amlarındaki olayların sorumlulu unu ba kalarına yüklerler (Cücelo lu, 2005).

Aslında bu ba ımlılık çocu un hayatı süresince devam edebilir ve gelecekte e ten de aynı koruyucu ili ki beklenebilir. Anne-çocuk ili kisinde en sık rastlanan bu a ırı korumacılı ın temelinde annenin duygusal yalnızlı ı yatar. A ırı korumacı bir anne bebe iyle o denli bütünle ir ki, 2 ya larında çatal bıçak kullanabilecek, bebe ini 8-9 ya larında bile olsa elle besleyecek, kendi yata na yatırabilecek bir kalkan

haline gelir. Bu davranı ıyla çocu una olan sevgisini anlatım etti ini ve ona yardım etti ini dü ünür. Aile ortamının çocu un kendini tanımlamasına izin vermemesi, onu ailesinin istedi i yönde ba ımlı bir insan olarak geli meye zorlar. Böylece psikososyal olgunlaşması engellenmi olur (Yavuzer, 2016).

A ırı korumacı bir ailede büyüyen çocuk, iyi huylu ve sevinçli bir izlenim bırakabilir. Bununla birlikte, mahcup, üzgün ve toplumsal olarak ilginç olabilirler. Bu tutum, çocuklarda okul fobisinin ortaya çıkmasına, izolasyona ve utangaçlı a yol açar (Derman ve Ba ar, 2013).

zin Verici Tutum

zin verici ebeveynlik, çocuklar ve anne babalar arasındaki duygusal ba ın cılız oldu u, çocuklar üstünde test ve ilginin olmadığı ve evlatların bütün kararlarını kendi ba larına vermelerine izin verilen bir ebeveynlik yaklaşımdır. Çocu un yapmı oldu u her ey hoşkar ılanır. Çocuk hiç bir halde test altında değildir. Bu bakımdan çocuklar ailede bir tür otorite eksikliğinden muzdariptir (Baumrid, 1996).

zin verici anne babalar çocuklarıyla sıcak bir ilişkiye sahiptir, sadece evlatları üstünde oldukça azca kontrolleri vardır. Ebeveynler her vakit evlatlarının isteklerini kabul eder. Ebeveynler, çocu un uyması ihtiyaç duyulan kurallar bulundu unu unuttur ve kendi kararlarını verme mevzusundaki tutumunu gösterir. Ebeveynler hiç arzularını yerine getirmek için sertlik kullanmazlar. Bu tutuma haiz ailelerin evlatları kendilerini daha azca anlatım eder ve ba armak için daha azca motive olurlar. Ebeveynler çocu un isteklerine göre hareket eder. Çocuk olası oldu unca az rahatsız edilir. Çocu un duygusal ve saldırgan dürtüleri bile memnuniyetle kar ılanır. Çocu un seçimi, yiyecek yeme, uyku ve oyun zamanları bozulmaz (Erdoğan, 2009)

Bu tasarruf iki de ği ik halde görülmektedir: “dikkatsizlik” ve “a ırı hoşgörü”. Dikkatsiz ebeveyn, çocu un hayatıyla ilgilenmez. Bu anne babalar için toplumsal hayatlarını evlatlarından daha mühim görmektedirler. Böyle bir ortamda bilhassa özdenetim sahibi olmayan, toplumsal olarak gelişimi ve ba ımsızlığını kazanamayan çocuklar yetilmektedir. Bu evlatların harbiden anne babaları tarafınca bakılması gerekmektedir. Her ey kayıtsız olan aile, çocu un saldırganlığını besler. A ırı hoşgörü anne babalar, evlatlarının önünde sınır tanımayan, teslim olan, ısrar eden taleplerini yerine getiren, oldukça fazla hürriyet veren, ımartan, kolayca pes eden, çocuklarını dikkatsizlik eden ve a ırı ölçülerde terk eden anne babalardır.

Çocuklarıyla oldukça alakalı gözüken bu anne babalar, evlatlarından hususi taleplerde bulunmadan ba arısız bir test sergilemektedirler. Böyle bir ortamda sosyal büyüme boyutu kifayetsiz ve öz kontrol dü üktür. Sonuç olarak, çocuklar davranı larını test etmeyi hiç ö renemezler. Her vakit arzularının yerine getirilmesini bekleyerek kendi yollarını izlemeyi istek ederler. Çocuk merkezli ailelerde çocu un benmerkezcili i korundu u için toplumsal geli imde gecikmeler gözlenir. Bazı anne babalar çocuklarını yeti tirmek için gönüllü olarak bu yolu seçerler. Çünkü bu ekilde bir aile ortamında büyüyen bir çocu un yaratıcı ve kendinden güvenli olaca ma inanırlar. Yetersiz toplumsal geli menin cevabında dostlar içinde kabul görmeyen ve dı lanan bir insan haline gelir. Nadiren ba kalarına hürmet duymayı ö renebilir(Yavuzer, 2016).

Tutarsız Anne-Baba Tutumu

Bazı ebeveynler ara sıra çocuklarına kar ı despot ve otoriter bir tavır sergileseler de; zaman zaman a ır ı ho görülü bir tavır sergiler. Kuralların yapısı net de ildir ve uygulamada istikrar ve süreklilik yoktur (Dursun, 2010). Buna kar ın velilerin istek ve tepkileri yersizdir. Ebeveynlerin aile içerisindeki bu kararsız ve çeli kili davranı ları, çocuklarda sa lıksız ki iliklerin geli mesine yol açabilmektedir (Arslan-Toker - Sözer-Apan 2018).

Bir çocuk kendini ispatlamak ve dikkat çekmek için uysal, ılımlı, itaatkar bir benlik yahut kendini ispatlamak ve ba ımsız olmak için huysuz, asabi, sıcakkanlı, tepkisel bir benlik geli tirebilir. Her eyden önce, dengeli ve sıhhatli bir benlik geli tirmek oldukça gayret gerektirecektir. Bu ebeveynlik tutumu, çocu un benli inin geli imini baltalar. Bir çocuk kendi ki ili ini geli tirmek için oldukça vakit ve enerji harcar, sadece hiç istenen kararı elde edemez (Yılmaz, 2007).

Ebeveyn Tutumları Üzerine Ara tırmalar

Adam ve di erleri (2004) annenin ba lanma stili ile ebeveynlik tutumu arasındaki ili kide ebeveyn duygu durumunun aracılık etkisini ara tırmı tır. Ebeveynlik ba lanma stilleri ve duygu durumlarını ölçmek için annelere a ırlıklar uygulanmı , anne ve çocu un bir araya gelerek ebeveyn tutumlarını ölçtü ü etkile imli oturumlar gerçekleştirildi. Bu etkile imlerde, ara tırmacılar sıcaklık, sorumluluk, zorlama, komuta niteli i ve öfke durumlarını gözlemlediler. Sonuç olarak anne babanın duygusal durumunun anne babanın ba lanma ve tutumunu

etkilemedi i ancak anne babanın ba lanma tarzı ve tutumunun birbiriyle ili kili oldu u görülmü tür. Kaygılı/rahatsız edici ebeveynlerin kaygılı anne puanları, kayıtsız ve güvenli ba lanan annelerin puanlarından önemli ölçüde daha yüksek bulunmu tur. Anne efkati ve sıcak ili kiler açısından anlamlı bir sonuç bulunamadı. Güvenilir bir ekilde ba lanan annelerin en olumlu duyguları ya adı ı ortaya çıkmı tır (Adam, 2004).

Güner (2011), çocukların ba lanma güvenli i, anne babaların ba lanma güvenli i ve anne babaların anne babalı a yönelik tutumları arasındaki ili ki yi ara tırmı tır. Çalı ma, çocukların ba lanma güvenli i ile ebeveynlerin ba lanma güvenli i arasında veya ebeveynli e yönelik ebeveynlik tutumları ile çocuk ba lanma güvenilirli i derecelendirmeleri arasında anlamlı bir ili ki bulamamı tır. Ancak hikâyeler ayrı ayrı incelendi inde, çocuklarda demokratik tutumlar ile yüksek ba lanma puanları, küçümseyici ve a ırı koruyucu tutumlar ile dü ük ba lanma puanları arasında ili ki bulunmu tur. Ebeveyne ba lanma ve kaçınma ölçütleri incelendi inde, annenin kaçınma ile demokratik tutumları arasında negatif bir ili ki bulunmu tur. Bu sonuçla tutarlı olarak, kaçınma oranları daha dü ük olan annelerin oldukça demokratik oldukları söylenebilir. Kaygı ile baba tutumu arasındaki ili ki incelendi inde kaygı ile a ırı korumacılık arasında pozitif yönde bir ili ki oldu u bulunmu tur. Sonuç olarak, kaygı düzeyi yüksek olan babalar a ırı korumacıdır (Güner, 2011).

Zalluho lu (2015) yaptı ı çalı mada çocukların ba lanma örüntülerini ve annelerinin ba lanma örüntülerini, ebeveynlik tutumlarını ve stresle ba a çıkma yakla ımlarını incelemi tir. Çalı ma, klinik gruptaki çocukların kontrol grubundaki çocuklara göre daha dü ük güvenli ba lanma örüntüsüne sahip oldu unu, klinik gruptaki kaçınma örüntülerinin ise kontrol grubuna göre daha yüksek oldu unu bulmu tur. Analiz, annelerin otoriter tutumunun çocukların ba lanma düzeyini azalttı ını göstermi tir. Ayrıca annelerin otoriter ve a ırı korumacı tutumlarının çocuklarında kaygı ve kaçınmayı artırdı ı tespit edilmi tir (Zalluho lu, 2015).

Nalbanto lu (2016) çalı masında, çocuklarda görülen ruhsal sorunlar ile annelerin ba lanma düzeyleri, ebeveynli e yönelik tutumları ve aile i levleri arasında farklılık olup olmadı ını incelemi tir. Ara tırmanın sonuçlarına bakıldı ında, aileleri demografik özelliklere göre de erlendirme ölçe inde anlamlı farklılıklar bulunmu tur. Benzer ekilde, ebeveynlik tutumları ile demografik

özellikler arasında da anlamlı farklılıklar gözlenmiştir. Ölçekler arasındaki ili kiler incelendi inde, aile de erlendirme ölçe i ile çocukların davranı ları arasında, aile de erlendirmeleri ile ebeveynli e yönelik tutumlar arasında ve çocukların davranı ve ebeveynli e yönelik tutumları arasında anlamlı ili kiler bulunmu tur. Öte yandan ba lanma stilleri ile çocukların davranı ları arasında anlamlı bir ili ki bulunamamı tır (Nalbanto lu, 2017).

Açıkyol (2016), çocuklu kadınlarda ebeveynlik tutumları ile travmatik çocukluk deneyimleri, ba lanma stilleri ve benlik saygısı arasındaki ili kiyi ara tırmı tır. Annelerin e itim düzeyi, çalı ma durumu ve çocuk sayısının tutumlarına etkisi de incelenmiştir. Ebeveynlerini a ırı koruyan anneler, çocuklarını a ırı koruyan ve a ırı kontrolcü algılara sahip anneler çocuklarına kar ı demokratik de ildir; Çocukluk döneminde ya anan ihmal ve istismarın çocuklara yönelik tutumlarını etkiledi i ve daha korunaklı hale geldikleri gözlemlenmiştir. Güven duygusundan yoksun ve ili kilerinde tehdit altında hisseden annelerin büyük endi e duydukları gözlemlenmiştir. Ara tırmaya göre, artan e itim düzeyi ile anneler ev hanımı olmayı reddetmekte ve daha fazla çocu u olan çalı an anneler a ırı korumacı tavrı sergilemektedirler (Açıkyol, 2016).

Yüksek ve Tamba (2020), ergen iddeti ile ebeveyn tutumları arasındaki ili kiyi ara tırmı tır. Tanımlayıcı kesitsel bir ara tırma, Aksaray merkezde bulunan bir Anadolu lisesinde gerçeikle tirilmiştir. Ara tırma sonucunda ö rencilerin be te birinin aile içi iddete maruz kaldı ı, algıladıkları ebeveyn demokratik tutum ortalamalarının daha yüksek oldu u ve iddete e ilimlerinin orta düzeyde oldu u bulunmu tur. Ayrıca ö rencilerin demokratik anne-baba tutumu arttıkça iddet e iliminin azaldı ı, koruyucu ve otoriter tutum arttıkça iddet e iliminin arttı ı belirlenmiştir (Yüksek, 2020).

Yurdalan (2019), annelerin ba lanma stilleri ile ebeveynli e yönelik tutumları arasındaki ili kiyi ara tırmı tır. Çalı manın bir parçası olarak, 100 anne arasında yeti kin ba lanma stilleri ve ebeveynli e yönelik tutumlar hakkında bir anket çalı ması yapılmı tır. Ara tırmada öncelikle ara tırma de i kenlerinin demografik de i kenler açısından farklıla ma düzeyleri incelenmiştir. Ayrıca ara tırma de i kenlerini ölçen alt boyutlar arasında korelasyon analizi yapılmı tır. Ara tırmaya göre, annelerin ba lanma stilleri gelir düzeylerine göre önemli ölçüde farklılık göstermektedir. Dü ük gelirli annelerde güvensiz ba lanma stillerinin daha yaygın oldu u gözlemlenmiştir. Çocuk yeti tirmeye yönelik tutumların demografik

de i kenler açısından da önemli ölçüde farklılı tı ı tespit edilmi tir. Annelerin e itim düzeyinin artmasıyla birlikte çocukların yeti tirilmesine yönelik olumlu bir tutumun arttı ı ortaya çıkmı tır. li ki analizi, kaygılı ba lanma alt boyutu ile otoriter tutumlar arasında pozitif yönde bir ili ki oldu unu tespit etmi tir (Yurdalan, 2019).

Demir ve Kumca ız (2015), ö rencilerin anne baba tutumlarına ili kin algılarının ve iddete e ilimlerinin farklılı p farklılı madı nı ara tırmı tır. Ara tırmaya Samsun ili Terme ilçesinde 6, 7 ve 8. sınıflarda ö renim gören 296 kız ve 338 erkek ö renci katılmı tır. Ara tırma sonucunda, iddet konusunda en dü ük puanı alan ö renciler anne-babasını “demokratik” olarak de erlendiren ö renciler olurken, iddet konusunda en yüksek puanı alan ö renciler ise anne-babasını “ihmkar” olarak de erlendiren ö renciler olmu tur. Anne-baba tutumunu demokratik olarak algılayan ö rencilerin iddet e ilimleri; ihmkar ve ho görülü oldu unu dü ünenlerin gerisinde oldu u ortaya çıktı. Ebeveyn tutumlarını otoriter olarak algılayan okul çocukları arasında iddet e ilimleri; ho görülü ve umursamaz oldu unu dü ünenlerin gerisinde oldu u ortaya çıktı. Ebeveynli i ho görülü algılayanların iddet e ilimleri; ihmkar oldu unu dü ünenlerin gerisinde oldu u ortaya çıktı. Ara tırma kapsamında elde edilen bir di er sonuca göre, anne-baba ili kilerini demokratik olarak algılayan ö renciler ile otoriter olarak algılayan ö rencilerin iddet e ilimleri arasında anlamlı bir farklılı ma bulunamamı tır (Demir ve Kumca ız 2015).

Zengin (2008) ebeveynlik tutumları ile ergen saldırganlı ı arasındaki ili kiyi ara tırmı tır. Çalı ma, 15 ila 18 ya ları arasındaki 525 ergen okul çocu unu içeriyordu. Elde edilen bulgulara göre cinsiyet ile saldırganlık arasında anlamlı bir ili ki oldu u ve erkek ergenlerin kızlara göre daha saldırgan tutumlara sahip oldukları bulunmu tur. Ergenlerin ya la birlikte daha saldırgan tutumlar sergiledikleri ve gruplar arasındaki farkın anlamlı oldu u bulundu. Ergenlerin cinsiyetinin ve babanın e itim düzeyinin ebeveynli i algılamada etkili oldu u, erkek ergenlerin ebeveynliklerini ergen kızlara göre daha demokratik olarak algıladıkları bulunmu tur. Ayrıca babanın e itim düzeyi arttıkça ergenlerin demokratik görü algılarının da arttı ı tespit edilmi tir. Elde edilen veriler anne baba tutumları ile ergenlerdeki saldırganlık düzeyi arasında bir ili ki oldu unu göstermi tir. Ebeveynleri otoriter ve bencil olmayan bir tutuma sahip olan ergenlerin saldırganlık e iliminin yüksek oldu u, ebeveynleri demokratik görü lere ba lı olan ergenlerin

saldırganlık e iliminin dü ük oldu u ortaya çıkmı tır. Ebeveynlik ile saldırganlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ili ki oldu u bulunmu tur (Zengin, 2008).

Özge (2017), ebeveynlerin çocukluk ve ergenlik döneminde ya adıkları “çocukluk ça ı ruhsal travmasının” ebeveynlikle ilgili bir yordayıcısını ara tırmı tır. Bu çalı mada stanbul 1 Milli E itim Müdürlü üne ba lı okul öncesi sınıflarına, ba ımsız anaokullarına, özel anaokullarına ve anaokullarına devam eden 2-6 ya arası çocu u olan 902 ebeveyne “Çocuk Travma Ölçe i ve Ebeveyn Tutum Ölçe i” uygulanmı tır. Ara tırmaya 605 kadın ve 287 erkek ebeveyn dahil edildi, bunların %99,67’si cinsel istismar, %99,23’ü fiziksel istismar, %37,83’ü fiziksel ihmal, %32,19’unda çoklu istismar, %25,55’i duygusal istismar, %22,90’ı duygusal istismara u radı. Ara tırma sonucunda, kendi çocukluklarında ya adıkları travmanın ebeveynlerin çocuk yeti tirmeye yönelik tutumlarını etkiledi i bulunmu tur. Ayrıca duygusal ve fiziksel istismarın demokratik tutumların olu umunda önemli faktörler oldu u ve a ırı korumacılı ın, duygusal ihmal ve fiziksel istismarın otoriter tutumların olu umunda önemli faktörler oldu u, fiziksel istismar, duygusal ihmal ve cinsel istismarın ise otoriter tutumların olu umunda önemli faktörler oldu u bulunmu tur. Ara tırmada: a) demokratik görü lere ba lı kalan veliler; Duygusal ve fiziksel iddet düzeyi arttıkça demokratik tutum düzeyi de artmakta ve fiziksel ihmal düzeyi arttıkça demokratik tutum düzeyi dü mektedir, b) otoriter tutuma sahip ebeveynler için; Duygusal ihmal ve fiziksel istismar düzeyi arttıkça otoriter tutum düzeyi de artmaktadır; c) küçümseyici bir tavırla ebeveynlerden; Fiziksel istismar, duygusal ihmal ve cinsel istismar düzeyi arttıkça küçümseyici tutum düzeyi artar ve d) A ırı koruyucu tutum sergileyen ebeveynlerde; Duygusal istismar ve fiziksel istismar düzeyi arttıkça a ırı korumacı tutum düzeyinin dü tü ü anla ılıcı tır (Özge, 2017).

Erol (2021), çocukluk ça ı travması ya ayan annelerin ebeveynlik tutumları ile kayna tırma i levleri arasındaki ili kiyi ara tırmı tır. Ara tırmanın örneklemini stanbul’da ya ayan 3-6 ya arası çocu u olan 298 anne olu turmu tur. Ara tırmanın sonunda, çocukluk ça ı anne travması ile ebeveynlik tutumları ve kayna tırma i levleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmu tur. Duygusal istismar ile otoriter ebeveynlik arasında pozitif yönde anlamlı bir ili ki, duygusal ihmal ile demokratik ve a ırı korumacı tutumlar arasında negatif yönde anlamlı bir ili ki ve duygusal ihmal ile otoriter tutumlar arasında pozitif yönde anlamlı bir ili ki bulunmu tur. Fiziksel istismar ile otoriter ve küçümseyici tutumlar arasında anlamlı bir pozitif

ili ki, fiziksel ihmal ile demokratik tutumlar arasında anlamlı bir negatif ili ki ve fiziksel ihmal ile otoriter tutumlar arasında anlamlı bir pozitif ili ki vardır. Duygusal istismara u rayan ve duygusal olarak ihmal edilen annelerin eri im i levlerinin dü ük oldu u kaydedilmi tir (Erol, 2021).

Yılmaz (2021), ergenlerin algılanan ebeveynlik tutumunu etkileyen faktörleri farklı sosyo-demografik özellikler, üstlendikleri cinsiyet rolleri ve iddet e ilimleri açısından incelemi tir. Ara tırmanın örneklemini 584 ergen olu turmu tur. Ara tırmaya göre kız ergenlerin cinsiyet rolleri erkek ergenlere göre daha e itlikçidir. Toplumsal cinsiyet rollerinden biri olan e itlikçi rolün artı ma ba lı olarak iddet e iliminde azalma olmaktadır. Bu nedenle, erkek ergenler, ergen kızlara göre iddete daha yatkındır. Cinsiyet ebeveynlik algısını etkilemese de ergen annenin e itim düzeyi yükseldikçe otoriter ebeveynlik azalmaktadır. Korunmaya ihtiyaç duyan bir ebeveynlik tutumuyla büyüyen ergenler, demokratik bir ebeveynlik tutumuyla büyüyenlere göre daha saldırgan olma e ilimindedir. Algılanan aile gelir düzeyi yükseldikçe, ergenlerin demokratik ebeveynlik algıları da yükselmektedir. Dolayısıyla algılanan gelir düzeyinin de anne baba tutumları aracılı ıyla iddeti etkiledi i görülmektedir. Ergenin ya ı ile gitti i okul türü veya herhangi bir de i ken arasında anlamlı bir ili ki yoktu. Ebeveynlerin algılanan tutumları, cinsiyet rolleri ve ergenlerin iddete yönelik tutumları arasında anlamlı bir ili ki oldu u bulunmu tur. Ara tırmaya katılan ergenlerin %99,3'ünün e itlikçi bir cinsiyet rolü benimsedi i ve algılanan ebeveyn tutumlarının %77,2'sinin demokrasi ruhuyla yeti tirildiklerine inandıkları dikkat çekicidir (Yılmaz, 2021).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Ara tırma Modeli

Bu ara tırma, çocukluk ça ında ebeveynlerinden (anne-baba) iddet görmü annelerin, ebeveynlik tutumları ve çocuklarıyla ba lanma durumları arasındaki ili kiyi incelemek amacıyla tasarlanmı tır. Çalı manın ara tırma modeli olarak genel tarama- ili kisel tarama modeli kullanılacaktır. Genel tarama modelinde çok elemanlı bir evrende ilgili genel bir kaniya sahip olmak için evrenin tamamı ya da evren içinden seçilen bir grup üzerinde yapılan tarama biçimleridir (Ekici&Hevedanlı, 2010).

Ara tırmanın evreni Antalya ilidir. Antalya ilinin Muratpa a, Konyaaltı ve Aksu ilçelerinde ya ayan ve çocuk sahibi olan annelerdir.

Çalı ma Grubu

Ara tırmanın örnekleme okuryazar, yeti kin ve anne olan kadınlardan olu maktadır. Antalya ilinin Muratpa a, Konyaaltı ve Aksu ilçelerinde ya ayan 99 kadın katılımcı ara tırmaya katılmaya gönüllü olmu tur.

Örnekleme belirlemede kolaylıkla bulunabileni örnekleme yöntemi kullanılmı tır. Kolaylıkla bulunabileni örnekleme yakın çevrede bulunan, ula ılması kolay, elde mevcut ve ara tırmaya katılmak isteyen bireyler üzerinde yapılan örneklemedir (Erku , 2013)

Bu ki ilere sırasıyla, Ki isel Bilgi Anketi, Ebeveyn-Çocuk Kapsayıcı levler Ölçe i, Maternal Ba lanma Ölçe i ve Çocukluk Ça ı Ruhsal Travma Ölçe i uygulanmı tır. Örnekleme olu turmak için uygun bir örnekleme yöntemi kullanılmı tır.

Veri Toplama Araçları

Katılımcılara, Bilgilendirilmi Onam Formu (Ek-A) verilerek çalı manın amacı, neyi ölçmeyi hedefledi i ve süreç hakkında bilgi verildi. Anketleri doldurmadan önce, katılımcılardan çalı maya katılmaya gönüllü olduklarını belirtmek için yukarıdaki formu imzalamaları ve geri göndermeleri istendi. Katılımcıların çalı maya katılmak için gerekli prosedürü yerine getirmesi sonrasında katılımcılara sosyodemografik özellikleri içeren Ki isel Bilgi Anketi (Ek-B),

Ebeveyn- Çocuk Kapsayıcı İlevler Ölçe i (Ek-C), Çocukluk Ça ı Ruhsal Travma Ölçe i (Ek-D), Maternal Ba lanma Ölçe i (Ek-E) verilmi tir.

Ki isel Bilgi Formu

Ara tırmacı tarafından hazırlanan bu form da katılımcıların ya ı, e itim düzeyi, mesle i, ekonomik durumu, medeni durumu, kiminle ya adı ı, e iyle nasıl evlendi i, kaç çocu u oldu u, anne olmakla ilgili ne dü ündü ü ve neler hissetti i, çocuklarına iddet uyguluyor mu, çocukken iddet gördü mü, annenin e itim durumu, babanın e itim durumu, annenin mesle i, babanın mesle i, annesi ve babası ile ili kisinin nasıl oldu uyla ilgili bilgiler vermeleri istenmi tir.

Ebeveyn Çocuk Kapsayıcı İlevler Ölçe i (EÇK Ö)

Katılımcıların iddetle ilgili deneyimlerini de erlendirmek için “Aile içi iddet Ölçe i (FDI)” kullanılmı tir. diz (2009), aile içi iddetin boyut ve türlerini belirlemek amacıyla Çetiner (2006) tarafından geli tirilen 30 maddelik ölçe in geçerlik ve güvenilirli ne yönelik bir ara tırma yapmı tir. Ölçe in güvenilirlik ve geçerlilik çalı ması 17-70 ya arası, ya ortalaması $X = 32.77 \pm 9.86$ olan kadın katılımcılar üzerinde yapılmı tir. Korelasyon analizi incelendi inde SASQ iç tutarlılık katsayısını gösteren Cronbach’s alpha 0.95 olarak bulunmu tur. ki yarım testin güvenilirlik faktörü 0.91’dir. Bu de er 0.01 düzeyinde anlamlı bulunmu tur. 30 soruluk bu ölçekte sorular be li Likert tipindedir. Ölçe e faktör analizi uygulandı nda ölçe in be boyuta bölündü ü ortaya çıkmı tir. Fiziksel, sözlü, ekonomik, cinsel ve duygusal istismardır. Bu alt boyutları ölçen nesnelere baktı ımızda duygusal istismar (1, 2, 9, 10, 11, 20, 22, 23, 24, 25, 27), fiziksel istismar (5, 6, 56 12, 16, 21) , 26, 28) sözlü iddet (4, 7, 14, 29), cinsel iddet (3, 8, 17, 18, 19) ve ekonomik iddet (13, 15, 30). Ölçekte “hiçbir zaman” 1, “nadiren” 2, “bazen” 3, “sıklıkla” 4 ve “her zaman” 5 olarak kodlanmı tir. a ırı iddeti gösterir. Çalı mamızda Cronbach ölçe inin alfa de eri 0.96’dır. AESO, Ek-C’ye dahildir.

Çocukluk Ça ı Ruhsal Travma Ölçe i (ÇÇTÖ)

Orijinal olarak “Childhood Trauma Questionnaire (CTQ)” olarak adlandırılan ölçek, Bernstein ve arkadaş ları (1994) tarafından geli tirilmi tir. Ar, Öztürk ve kıkarde (2012) tarafından ölçe in Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalı ması geli tirilmi tir. Ölçek bir öz bildirim ölçe idir ve katılımcıların geçmi

deneyimleriyle ilgili soruları içerir. 5'li Likert ölçe inde 28 puan. Katılımcılar her bir maddeyi 5'li Likert ölçe inde (1=hiçbir zaman, 2=nadiren, 3=bazen, 4=sık sık, 5=çok sık) derecelendirir. Ölçe in çocuklukta ya anan psikolojik deneyimlerle ilgili be alt menüsü bulunmaktadır. Bu alt boyutlar; cinsel, fiziksel, duygusal istismar ve duygusal ve fiziksel ihmaldir. Türkçe uyarlamasında, iç tutarlılı ı ölçmek için ölçe in (ar ve di erleri, 2012), Cronbach alfa testi ve yarı testin (Guttman formülü) geçerlik ve güvenilirlik çalı ma yöntemleri kullanılmı tır. Ölçe in iç tutarlılı nı gösteren Cronbach's alpha tüm katılımcı grubu için (n=123) 0.93, Guttman yarı testi ise 0.97'dir. Bu sa lamlık ve geçerlilik çalı malarının gözden geçirilmesi, CTQ'nun Türk örnekleme için güvenilir ve geçerli sonuçlar sa layabilece ini göstermektedir. Çalı mamızda Cronbach ölçe inin alfa de eri 0.85 olarak bulunmu tur. Ölçek Ek-D'dedir.

Maternal Ba lanma Ölçe i (MBÖ)

Maternal Ba lanma Ölçe i Sevgiyi gösteren maternal duygu ve davranı ları ölçen MAI ki inin kendisinin uyguladı ı bir ölçek oldu u için, okuma-yazma bilen ve okudu unu anlayabilen kadınlarla uygulanabilen bir ölçektir. Her bir madde 'her zaman' ile 'hiçbir zaman' arasında de i en, 4'lü likert tipi 26 maddelik bir ölçektir. Her madde do rudan ifadeleri içermektedir ve Her Zaman (a)= 4 puan, Sık Sık (b)= 3 puan, Bazen (c)= 2 puan ve Hiçbir Zaman (d)= 1 puan olarak hesaplanır. Bütün maddelerin toplamından genel bir puan elde edilmektedir. Yüksek puan maternal ba lanmanın yüksek oldu unu göstermektedir. Ölçekten elde edilecek en dü ük puan 26, en yüksek puan 104 arasında de i mektedir. Ölçe in kesme puanı bulunmamaktadır. Maternal Ba lanma Ölçe i en az postpartum bir aylık bebe i olan annelere uygulanır. Gebelere ve postpartum bir aydan önce uygulanmaz.

Verilerin Analizi ve Yorumlaması

Çalı ma esnasında elde edilmi veriler SPSS for Windows 26.0 yazılımı kullanılarak çözümlene yapılmı tır. Verilerin de erlendirilmesinde tanımlayıcı istatistik ekilleri olarak sayı, yüzde, yakla ık ve standart sapma kullanılmı tır. Bu ara tırma nicel ara tırma yöntemiyle yapılmı tır. ki ba ımsız öbek arasındaki nicel devamlı verileri kar ıla tırmak için T-testi ve ikiden fazla ba ımsız öbek arasındaki nicel devamlı verileri kar ıla tırmak için tek yönlü Anova testi uygulanmı tır. Anova testinden sonrasında farklılıkları belirlemek için ek bir posthoc çözümlene olarak

Scheffe testi kullanılmı tır. Ara tırmanın devamlı de i kenleri içinde Pearson korelasyon ve regresyon analizi kullanılmı tır.

Çalı ma Planı

Ara tırmanın ilk a amasında öncelikle literatür çalı ması yapılmı ve çalı ma konusu belirlenmi tir. Daha sonra Ebeveyn- Çocuk Kapsayıcı i levler Ölçe i, Çocuklu Ça ı Ruhsal Travmalar Ölçe i ile Maternal Ba lanma ölçeklerini geli tiren veya uyarlayan ara tırmacılardan izinler alınmı tır.

İkinci a amada Yakın Do u Üniversitesi Etik Kurul Komisyonu'na ba vurularak Etik Kurul zni alınarak ara tırma ya ba lanmı tır.

Üçüncü a amada ise 99 gönüllü katılımcıyla çalı ma ba latılmı , ölçekler ve ki isel bilgi formu, katılımcı bilgilendirme ve katılımcı onam formları Google Form ile çevrimiçi olarak düzenlenmi ve ki iler in uygulama yapması sa lanmı tır.

BÖLÜM IV

Bulgular ve Yorumlar

Çalı mada Kullanılan Ölçeklerin Normallik Test Sonuçlar

Tablo 2.

Çalı mada Kullanılan Ölçeklerin Normallik Test Sonuçları

Ölçek	X	SS	Çarpıklık	Basıklık	Cronbach's Alpha
Maternal Ba lanma Ölçe i	92,2660	10,38317	-5,413	27,891	0,944
Endi e-Ayrırlı a Hassasiyet	41,3838	6,94836	-2,690	6,297	0,889
E ile ili ki	17,8283	5,96254	,410	-1,146	0,894
Kapsamayan ili ki	16,3434	4,19952	-,395	-,889	0,793
Doyum Odaklılık	16,7273	4,56432	-,561	-,776	0,879
Katı Kuralcı	16,8283	5,04882	1,401	2,620	0,805

Tabloda görüldü ü üzere Maternal Ba lanma Ölçe i ile Endi e-Ayrırlı a Hassasiyet ve Katı Kuralcı alt boyutları çarpıklık ve basıklık dereceleri -2.00-+2.00 de erinden uzaktır. Dolayısıyla Maternal Ba lanma Ölçe i ile Endi e-Ayrırlı a Hassasiyet ve Katı Kuralcı alt boyutları verileri normal da ılmadı ndan bu de i kenlerin analizinde non-parametrik analizler kullanılmı tır. E ile ili ki, kapsamayan ili ki ve doyum odaklılık alt boyutlarında ise çarpıklık ve basıklık dereceleri -2.00-+2.00 de eri arasındadır. Dolayısıyla e ile ili ki, kapsamayan ili ki ve doyum odaklılık alt boyutları verileri normal da ılım gösterdi inden bu de i kenlerin analizinden parametrik analizler kullanılmı tır.

Maternal Ba lanma Ölçe i ile İgili Analizler

Tablo 3.

Katılımcıların Ya ları ile Maternal Ba lanma Ölçe inden Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Ya	N	Mean Rank	P
34 ve daha küçük	10	23,85	0,010
35-44	49	53,23	
45 ve daha büyük	40	52,58	

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların ya ları ile Maternal ba lanma ölçe inden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,010$; $p<0,05$). Katılımcılardan 45 ve daha büyük ya ta olanlar en yüksek sıralama puanı ortalamasına sahipken, en dü ük ortalama ise 35-44 ya arası katılımcılara aittir.

Tablo 4.

Katılımcıların E itim Düzeyi ile Maternal Ba lanma Ölçe inden Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

E itim Düzeyi	N	Mean Rank	P
İlkokul mezunu ve daha a a ısı	26	48,83	
Ortaokul mezunu	16	49,22	0,019
Lise ve dengi okul mezunu	17	32,47	
Üniversite mezunu	40	58,53	

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların e itim durumları ile Maternal ba lanma ölçe inden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,019$; $p<0,05$). Katılımcıların üniversite mezunu olanları en yüksek sıralama puanı ortalamasına sahipken, en dü ük ortalama ise lise ve dengi okul mezunları almı tır.

Tablo 5.

Katılımcıların Gelir Durumu ile Maternal Ba lanma Ölçe inden Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Gelir Durumu	N	Mean Rank	P
Kötü	10	23,85	
Orta	49	53,23	0,010
yi	40	52,58	

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların gelir durumları ile Maternal ba lanma ölçe inden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,010$; $p<0,05$). Katılımcılardan ekonomik durumu orta seviyede olanları en yüksek sıralama puanı ortalamasına sahipken, en dü ük ortalama ise ekonomik durumu kötü olanlar almı tır.

Tablo 6.

Katılımcıların Medeni Durumları ile Maternal Ba lanma Ölçe inden Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Medeni Durum	N	Mean Rank	Z	P
Evli	75	54,81	-2,948	,003
Dul	24	34,98		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların medeni durumları ile Maternal ba lanma ölçe inden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,003$; $p<0,05$). Katılımcıların evli olanları dul olanlarından daha yüksek bir sıralama puanı ortalaması tutturmu tur.

Tablo 7.

Katılımcıların E leri ile isteyerek Evlenme Durumu ile Maternal Ba lanma Ölçe inden Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

isteyerek Evlendiniz	N	Mean Rank	Z	P
Evet	80	52,93	-2,082	,037
Hayır	19	37,68		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların isteyerek evlenme durumları ile Maternal ba lanma ölçe inden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,037$; $p<0,05$).Katılımcılarından e leri ile isteyerek evlenenler di erlerinden daha yüksek sıralama puanı ortalaması almı tır.

Tablo 8.

Katılımcıların Çocuk Sayıları ile Maternal Ba lanma Ölçe inden Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Çocuk Sayısı	N	Mean Rank	P
30	50,23	30	0,956
47	51,23	47	
16	47,16	16	
6	46,75	6	

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların çocuk sayıları ile Maternal ba lanma ölçe inden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,956$; $p>0,05$).

Tablo 9.

Katılımcıların Anne Olmayı Sevme Durumu ile Maternal Ba lanma Ölçe inden Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Anne Olmayı Seviyor musunuz?	N	Mean Rank	Z	P
Evet	95	51,82	-3,079	,002
Hayır	4	6,75		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların anne olmayı sevme durumları ile Maternal ba lanma ölçe inden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,002$; $p<0,05$). Katılımcılarından anne olmayı sevenler di erlerinden daha yüksek sıralama puanı ortalaması almı tır.

Tablo 10.

Katılımcıların Çocuklarına iddet Uygulama Durumu ile Maternal Ba lanma Ölçe inden Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Çocuklarınıza iddet Uyguluyor musunuz?	N	Mean Rank	Z	P
Evet	61	34,97	-4,114	,000
Hayır	38	59,36		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların çocuklarına iddet uygulama durumları ile Maternal ba lanma ölçe inden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p>0,05$). Katılımcılarından çocuklarına iddet uygulayanlar di erlerinden daha yüksek sıralama puanı ortalaması almı tır.

Tablo 11.

Katılımcıların Çocukken Ebeveynlerinden iddet Görme Durumu ile Maternal Ba lanma Ölçe inden Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Çocukken Ebeveynlerinizden iddet Gördünüz mü?	N	Mean Rank	z	P
Evet	62	38,63	-5,106	,000
Hayır	37	69,05		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden iddet görme durumları ile Maternal ba lanma ölçe inden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p>0,05$).

Katılımcılarından küçükken ebeveynlerinden iddet görmeyenler di erlerinden daha yüksek sıralama puanı ortalaması almı tır.

Tablo 12.

Katılımcıların Annelerinin E itim Durumu ile Maternal Ba lanma Ölçe inden Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Anne E itim Durumu	N	Mean Rank	P
Okur-yazar de il	16	46,25	0,045
lköretim	71	47,23	
Lise ve dengi	6	76,67	
Üniversite	6	66,17	

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların annelerinin e itim durumu ile Maternal ba lanma ölçe inden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,045$; $p>0,05$). Katılımcılardan anneleri lise ve dengi mezun olanlar en yüksek sıralama puanı ortalamalarına sahipken, en dü ük puanı ise anneleri okur-yazar olmayanlardır.

Tablo 13.

Katılımcıların Babalarının E itim Durumu ile Maternal Ba lanma Ölçe inden Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Baba E itim Durumu	N	Mean Rank	P
Okur-yazar de il	5	54,60	0,416
lkokul mezunu	64	45,92	
Ortaokul mezunu	7	61,79	
Lise ve dengi	13	55,62	
Üniversite mezunu	10	58,25	

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların babalarının e itim durumu ile Maternal ba lanma ölçe inden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,416$; $p>0,05$).

Tablo 14.

Katılımcıların Anneleri ile li ki Durumu ile Maternal Ba lanma Ölçe inden Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Anneniz ile li kiniz Nasıldı?	N	Mean Rank	z	P
yi	73	54,90	-2,847	,004
Kötü	26	36,25		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden anneleri ile ili ki durumları ile Maternal ba lanma ölçe inden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,004$; $p<0,05$). Katılımcılardan anneleri ile arası iyi olanlar en yüksek sıralama puanı ortalamalarına sahipken, en dü ük puanı alanlar ise anneleri ile arası iyi olmayanlardır.

Tablo 15.

Katılımcıların Babaları ile li ki Durumu ile Maternal Ba lanma Ölçe inden Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Babanız ile li kiniz Nasıldı?	N	Mean Rank	z	P
yi	50	62,22	-4,282	,000
Kötü	49	37,53		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden babaları ile ili ki durumları ile Maternal ba lanma ölçe inden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,000$; $p<0,05$). Katılımcılardan babaları ile arası iyi olanlar en yüksek sıralama puanı ortalamalarına sahipken, en dü ük puanı alanlar ise babaları ile arası iyi olmayanlardır.

Endi e-Ayrırlı a Hassasiyet ile lgili Analizler

Tablo 16.

Katılımcıların Ya ları ile Endi e-Ayrırlı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Ya	N	Mean Rank	P
34 ve daha küçük	19	57,71	0,419
35-44	48	48,70	
45 ve daha büyük	32	47,38	

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların ya ları ile endi e-ayrırlı a hassasiyet alt boyutundanaldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,419$; $p>0,05$).

Tablo 17.

Katılımcıların E itim Düzeyi ile Endi e-Ayrılı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

E itim Düzeyi	N	Mean Rank	P
İlkokul mezunu ve daha a a ısı	26	62,52	0,002
Ortaokul mezunu	16	62,78	
Lise ve dengi okul mezunu	17	44,35	
Üniversite mezunu	40	39,15	

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların e itim durumları ile endi e-ayrılı a hassasiyet alt boyutundanaldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,002$; $p>0,05$). Katılımcıların üniversite mezunu olanları en yüksek sıralama puanı ortalamasına sahiptir. En dü ük sıralama puanı ortalamasına ise ilkokul mezunu olan katılımcılar sahiptir. E itim düzeyi yükseldikçe endi e-ayrılı a hassasiyet alt boyutundan alınan puanların dü tü ü görülmektedir.

Tablo 18.

Katılımcıların Gelir Durumu ile Endi e-Ayrılı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Gelir Durumu	N	Mean Rank	P
Kötü	10	33,45	0,059
Orta	49	48,01	
yü	40	56,58	

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların gelir durumları ile endi e-ayrılı a hassasiyet alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,868$; $p>0,05$).

Tablo 19.

Katılımcıların Medeni Durumları ile Endi e-Ayrılı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Medeni Durum	N	Mean Rank	z	P
Evli	75	53,51	-2,151	,031
Dul	24	39,04		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların medeni durumları ile endi e-ayrılı a hassasiyet alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,031$; $p<0,05$). Katılımcıların evli olanları dul olanlarından daha yüksek bir sıralama puanı ortalaması almı tır.

Tablo 20.

Katılımcıların E leri ile isteyerek Evlenme Durumu ile Endi e-Ayrılı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

isteyerek mi Evlendiniz	N	Mean Rank	z	P
Evet	80	50,83	-,587	,557
Hayır	19	46,53		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların isteyerek evlenme durumları ile endi e-ayrılı a hassasiyet alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,557$; $p>0,05$).

Tablo 21.

Katılımcıların Çocuk Sayıları ile Endi e-Ayrılı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Çocuk Sayısı	N	Mean Rank	P
1	30	45,38	0,513
2	47	53,78	
3	16	45,28	
4 ve üzeri	6	56,08	

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların çocuk sayıları ile endi e-ayrılı a hassasiyet alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,513$; $p>0,05$).

Tablo 22.

Katılımcıların Anne Olmayı Sevme Durumu ile Endi e-Ayrılı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Anne Olmayı Seviyor musunuz?	N	Mean Rank	Z	P
Evet	95	50,95	-1,611	,107
Hayır	4	27,38		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların anne olmayı sevme durumları ile endi e-ayrılı a hassasiyet alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,107$; $p>0,05$).

Tablo 23.

Katılımcıların Çocuklarına İddet Uygulama Durumu ile Endi e-Ayrılı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Çocuklarınıza İddet Uyguluyor musunuz?	N	Mean Rank	Z	P
Evet	38	48,16	-,505	,614
Hayır	61	51,15		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların çocuklarına İddet uygulama durumları ile endi e-ayrılı a hassasiyet alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,614$; $p>0,05$).

Tablo 24.

Katılımcıların Çocukken Ebeveynlerinden İddet Görme Durumu ile Endi e-Ayrılı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Çocukken Ebeveynlerinizden İddet Gördünüz mü?	N	Mean Rank	Z	P
Evet	62	47,52	-1,112	,266
Hayır	37	54,15		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden İddet görme durumları ile endi e-ayrılı a hassasiyet alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,266$; $p>0,05$).

Tablo 25.

Katılımcıların Annelerinin E İtim Durumu ile Endi e-Ayrılı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Anne E İtim Durumu	N	Mean Rank	P
Okur-yazar de il	16	46,13	0,637
İlkö retim	71	52,23	
Lise ve dengi	6	43,50	
Üniversite	6	40,42	

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların annelerinin e itim durumuile endi e-ayrılı a hassasiyet alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,637$; $p>0,05$).

Tablo 26.

Katılımcıların Babalarının E itim Durumu ile Endi e-Ayrılı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Baba E itim Durumu	N	Mean Rank	P
Okur-yazar de il	5	33,30	
İlkokul mezunu	64	54,71	
Ortaokul mezunu	7	55,07	0,114
Lise ve dengi	13	42,35	
Üniversite mezunu	10	34,60	

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların babalarının e itim durumuile endi e-ayrılı a hassasiyet alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,114$; $p>0,05$).

Tablo 27.

Katılımcıların Anneleri ile İli ki Durumu ile Endi e-Ayrılı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Anneniz ile İli kiniz Nasıldı?	N	Mean Rank	Z	P
İyi	73	53,53	-2,055	,040
Kötü	26	40,08		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden anneleri ile İli ki durumları ile endi e-ayrılı a hassasiyet alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,0040$; $p<0,05$). Katılımcılardan anneleri ile arası iyi olanlar en yüksek sıralama puanı ortalamalarına sahipken, en düşük puanı alanlar ise anneleri ile arası iyi olmayanlardır.

Tablo 28.

Katılımcıların Babaları ile İli ki Durumu ile Endi e-Ayrılı a Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Babanız ile İli kiniz Nasıldı?	N	Mean Rank	Z	P
İyi	50	53,44	-1,206	,228
Kötü	49	46,49		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden babaları ile ili ki durumları ile endi e-ayrılı a hassasiyet alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,228$; $p>0,05$).

E ile li ki Alt Boyutu ile İlgili Analizler

Tablo 29.

Katılımcıların Ya ları ile E ile li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

	N	Mean	F	P
34 ve daha küçük	19	18,5789		
35-44	48	16,8958	1,150	,321
45 ve daha büyük	32	18,7813		
Total	99	17,8283		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların ya ları ile e ile ili ki alt boyutundanaldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,321$; $p>0,05$).

Tablo 30.

Katılımcıların E itim Düzeyi ile E ile li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

E itim Düzeyi	N	Mean	F	P
İlkokul mezunu ve daha a a ısı	26	18,8462		
Ortaokul mezunu	16	16,8750		
Lise ve dengi okul mezunu	17	13,5882	4,574	,005
Üniversite mezunu	40	19,3500		
Total	99	17,8283		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların e itim durumları ile e ile ili ki alt boyutundanaldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,005$; $p>0,05$). Katılımcıların üniversite mezunu olanları en yüksek sıralama puanı ortalamasına sahiptir. En dü ük puan ortalamasına ise lise ve dengi okul mezunu olan katılımcılar sahiptir.

Tablo 31.

Katılımcıların Gelir Durumu ile E ile li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

E itim Düzeyi	N	Mean	F	P
Kötü	10	12,9000		
Orta	49	17,7959	4,649	,012
yi	40	19,1000		
Total	99	17,8283		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden babaları ile ili ki durumları ile e ile ili ki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p<0,05$). Katılımcılardan babaları ile arası iyi olanlar en yüksek puan ortalamalarına sahipken, en dü ük puanı alanlar ise babaları ile arası iyi olmayanlardır.

Tablo 32.

Katılımcıların Medeni Durumları ile E ile li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Medeni Durum	N	Mean	T	p
Evli	75	20,0400	8,631	,000
Dul	24	10,9167		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların medeni durumları ile e ile ili ki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p<0,05$). Katılımcıların evli olanları dul olanlarından daha yüksek bir puan ortalaması tutturmu tur.

Tablo 33.

Katılımcıların E leri ile isteyerek Evlenme Durumu ile E ile li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

isteyerek mi Evlendiniz	N	Mean	t	P
Evet	80	18,7250	3,213	,002
Hayır	19	14,0526		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların isteyerek evlenme durumları ile e ile ili ki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,002$; $p<0,05$). Katılımcıların isteyerek evlenenleri di erlerinden daha yüksek bir puan ortalaması tutturmu tur.

Tablo 34.

Katılımcıların Çocuk Sayıları ile E ile li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Çocuk Sayısı	N	Mean	F	P
1	30	16,4667		
2	47	18,5319	1,199	,314
3	16	19,0625		
4 ve üzeri	6	15,8333		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların çocuk sayıları ile e ile ili ki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,314$; $p>0,05$).

Tablo 35.

Katılımcıların Anne Olmayı Sevme Durumu ile E ile li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Anne Olmayı Seviyor musunuz?	N	Mean	t	p
Evet	95	18,1474	2,675	,009
Hayır	4	10,2500		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların anne olmayı sevme durumları ile e ile ili ki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,009$; $p<0,05$). Anne olmayı seven katılımcıların daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları görünmektedir.

Tablo 36.

Katılımcıların Çocuklarına İddet Uygulama Durumu ile E ile li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Çocuklarınıza İddet Uyguluyor musunuz?	N	Mean	T	P
Evet	38	15,0263	-3,957	,000
Hayır	61	19,5738		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların çocuklarına İddet uygulama durumları ile e ile ili ki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p<0,05$). Çocuklarına İddet uygulamayan katılımcıların daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları görünmektedir.

Tablo 37.

Katılımcıların Çocukken Ebeveynlerinden İddet Görme Durumu ile E ile İlişkili Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Çocukken Ebeveynlerinizden İddet Gördünüz mü?	N	Mean	T	P
Evet	62	15,3065	-6,491	,000
Hayır	37	22,0541		

Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden iddet görme durumları ile e ile ilişkili alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p<0,05$). Küçükken ebeveynlerinden iddet görmeyen katılımcıların daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 38.

Katılımcıların Annelerinin E İtim Durumu ile E ile İlişkili Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Anne E İtim Durumu	N	Mean	F	p
Okur-yazar değil	16	15,6250	2,523	,062
İlköğretim	71	17,7746		
Lise ve dengi	6	19,0000		
Üniversite	6	23,1667		

Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların annelerinin eğitim durumu ile e ile ilişkili alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,062$; $p>0,05$).

Tablo 39.

Katılımcıların Babalarının E İtim Durumu ile E ile İlişkili Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Anne E İtim Durumu	N	Mean	F	P
Okur-yazar değil	5	14,0000	2,036	,096
İlkokul mezunu	64	17,4688		
Ortaokul mezunu	7	19,2857		
Lise ve dengi	13	17,0769		
Üniversite mezunu	10	22,0000		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların babalarının e itim durumu ile e ile ili ki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,096$; $p>0,05$).

Tablo 40.

Katılımcıların Anneleri ile ili ki Durumu ile E ile ili ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Anneleriniz ile ili kiniz Nasıldı?	N	Mean	T	P
iyi	73	18,8767	3,054	,003
Kötü	26	14,8846		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden anneleri ile ili ki durumları ile e ile ili ki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,003$; $p<0,05$). Katılımcılardan anneleri ile arası iyi olanlar en yüksek puan ortalamalarına sahipken, en dü ük puanı alanlar ise anneleri ile arası iyi olmayanlardır.

Tablo 41.

Katılımcıların Babaları ile ili ki Durumu ile E ile ili ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Anneleriniz ile ili kiniz Nasıldı?	N	Mean	T	P
iyi	73	20,3800	4,751	,000
Kötü	26	15,2245		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden babaları ile ili ki durumları ile e ile ili ki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p<0,05$). Katılımcılardan babaları ile arası iyi olanlar en yüksek puan ortalamalarına sahipken, en dü ük puanı alanlar ise babaları ile arası iyi olmayanlardır.

Kapsamayan İliki Alt Boyutu ile İlgili Analizler

Tablo 42.

Katılımcıların Ya ları ile Kapsamayan İliki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

	N	Mean	F	P
34 ve daha küçük	19	14,9474		
35-44	48	17,6250	4,700	,011
45 ve daha büyük	32	15,2500		
Total	99	16,3434		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların ya ları ile kapsamayan İliki alt boyutundanaldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,011$; $p<0,05$). Katılımcılardan 35-44 ya arası olanları en yüksek puan ortalamasına sahipken, en dü ük puan ortalaması ise 34 ve daha dü ük ya ta olanlara aittir.

Tablo 43.

Katılımcıların E itim Düzeyi ile Kapsamayan İliki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

E itim Düzeyi	N	Mean	F	p
İlkokul mezunu ve daha a a ısı	26	18,6923		
Ortaokul mezunu	16	17,5000		
Lise ve dengi okul mezunu	17	16,7647	8,213	,000
Üniversite mezunu	40	14,1750		
Total	99	16,3434		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların e itim durumları ile kapsamayan İliki alt boyutundanaldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p>0,05$). Katılımcıların ilkokul mezunu olanları en yüksek puan ortalamasına sahiptir. En dü ük puan ortalamasına ise üniversite mezunu olan katılımcılar sahiptir.

Tablo 44.

Katılımcıların Gelir Durumu ile Kapsamayan İliki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Gelir Durumu	N	Mean	F	P
Kötü	10	19,7000	5,264	,007

Orta	49	16,6122
yi	40	15,1750
Total	99	16,3434

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların gelir durumları ile kapsamayan ili ki alt boyutundanaldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,007$; $p<0,05$). Katılımcıların gelir durumu kötü olanları en yüksek sıralama puanı ortalamasına sahiptir. En dü ük puan ortalamasına ise gelir durumu iyi olan katılımcılar sahiptir.

Tablo 45.

Katılımcıların Medeni Durumları ile Kapsamayan İli Ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Medeni Durum	N	Mean	t	P
Evli	75	15,7733	-2,448	,016
Dul	24	18,1250		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların medeni durumları ile kapsamayan ili ki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,016$; $p<0,05$). Katılımcıların evli olanları dul olanlarından daha dü ük bir puan ortalaması almı tır.

Tablo 46.

Katılımcıların E leri ile İsteyerek Evlenme Durumu ile Kapsamayan İli Ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

İsteyerek mi Evlendiniz	N	Mean	t	P
Evet	80	15,5625	-4,090	,000
Hayır	19	19,6316		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların isteyerek evlenme durumları ile kapsamayan ili ki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p<0,05$). Katılımcıların isteksiz evlenenleri di erlerinden daha yüksek bir puan ortalaması tutturmu tur.

Tablo 47.

Katılımcıların Çocuk Sayıları ile Kapsamayan İli Ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Çocuk Sayısı	N	Mean	F	P
1	30	14,0667		
2	47	17,1489	5,143	,002
3	16	17,2500		
4 ve üzeri	6	19,0000		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların çocuk sayıları ile kapsamayan ili ki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,002$; $p<0,05$). Katılımcılardan 4 ve üzeri çocuk sahibi olanların en yüksek puan ortalamasına sahip oldu u görülmektedir. En dü ük puan ortalaması ise 1 çocuk sahibi olan katılımcılara aittir.

Tablo 48.

Katılımcıların Anne Olmayı Sevme Durumu ile Kapsamayan li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Anne Olmayı Seviyor musunuz?	N	Mean	t	p
Evet	95	16,3158	,318	,751
Hayır	4	17,0000		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların anne olmayı sevme durumları ile kapsamayan ili ki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,751$; $p>0,05$).

Tablo 49.

Katılımcıların Çocuklarına iddet Uygulama Durumu ile Kapsamayan li ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Çocuklarınıza iddet Uyguluyor musunuz?	N	Mean	t	P
Evet	38	19,1579	6,182	,000
Hayır	61	14,5902		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların çocuklarına iddet uygulama durumları ile kapsamayan ili ki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p<0,05$). Çocuklarına iddet uygulayan katılımcıların daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 50.

Katılımcıların Çocukken Ebeveynlerinden İddet Görme Durumu ile Kapsamayan İliki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Çocukken Ebeveynlerinizden İddet Gördünüz mü?	N	Mean	t	P
Evet	62	17,6774	4,470	,000
Hayır	37	14,1081		

Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden iddet görme durumları ile kapsamayan iliki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p<0,05$). Küçükken ebeveynlerinden iddet gören katılımcıların daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları görünmektedir.

Tablo 51.

Katılımcıların Annelerinin Eğitim Durumu ile Kapsamayan İliki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Anne Eğitim Durumu	N	Mean	F	p
Okur-yazar değil	16	18,0000	1,644	,184
İlköğretim	71	16,2817		
Lise ve dengi	6	14,3333		
Üniversite	6	14,6667		

Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların annelerinin eğitim durumu ile kapsamayan iliki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,184$; $p>0,05$).

Tablo 52.

Katılımcıların Babalarının Eğitim Durumu ile Kapsamayan İliki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Anne Eğitim Durumu	N	Mean	F	P
Okur-yazar değil	5	17,0000	2,063	,092
İlkokul mezunu	64	17,1094		
Ortaokul mezunu	7	15,2857		
Lise ve dengi	13	14,7692		
Üniversite mezunu	10	13,9000		

Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların babalarının eğitim durumu ile kapsamayan iliki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,092$; $p>0,05$).

Tablo 53.

Katılımcıların Anneleri ile İlişkisel Durumu ile Kapsamayan İlişkisel Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Anneleriniz ile İlişkisel Durumunuz Nasıldır?	N	Mean	T	P
iyi	73	15,6712	-2,757	,007
Kötü	26	18,2308		

Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden anneleri ile ilişkisel durumları ile kapsamayan ilişkisel alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,007$; $p<0,05$). Katılımcılardan anneleri ile arası iyi olanlar en düşük puan ortalamalarına sahipken, en yüksek puanı alanlar ise anneleri ile arası iyi olmayanlardır.

Tablo 54.

Katılımcıların Babaları ile İlişkisel Durumu Kapsamayan İlişkisel Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Anneleriniz ile İlişkisel Durumunuz Nasıldır?	N	Mean	T	P
iyi	73	14,9400	-3,552	,001
Kötü	26	17,7755		

Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden babaları ile ilişkisel durumları ile kapsamayan ilişkisel alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,001$; $p<0,05$). Katılımcılardan babaları ile arası iyi olanlar en düşük puan ortalamalarına sahipken, en yüksek puanı alanlar ise babaları ile arası iyi olmayanlardır.

Doyum Odaklılık Alt Boyutu ile İlgili Analizler

Tablo 55.

Katılımcıların Yaşları ile Doym Odaklılık Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

	N	Mean	F	P
34 ve daha küçük	19	18,3158	4,374	,015
35-44	48	17,3125		
45 ve daha büyük	32	14,9063		
Total	99	16,7273		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların ya ları ile doyum odaklılık alt boyutundanaldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,015$; $p<0,05$). Katılımcılardan 45 ya ve daha yukarı olanları en dü ük puan ortalamasına sahipken, en yüksek puan ortalaması ise 34 ve daha dü ük ya ta olanlara aittir.

Tablo 56.

Katılımcıların E itim Düzeyi ile Doyum Odaklılık Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

E itim Düzeyi	N	Mean	F	P
İlkokul mezunu ve daha a a ısı	26	17,0769		
Ortaokul mezunu	16	20,1250		
Lise ve dengi okul mezunu	17	18,7647	10,243	,000
Üniversite mezunu	40	14,2750		
Total	99	16,7273		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların e itim durumları ile doyum odaklılık alt boyutundanaldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p>0,05$). Katılımcıların ortaokul mezunu olanları en yüksek puan ortalamasına sahiptir. En dü ük puan ortalamasına ise üniversite mezunu olan katılımcılar sahiptir.

Tablo 57.

Katılımcıların Gelir Durumu ile Doyum Odaklılık Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Gelir Durumu	N	Mean	F	P
Kötü	10	18,0000		
Orta	49	16,7347		
yi	40	16,4000	,487	,616
Total	99	16,7273		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların gelir durumları ile doyum odaklılık alt boyutundanaldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,616$; $p>0,05$).

Tablo 58.

Katılımcıların Medeni Durumları ile Doyum Odaklılık Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Medeni Durum	N	Mean	t	P
Evli	75	16,2267		
Dul	24	18,2917	-1,957	,053

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların medeni durumları ile doyum odaklılık alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,053$; $p<0,05$).

Tablo 59.

Katılımcıların E leri ile isteyerek Evlenme Durumu ile Doyum Odaklılık Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

isteyerek mi Evlendiniz	N	Mean	t	P
Evet	80	16,1250		
Hayır	19	19,2632	-2,785	,006

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların isteyerek evlenme durumları ile doyum odaklılık alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,006$; $p<0,05$). Katılımcıların isteksiz evlenenleri di erlerinden daha yüksek bir puan ortalaması tutturmu tur.

Tablo 60.

Katılımcıların Çocuk Sayıları ile Doyum Odaklılık Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Çocuk Sayısı	N	Mean	F	P
1	30	16,1333		
2	47	16,5745		
3	16	17,1250	1,159	,330
4 ve üzeri	6	19,8333		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların çocuk sayıları ile doyum odaklılık alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,330$; $p>0,05$).

Tablo 61.

Katılımcıların Anne Olmayı Sevme Durumu ile Doyum Odaklılık Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Anne Olmayı Seviyor musunuz?	N	Mean	t	P
Evet	95	16,7579	,324	,747
Hayır	4	16,0000		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların anne olmayı sevme durumları ile kapsamayan ili ki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,751$; $p>0,05$).

Tablo 62.

Katılımcıların Çocuklarına iddet Uygulama Durumu ile Doyum Odaklılık Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Çocuklarınıza iddet Uyguluyor musunuz?	N	Mean	t	P
Evet	38	19,2632	4,836	,000
Hayır	61	15,1475		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların çocuklarına iddet uygulama durumları ile doyum odaklılık alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p<0,05$). Çocuklarına iddet uygulayan katılımcıların daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları görünmektedir.

Tablo 63.

Katılımcıların Çocukken Ebeveynlerinden iddet Görme Durumu ile Doyum Odaklılık Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Çocukken Ebeveynlerinizden iddet Gördünüz mü?	N	Mean	t	P
Evet	62	18,3871	5,289	,000
Hayır	37	13,9459		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden iddet görme durumları ile doyum odaklılık alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p<0,05$). Küçükken ebeveynlerinden iddet gören katılımcıların daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları görünmektedir.

Tablo 64.

Katılımcıların Annelerinin E itim Durumu ile Doyum Odaklılık Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Anne E itim Durumu	N	Mean	F	P
Okur-yazar de il	16	16,5625		
lkö retim	71	17,2958	2,488	,065
Lise ve dengi	6	12,8333		
Üniversite	6	14,3333		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların annelerinin e itim durumuile doyum odaklılık alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,184$; $p>0,05$).

Tablo 65.

Katılımcıların Babalarının E itim Durumu ile Kapsamayan İli ki Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Anne E itim Durumu	N	Mean	F	P
Okur-yazar de il	5	15,2000		
İlkokul mezunu	64	17,7969		
Ortaokul mezunu	7	14,8571	3,380	,012
Lise ve dengi	13	15,9231		
Üniversite mezunu	10	13,0000		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların babalarının e itim durumuile kapsamayan ili ki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,012$; $p<0,05$). Babası ilkokul mezunu olan katılımcıların en yüksek puan ortalamasını aldıkları görülmektedir. En dü ük puan ortalaması ise üniversite mezunu babası olan katılımcılara aittir.

Tablo 66.

Katılımcıların Anneleri ile İli ki Durumu ile Doyum Odaklılık Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Anneniz ile İli kiniz Nasıldı?	N	Mean	t	P
yi	73	16,2740		
Kötü	26	18,0000	-1,671	,098

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden anneleri ile ili ki durumları ile doyum odaklılık alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,098$; $p>0,05$).

Tablo 67.

Katılımcıların Babaları ile İlişkili Durumu Doyum Odaklılık Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Anneniz ile İlişkiniz Nasıldı?	N	Mean	t	p
iyi	73	15,4000		
Kötü	26	18,0816	-3,043	,003

Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden babaları ile ilişkili durumları ile doyum odaklılık alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,003$; $p<0,05$). Katılımcılardan babaları ile arası iyi olanlar en düşük puan ortalamalarına sahipken, en yüksek puanı alanlar ise babaları ile arası iyi olmayanlardır.

Katı Kuralcı Alt Boyutu ile İlgili Analizler

Tablo 68.

Katılımcıların Yaşları ile Katı Kuralcı Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Yaş	N	Mean Rank	P
34 ve daha küçük	19	45,45	
35-44	48	57,91	0,025
45 ve daha büyük	32	40,84	

Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların yaşları ile katı kuralcı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,025$; $p<0,05$). Yaşları 35-44 arası olan katılımcılar en yüksek sıralama puanı ortalamasına sahiptir. En düşük sıralama puanı ortalaması ise 45 yaş ve üzerinde olan katılımcılara aittir.

Tablo 69.

Katılımcıların Eğitim Düzeyi ile Katı Kuralcı Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

E itim Düzeyi	N	Mean Rank	P
İlkokul mezunu ve daha aşağısı	26	65,87	0,000
Ortaokul mezunu	16	71,81	
Lise ve dengi okul mezunu	17	52,18	
Üniversite mezunu	40	30,04	

Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların eğitim durumları ile katı kuralcı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p>0,05$). Katılımcıların üniversite mezunu olanları en düşük sıralama puanı ortalamasına sahiptir. En yüksek sıralama puanı ortalamasına ise ortaokul mezunu olan katılımcılar sahiptir.

Tablo 70.

Katılımcıların Gelir Durumu ile Katı Kuralcı Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Gelir Durumu	N	Mean Rank	P
Kötü	10	69,25	0,070
Orta	49	49,34	
Yüksek	40	46,00	

Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların gelir durumları ile katı kuralcı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,070$; $p>0,05$).

Tablo 71.

Katılımcıların Medeni Durumları ile Endi e-Ayrılığa Hassasiyet Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Medeni Durum	N	Mean Rank	z	P
Evli	75	45,29	-2,891	,004
Dul	24	64,71		

Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların medeni durumları ile endi e-ayrılığa hassasiyet alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,004$; $p<0,05$). Katılımcıların evli olanları dul olanlarından daha düşük bir sıralama puanı ortalamasına sahiptir.

Tablo 72.

Katılımcıların Emlak Durumu ile Evlenme Durumu ile Katı Kuralcı Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Evlenmiş mi Evlendiniz	N	Mean Rank	z	P
------------------------	---	-----------	---	---

Evet	80	43,95	-4,313	,000
Hayır	19	75,47		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların isteyerek evlenme durumları ile katı kuralcı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p<0,05$). Katılımcılardan isteyerek evlenenlerin di erlerinden daha dü ük puan aldıkları görülmektedir.

Tablo 73.

Katılımcıların Çocuk Sayıları ile Katı Kuralcı Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Çocuk Sayısı	N	Mean Rank	P
1	30	44,15	0,324
2	47	49,91	
3	16	55,69	
4 ve üzeri	6	64,75	

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların çocuk sayıları ile katı kuralcı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,324$; $p>0,05$).

Tablo 74.

Katılımcıların Anne Olmayı Sevme Durumu ile Katı Kuralcı Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Anne Olmayı Seviyor musunuz?	N	Mean Rank	z	P
Evet	95	50,98	-1,666	,096
Hayır	4	26,63		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların anne olmayı sevme durumları ile katı kuralcı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,096$; $p>0,05$).

Tablo 75.

Katılımcıların Çocuklarına İddet Uygulama Durumu ile Katı Kuralcı Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Çocuklarınıza İddet Uyguluyor musunuz?	N	Mean Rank	z	P
Evet	38	71,17	-5,805	,000

Hayır	61	36,81
-------	----	-------

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların çocuklarına iddet uygulama durumları ile katı kuralcı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p>0,05$). Çocu una iddet uygulayan katılımcılar di erlerinden daha yüksek sıralama puanı ortalaması elde etmi tir.

Tablo 76.

Katılımcıların Çocukken Ebeveynlerinden iddet Görme Durumu ile Katı Kuralcı Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Çocukken Ebeveynlerinizden iddet Gördünüz mü?	N	Mean Rank	z	P
Evet	62	60,01	-4,501	,000
Hayır	37	33,23		

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden iddet görme durumları ile katı kuralcı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p>0,05$). Çocukken ebeveynlerinden iddet gören katılımcıların daha yüksek sıralama puanı ortalaması aldı ı görülmektedir.

Tablo 77.

Katılımcıların Annelerinin E itim Durumu ile Katı Kuralcı Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Anne E itim Durumu	N	Mean Rank	P
Okur-yazar de il	16	54,28	0,313
lkö retim	71	50,94	
Lise ve dengi	6	29,42	
Üniversite	6	48,00	

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların annelerinin e itim durumuile katı kuralcı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,637$; $p>0,05$).

Tablo 78.

Katılımcıların Babalarının E itim Durumu ile Katı Kuralcı Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Baba E itim Durumu	N	Mean Rank	P
Okur-yazar de il	5	48,00	
İlkokul mezunu	64	58,59	
Ortaokul mezunu	7	27,29	0,001
Lise ve dengi	13	34,62	
Üniversite mezunu	10	31,90	

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların babalarının e itim durumuile katı kuralcı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,001$; $p>0,05$). Katılımcılardan babası ilkokul mezunu olanlar en yüksek sıralama puanı ortalamasına sahiptir. En dü ük puan ortalaması ise üniversite mezunu babası olanlardır.

Tablo 79.

Katılımcıların Anneleri ile İlişki Durumu ile Katı Kuralcı Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Anneleriniz ile İlişkiniz Nasıldı?	N	Mean Rank	z	P
İyi	73	45,84		
Kötü	26	61,69	-2,424	,015

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden anneleri ile ilişkili durumları ile katı kuralcı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,015$; $p<0,05$). Katılımcılardan anneleri ile arası iyi olanlar en dü ük sıralama puanı ortalamalarına sahipken, en yüksek puanı alanlar ise anneleri ile arası iyi olmayanlardır.

Tablo 80.

Katılımcıların Babaları ile İlişki Durumu ile Katı Kuralcı Alt Boyutundan Aldıkları Puan Farklarını Gösteren Tablo

Babanız ile İlişkiniz Nasıldı?	N	Mean Rank	Z	P
İyi	50	42,43		
Kötü	49	57,72	-2,657	,008

Tabloda görüldü ü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden babaları ile ili ki durumları ile katı kuralcı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,008$; $p>0,05$). Katılımcılardan babaları ile arası iyi olanlar en dü ük sıralama puanı ortalamalarına sahipken, en yüksek puanı alanlar ise babaları ile arası iyi olmayanlardır.

BÖLÜM V

Tartı ma

Ba lanma teorisi insan ili kilerinin ba langıcına dair temel bir yakla ım sunmaktadır. Bowlby ba lanma kavramını bir ki iye yönelik yakınlık arama ve sürdürme e ilimi olarak tanımlamı , ba lanma davranı nını ise genellikle daha güçlü ve/veya zeki olarak algılanan ve tercih edilen bir bireyle yakınlık kurma ve bu yakınlı ı sürdürme ile neticelenen herhangi bir davranı ekli olarak ifade etmi tir (Bowlby, 2012: 167).

Literatüre göre, Bowlby 1951 yılında, maternal ba lanmayı, anne ve çocuk arasında, sıcak, sürekli, yakın bir ili kinin olması ve bu durumdan her iki tarafında memnun olması ve haz alması olarak tanımlamı tır (Bowlby 1965, Bretherton 1992). Mercer ve Ferketich (1994)'e göre, maternal ba lanma, anne-çocuk arasında doyurucu ve zevk verici bir etkile im sonucunda annenin çocu una geli tirdi i sevgi ba ımın olu um sürecidir (Mercer ve Ferketich 1994).

Ba lanmanın olu umunda yeni do an çocu un hayatta kalması için bir bakım veren ve onu koruyana ihtiyaç duydu u erken geli im dönemi kritik dönemdir. Bu kritik dönem güvenli ba lanma olu madan atlandı nda, bir daha olu ması zorla maktadır (Bowlby, 2013: 262).

nsanın do du u andan itibaren büyümesinde, geli mesinde ve sosyalle mesinde kısaca bireyin toplumun bir parçası olmasında ailenin rolü kaçınılmazdır. Bir çocu un geli iminde ilk sosyalle ti i yer ailesi; ilk ileti im kurdu u ki iler de aile bireyleridir. Çocuk sevgi dolu ve huzurlu bir aile ortamında kurdu u temellerle davranı larını, tutumlarını kısacası ki ili ini sa lıklı bir ekilde olu turur.

Aile, yakın ili kilerin, bütün doyumların, geli imsel olanakların kayna ı oldu u gibi, kimi zamanda en büyük duygusal rahatsızlıkların, gerilim ve çatı maların kayna ı da olabilir. Aile de anne-babadan çocu a uygulanan iddetin olumsuz etkileri vardır. Aile içindeki iddetin çocuklar üzerindeki en büyük etkisi, çocukların ailede i lerinböyle yürüdü üne inanmalarıdır. Bu çocukların gelece in iddet uygulayanları veyaistismarcıları olma olasılıkları daha fazladır. Örne in, babasının annesine iddet uyguladı natanıklık eden erkek çocuk, kadınlara iddet uygulamanın normal bir davranı biçimioldu unu ö renecektir.

Ayrıca iddet içeren evlerde büyüyen gençler, madde kullanımı, intihar ve evden kaçmalar açısından büyük risk altındadırlar (Polat 2001).

Çocukların hayatında iddet sadece fiziksel sa lı ını de il, ruhsal açıdan da geli imlerini etkilemektedir. Çocuklarda, sosyal uyum azlı ı, anti-sosyal davranı lar, okul devamlılı ında azalma, dikkat azlı ı, okul ba arısında dü üklük, ba kalarına iddet gösterme, dü ük benlik saygısı, güvensizlik, okula gitmeye korkma, yeme bozuklukları, sa lıkproblemleri, madde ba ımlılı ı, intihar giri imi, huzursuzluk, depresyon, hatalı cinselseçimler, kendine zarar verme, ö renme güçlü ü, duygu ve davranı bozuklukları, sonraki ya amlarında daha fazla iddete maruz kalma ve kendilerinin de iddet uygulaması, okul ba arısızlı ı, post-travmatik stres bozuklu u, somatik yakınmalar, anti-sosyal davranı , fobi, uyum bozuklukları ve içe kapanma gibi sorunlar görülmektedir. (Skinner ve ark. 2006, Kırba ve ark. 2007).

Çocuklar iddet uygulayan ebeveynlerini model aldıklarından dolayı, onları taklit etmektedirler (Kırba ve ark. 2007).

Tablo 27 de görüldü ü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden anneleri ile ili ki durumları ile endi e-ayrılı a hassasiyet alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,0040$; $p<0,05$). Katılımcılardan anneleri ile arası iyi olanlar en yüksek sıralama puanı ortalamalarına sahipken, en dü ük puanı alanlar ise anneleri ile arası iyi olmayanlardır. Annesi ile iyi ili kileri olmayan çocukların, yeti kin ya ama geldiklerinde kendi çocuklarıyla iyi ili kiler kurup geli tiremedikleri görülmü tür.

E er anne ve bebek arasında kurulan bu ili ki sa lıklı ise yani bebek seviliyor ve ihtiyaçları zamanında kar ılanıyorsa bebek, kendini güvende hisseder. Hem kendini güvende hisseden ve hem de sevildi ini hisseden bebek dünyayla sa lıklı bir eklide ba lanır. Dünyayı ve çevresindeki ki ileri olumlu bir ekilde algılar. Anne ve çocuk arasında kurulacak sa lıklı bir ili ki, sadece erken çocukluk dönemini de il, çocu un bütün ya amını etkiler.

Bowlby; anne-bebek arasındaki ba lanma biçiminin nasıl olu tu unu ve çocu un geli iminde nelere sebep oldu unu ara tırımı , sa lıklı anne- bebek ba lanmasının çocuk üzerinde geli tirici, iyile tirici ve ki ili in olu masındaki olumlu etkilerine de inmi tir. Bowlby'e göre, insanların kuracakları her yeni ili kinin ve sosyal tepkilerin temeli, henüz sözcüklerin olmadığı bebeklik dönemindeki birincil ba lanma figürü ile kurulan ilk ili kilerinin üzerine temellendirilmi tir (Bowlby,2012).

Tablo 31 de görüldü ü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden babaları ile ili ki durumları ile e ile ili ki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında

istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p<0,05$). Katılımcılardan babaları ile arası iyi olanlar en yüksek puan ortalamalarına sahipken, en düşük puanı alanlar ise babaları ile arası iyi olmayanlardır. Babaların çocuklarına karşı olumlu, tutarlı, destekleyici ve düzenli olarak gösterdikleri davranış kalıpları, onların ruhsal sağlığı açısından çocuğun gelişimine katkıda bulunurken, olumsuz, tutarsız, kısıtlayıcı tutumlar bazı ruhsal problemler yaşanmasına neden olur. Ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumları her zaman sağlıklı olmayabilir. Hem annenin hem de babanın geçmişi getirdikleri veya uyanık adıkları sorunlar, çocuklarına karşı sağlıklı tutumlara sebep olabilir. Anne babanın yanlış tutumu çocuğu istismar edip, yıpratır. Bu tür durumlarda, çocuğun sağlığının ve güvenliğini tehdit altına girer (Gündüz ve Bozdemir, 2016).

Tablo 33 de görüldüğü üzere katılımcıların isteyerek evlenme durumları ile eylemi ilişkisi alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,002$; $p<0,05$). Katılımcıların isteyerek evlenenleri diğerlerinden daha yüksek bir puan ortalaması tutturmuştur.

Tablo 36 da görüldüğü üzere katılımcıların çocuklarına şiddet uygulama durumları ile eylemi ilişkisi alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p<0,05$). Çocuklarına şiddet uygulamayan katılımcıların daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 37 de görüldüğü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden şiddet görme durumları ile eylemi ilişkisi alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p<0,05$). Küçükken ebeveynlerinden şiddet görmeyen katılımcıların daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 43 de görüldüğü üzere katılımcıların eğitim durumları ile kapsama alan ilişkisi alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p>0,05$). Katılımcıların ilköğretim mezunu olanları en yüksek puan ortalamasına sahiptir. En düşük puan ortalamasına ise üniversite mezunu olan katılımcılar sahiptir. Bornstein ve Zlotnik (2008), Eğitim seviyesi yüksek olan ebeveynlerin demokratik bir tutum benimseyerek, çocuk merkezli bir ilişki kurması beklenen bir sonuçtur. Ailelere yapılacak psikoeğitimlerin bu anlamda çok önemli olduğu görülmektedir. Nitekim Çimcik (2017) çalışmasında aileleri 7 – 19 yaş aile eğitimi programına almış ve eğitimi tamamlayan ailelerde aile tutumlarının olumlu

yönde de i t i ni, çocuklarına kar ı daha olumlu yakla tıklarını ve olumsuz tutumlarında azalma sa ladı nı belirtmi tir. B itim düzeyi yüksek olan annelerin çocuk yeti tirirken daha fazla çocuk merkezli tutum sergilediklerini bulmu lardır.

Tablo 44 de görüldü ü üzere katılımcıların gelir durumları ile kapsamayan ili ki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,007$; $p<0,05$). Katılımcıların gelir durumu kötü olanları en yüksek sıralama puanı ortalamasına sahiptir. En dü ük puan ortalamasına ise gelir durumu iyi olan katılımcılar sahiptir.

Tablo 46 da görüldü ü üzere katılımcıların isteyerek evlenme durumları ile kapsamayan ili ki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p<0,05$). Katılımcıların isteksiz evlenenleri di erlerinden daha yüksek bir puan ortalaması tutturmu tur.

Tablo 47 de görüldü ü üzere katılımcıların çocuk sayıları ile kapsamayan ili ki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,002$; $p<0,05$). Katılımcılardan 4 ve üzeri çocuk sahibi olanların en yüksek puan ortalamasına sahip oldu u görülmektedir. En dü ük puan ortalaması ise 1 çocuk sahibi olan katılımcılara aittir.

Tablo 48 de görüldü ü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden iddet görme durumları ile kapsamayan ili ki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p<0,05$). Küçükken ebeveynlerinden iddet gören katılımcıların daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları görünmektedir.

Tablo 49 da görüldü ü üzere katılımcıların çocuklarına iddet uygulama durumları ile kapsamayan ili ki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p<0,05$). Çocuklarına iddet uygulayan katılımcıların daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları görünmektedir.

Tablo 50 de görüldü ü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden iddet görme durumları ile kapsamayan ili ki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p<0,05$). Küçükken ebeveynlerinden iddet gören katılımcıların daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları görünmektedir.

Tablo 53 de görüldü ü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden anneleri ile ili ki durumları ile kapsamayan ili ki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,007$; $p<0,05$). Katılımcılardan anneleri ile arası iyi olanlar en dü ük puan ortalamalarına sahipken, en yüksek puanı alanlar ise anneleri ile arası iyi olmayanlardır. Anne- çocuk arasında sa lıklı bir ili kiden söz edebilmek için annenin ruhsal durumunun iyi olup olmaması çok önemlidir. Dün kendisi çocuk olan ve bugün çocuk yeti tiren annenin kendi ailesindeki yeti tirilme ekli onun gerçekte bildi i tek dildir. E er anne çocukken, ebeveynlerinden iddet görmü ise deneyimledi i, da arcı nda olan bu dili farkında olmadan kendi çocuklarına uygulayacaktır. Bu durum, çocukların mutlu ya da mutsuz, ilgili ya da umursamaz, sorumlu ya da sorumsuz bireyler haline gelmesine sebep olacaktır.

Tablo 57 de görüldü ü üzere katılımcıların gelir durumları ile doyum odaklılık alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,616$; $p>0,05$). Literatüre bakıldı nda kimi kaynaklarda gelir düzeyi ile ya amdan doyum arasında bir paralellik oldu u söylenmektedir. Gelir düzeyi yükseldikçe ki ilerin ihtiyaçlarının kar ılanmasına ba lı olarak pozitif bir durum söz konusu olmaktadır. Ancak bizim ara tırmamız da bunu destekleyecek bir bulguya rastlanmamı tır. Halbuki, Cengiz'in (2008) çocukların aile içi iddete maruz kalmalarının ekonomik nedenlerini ara tırdı ı bir çalı mada, çocukların %23,5'i aileleri tarafından istismara u radı ını, %76.5'i ise istismara u ramadı ını belirtmi tir. Her dört çocuktan biri istismara u ruyor. Aile içi iddet kullanımının kapsamı dikkate alındı nda; babaların (%58) çocuklarına daha fazla iddet uygularken, annelerin (%42) daha az iddet uyguladıkları görülmektedir. Ara tırmanın vurguladı ı en önemli nokta, ailenin sosyoekonomik göstergeleri ile çocu a yönelik iddet arasında birebir ili ki oldu udur. Dü ük sosyoekonomik ailelerin çocuklarını istismar etme olasılı ı daha yüksektir.

Tablo 58 de görüldü ü üzere katılımcıların medeni durumları ile doyum odaklılık alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,053$; $p<0,05$).

Tablo 59 da görüldü ü üzere katılımcıların isteyerek evlenme durumları ile doyum odaklılık alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,006$; $p<0,05$). Katılımcıların isteksiz evlenenleri di erlerinden daha yüksek bir puan ortalaması tutturmu tur.

Tablo 60 da görüldü ü üzere katılımcıların çocuk sayıları ile doyum odaklılık alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,330$; $p>0,05$).

Tablo 61 de görüldü ü üzere katılımcıların anne olmayı sevme durumları ile kapsamayan ili ki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,751$; $p>0,05$).

Tablo 62 de görüldü ü üzere katılımcıların çocuklarına iddet uygulama durumları ile doyum odaklılık alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p<0,05$). Çocuklarına iddet uygulayan katılımcıların daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları görünmektedir.

Tablo 63 de görüldü ü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden iddet görme durumları ile doyum odaklılık alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p<0,05$). Küçükken ebeveynlerinden iddet gören katılımcıların daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları görünmektedir.

Tablo 64 de görüldü ü üzere katılımcıların annelerinin e itim durumu ile doyum odaklılık alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,184$; $p>0,05$).

Tablo 65 de görüldü ü üzere katılımcıların babalarının e itim durumu ile kapsamayan ili ki alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,012$; $p<0,05$). Babası ilkokul mezunu olan katılımcıların en yüksek puan ortalamasını aldıkları görülmektedir. En düşük puan ortalaması ise üniversite mezunu babası olan katılımcılara aittir.

Tablo 66 da görüldü ü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden anneleri ile ili ki durumları ile doyum odaklılık alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,098$; $p>0,05$).

Tablo 67 de görüldü ü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden babaları ile ili ki durumları ile doyum odaklılık alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,003$; $p<0,05$). Katılımcılardan babaları ile arası iyi olanlar en düşük puan ortalamalarına sahipken, en yüksek puanı alanlar ise babaları ile arası iyi olmayanlardır.

Tablo 68 de görüldü ü üzere katılımcıların ya ları ile katı kuralcı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark

bulunmaktadır ($p=0,025$; $p<0,05$). Ya ları 35-44 arası olan katılımcılar en yüksek sıralama puanı ortalamasına sahiptir. En dü ük sıralama puanı ortalaması ise 45 ya ve üzerinde olan katılımcılara aittir.

Tablo 69 da görüldü ü üzere katılımcıların e itim durumları ile katı kuralcı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p>0,05$). Katılımcıların üniversite mezunu olanları en dü ük sıralama puanı ortalamasına sahiptir. En yüksek sıralama puanı ortalamasına ise ortaokul mezunu olan katılımcılar sahiptir.

Tablo 70 de görüldü ü üzere katılımcıların gelir durumları ile katı kuralcı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,070$; $p>0,05$).

Tablo 71 de görüldü ü üzere katılımcıların medeni durumları ile endi e-ayrılı a hassasiyet alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,004$; $p<0,05$). Katılımcıların evli olanları dul olanlarından daha dü ük bir sıralama puanı ortalaması almı tır.

Tablo 72 de görüldü ü üzere katılımcıların isteyerek evlenme durumları ile katı kuralcı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p<0,05$). Katılımcılardan isteyerek evlenenlerin di erlerinden daha dü ük puan aldıkları görülmektedir.

Tablo 73 de görüldü ü üzere katılımcıların çocuk sayıları ile katı kuralcı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,324$; $p>0,05$).

Tablo 74 de görüldü ü üzere katılımcıların anne olmayı sevme durumları ile katı kuralcı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,096$; $p>0,05$).

Tablo 75 de görüldü ü üzere katılımcıların çocuklarına iddet uygulama durumları ile katı kuralcı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p>0,05$). Çocu una iddet uygulayan katılımcılar di erlerinden daha yüksek sıralama puanı ortalaması elde etmi tir. Çocu una iddet uygulayan annelerin, kendilerinin de iddete u radı ı, anne-babalarından iddet gördükleri saptanmı tır. Rohner'in Ki ilerarası Kabul-Red Kuramı'nda belirtti i gibi ba lanma figürlerinden red algılayan ki iler kendilerini güvensiz ve tedirgin hissederler. Bunun sonucunda bireyler kendilerine, di erlerine ve dünyaya ili kin olumsuz temsiller olu turarak; sorunlarını dü manlık ve

saldırganlıkla çözmeye çalışır, di erlerine ba ımlı hale gelir ve duyguları tutarsızlaşır (Akt. Bilim, 2012).

Tablo 76 da görüldü ü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden iddet görme durumları ile katı kuralcı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p>0,05$). Çocukken ebeveynlerinden iddet gören katılımcıların daha yüksek sıralama puanı ortalaması aldığı görülmektedir.

Tablo 77 de görüldü ü üzere katılımcıların annelerinin eğitim durumu ile katı kuralcı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,637$; $p>0,05$).

Tablo 78 de görüldü ü üzere katılımcıların babalarının eğitim durumu ile katı kuralcı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,001$; $p>0,05$). Katılımcılardan babası ilkokul mezunu olanlar en yüksek sıralama puanı ortalamasına sahiptir. En düşük puan ortalaması ise üniversite mezunu babası olanlardır. Anne ve çocuk arasında kurulacak sağlıklı bir ilişki, sadece erken çocukluk dönemini değil, çocuğun tüm yaşamını etkileyecektir. Bowlby, anne-bebek arasındaki bağlanma biçiminin nasıl olacağını ve çocuğun gelişiminde nelere sebep olduğunu araştırmış, sağlıklı anne-bebek bağlanmasının çocuk üzerinde geliştirici, iyileştirici ve kişiliğin olumasındaki olumlu etkilerine değinmiştir.

Tablo 79 da görüldü ü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden anneleri ile ilişki durumları ile katı kuralcı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,015$; $p<0,05$). Katılımcılardan anneleri ile arası iyi olanlar en düşük sıralama puanı ortalamalarına sahipken, en yüksek puanı alanlar ise anneleri ile arası iyi olmayanlardır. Anneleri tarafından kötü muamele görmüş kız çocuklarının ruhsal açıdan iyi hissetmedikleri bunu yetişkin yaşantılarında pek çok araştırma sonuçlarında ortaya konmuştur. İddet ortamında büyüyen, anneleri tarafından mağdur edilen kız çocukları anne olduklarında bilinçsiz bir şekilde çocuklarına karşı iddet davranışları geliştirirler.

Tablo 80 de görüldü ü üzere katılımcıların çocukken ebeveynlerinden babaları ile ilişki durumları ile katı kuralcı alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,008$; $p>0,05$). Katılımcılardan babaları ile arası iyi olanlar en düşük sıralama puanı ortalamalarına sahipken, en yüksek puanı alanlar ise babaları ile arası iyi olmayanlardır. Çocukken

baba iddetine maruz kalan kız çocukları yeti kin ya ama geldiklerinde çocuklarına kar ı olumsuz tutum ve davranı lar sergilerler.

BÖLÜM VI

Sonuç ve Öneriler

SONUÇLAR

-) Katılımcıların yaşları ile Maternal bağlanma ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,010$; $p<0,05$). Katılımcılardan 45 ve daha büyük yaşta olanlar en yüksek sıralama puanı ortalamasına sahipken, en düşük ortalama ise 35-44 yaş arası katılımcılara aittir.
-) Katılımcıların eğitim durumları ile Maternal bağlanma ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,019$; $p<0,05$). Katılımcıların üniversite mezunu olanları en yüksek sıralama puanı ortalamasına sahipken, en düşük ortalama ise lise ve dengi okul mezunları almıştır.
-) Katılımcıların gelir durumları ile Maternal bağlanma ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,010$; $p<0,05$). Katılımcılardan ekonomik durumu orta seviyede olanları en yüksek sıralama puanı ortalamasına sahipken, en düşük ortalama ise ekonomik durumu kötü olanlar almıştır.
-) Katılımcıların medeni durumları ile Maternal bağlanma ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,003$; $p<0,05$). Katılımcıların evli olanları dul olanlarından daha yüksek bir sıralama puanı ortalaması tutturmuştur.
-) Katılımcıların isteyerek evlenme durumları ile Maternal bağlanma ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,037$; $p<0,05$). Katılımcılarından eşiyle isteyerek evlenenler diğerlerinden daha yüksek sıralama puanı ortalaması almıştır.
-) Katılımcıların çocuk sayıları ile Maternal bağlanma ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,956$; $p>0,05$).
-) Katılımcıların anne olmayı sevme durumları ile Maternal bağlanma ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark

- bulunmaktadır ($p=0,002$; $p<0,05$). Katılımcılarından anne olmayı sevenler di erlerinden daha yüksek sıralama puanı ortalaması almı tır.
-) Katılımcıların çocuklarına iddet uygulama durumları ile Maternal ba lanma ölçe inden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p>0,05$). Katılımcılarından çocuklarına iddet uygulamayanlar di erlerinden daha yüksek sıralama puanı ortalaması almı tır.
-) Katılımcıların çocukken ebeveynlerinden iddet görme durumları ile Maternal ba lanma ölçe inden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000$; $p>0,05$). Katılımcılarından küçükken ebeveynlerinden iddet görmeyenler di erlerinden daha yüksek sıralama puanı ortalaması almı tır.
-) Katılımcıların annelerinin e itim durumu ile Maternal ba lanma ölçe inden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,045$; $p>0,05$). Katılımcılardan anneleri lise ve dengi mezun olanlar en yüksek sıralama puanı ortalamalarına sahipken, en dü ük puanı ise anneleri okur-yazar olmayanlardır.
-) Katılımcıların babalarının e itim durumu ile Maternal ba lanma ölçe inden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,416$; $p>0,05$).
-) Katılımcıların çocukken ebeveynlerinden anneleri ile ili ki durumları ile Maternal ba lanma ölçe inden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,004$; $p<0,05$). Katılımcılardan anneleri ile arası iyi olanlar en yüksek sıralama puanı ortalamalarına sahipken, en dü ük puanı alanlar ise anneleri ile arası iyi olmayanlardır.
-) Katılımcıların çocukken ebeveynlerinden babaları ile ili ki durumları ile Maternal ba lanma ölçe inden aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,000$; $p<0,05$). Katılımcılardan babaları ile arası iyi olanlar en yüksek sıralama puanı ortalamalarına sahipken, en dü ük puanı alanlar ise babaları ile arası iyi olmayanlardır.

-) Katılımcıların ya ları ile endi e-ayrılı a hassasiyet alt boyutundanaldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,419$; $p>0,05$).
-) Katılımcıların medeni durumları ile endi e-ayrılı a hassasiyet alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,031$; $p<0,05$). Katılımcıların evli olanları dul olanlarından daha yüksek bir sıralama puanı ortalaması almı tır.
-) Katılımcıların isteyerek evlenme durumları ile endi e-ayrılı a hassasiyet alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,557$; $p>0,05$).
-) Katılımcıların çocuklarına iddet uygulama durumları ile endi e-ayrılı a hassasiyet alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,614$; $p>0,05$).
-) Katılımcıların annelerinin e itim durumuile endi e-ayrılı a hassasiyet alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,637$; $p>0,05$).
-) Katılımcıların babalarının e itim durumuile endi e-ayrılı a hassasiyet alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,114$; $p>0,05$).
-) Katılımcıların çocukken ebeveynlerinden anneleri ile ili ki durumları ile endi e-ayrılı a hassasiyet alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,0040$; $p<0,05$). Katılımcılardan anneleri ile arası iyi olanlar en yüksek sıralama puanı ortalamalarına sahipken, en dü ük puanı alanlar ise anneleri ile arası iyi olmayanlardır.

Öneriler

Çalı mada e itim düzeyi dü ük anne-babaların çocuklarına daha çok iddet uyguladıkları görülmü tür be nedenle bireylerin mümkün oldu unca e itim alması sa lanmalıdır.

Çocukken, ebeveynlerinden iddet gören annelerin çocuklarına daha kolay iddet uyguladı ı saptanmı tır. Çünkü anne bunu ö rendi i, deneyimledi i için kimi zaman farkında olarak kimi zaman da farkında olmayarak bu eylemde bulunmaktadır. Bu nedenle çocukların, ebeveynlerinden iddet görmesine engel olacak ekilde gerek yasal gerekse toplumsal düzenlemeler yapılmasına çalı ılmalıdır.

Bir i i olan, geçinebilecek kadar ekonomik geliri olan anne-babaların çocuklarına daha az iddet uyguladıkları görülmü tür o nedenle gelir da ılımının adil bir ekilde da ıtılması için düzenlemeler yapılmalıdır.

Ebeveynlerinden iddet gören çocuklara, okullarda ve çe itli kamusal alanlarda (belediye, halk e itim merkezleri, Aile ve Sosyal hizmetler birimleri...) rehabilite edecek e itimler verilmelidir. Yine aynı ekilde bu kurumlarda iddet uygulayan anne-babalar da çe itli e itimlerle desteklenmelidir, tedavi sürecine dahil edilmelidir. aile içi iddeti önleyebilmek öncelikle onun toplumsal bir olgu oldu unu kabul etmeyi gerektirmektedir. Bu durumda, tüm toplumsal kurulu ların kendi paylarına dü eni yapmaları gerekmektedir. Örne in hukuksal alanda cinsiyet farklılıklarını temel alarak hazırlanan yasalardan çok, kadının u radı ı iddeti kanıtlamasına yardımcı, duygusal ve maddi zararını kar ılamayı esas edinen, iddeti uygulayana caydırıcı cezai hükümler sunan yasal düzenlemelere gereksinim vardır (Page ve nce 2008).

Devlet ve resmi kurumlar, aile içi iddetin önlenmesine yönelik çalı malar planlamalı ve sistematik ekilde bu çalı maları yürütmelidir. Aile içerisinde annenin konumu güçlendirilmeli ve kendini geçindirebilecek bir gelire sahip olması sa lanmalıdır.

Gerek annelerin gerekse çocukların kamusal alandaki hakları yasalarla güvence altına alınmalıdır.

Küçük ya ta anne olan kadınların, çocuklarına rol model olamadıkları ve çocuklarıyla daha fazla ba lanma sorunu ya adıkları görülmü tür. Bu nedenle

ki ilerin küçük ya ta evlenmelerine izin vermeyecek yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Ayrıca bu konuda ailelerde e itilmelidir.

Çocuk sayısı artıkça annelerin görev ve sorumlulukları da artmaktadır. Bu sorumluluklar, çalı ma hayatı ve geçim derdiyle birle ince annelerin toleransı dü mekte ve çocuklarına iddet uygulayabilmektedirler. Bu nedenle annelerin ya am ko ullarıyla orantılı bakabilecekleri sayıda çocuk yapmaları konusunda e itilmesi, özendirilmesi gerekir.

Çocuk yeti tirirken sosyal destekten (anne-karde -kayınvalide-görümce v.b.) yoksun olan annelerin çocuklarına iddet uygulayabildikleri görülmü tür. Bu nedenle çocuk yeti tiren annelerin sosyal çevresi tarafından desteklenmesi uygun olacaktır. bir çocu u büyütmek için bir köy gerekir (Afrika Atasözü).

Annelerin çocuk yeti tirirken evdeki babaların genellikle sorumluluk almadı ı, anneye yardımcı olmadı ı, anneyi yalnız bıraktı ı görülmü tür. Güçlükler kar ısında tek ba ına kalan annenin çocu una iddet uygulayabildi i görülmü tür. Bu nedenle babaların, çocuk yeti tirirken annelere yardımcı olması sa lanmalıdır.

Kültürel özelli imiz olarak iddeti öven ve normale tiren (dayak cennetten çıkmı tır, eti senin kemi i benim, kol kırılır yen içinde kalır, kızını dövmeven dizini döver gibi) bakı açımızı de i tirmeye çabalamalıyız.

Aile içi iddeti önleyebilmek öncelikle onun toplumsal bir olgu oldu unu kabul etmeyi gerektirir. Bu durumda bütün toplumsal kurulu ların kendi paylarına dü eni yapmaları gerekmektedir. Örne in, hukuksal alanda cinsiyet farklılıklarını temel alarak hazırlanan yasalardan çok, kadının u radı ı iddeti kanıtlamasına yardımcı duygusal ve maddi zararını kar ılamayı esas edinen, iddeti uygulayana caydırıcı cezai hükümler sunan yasal düzenlemelere gereksinim vardır (Page ve nce, 2008).

iddettin her türlüünü (aile içi, kadın yönelik, çocu a yönelik v.b.) sempatik bir ekilde i leyen dizi ve filmlere izin verilmemeli.

leride Çalı ma Yapacak Olan Ara tırmacılara Öneriler

Bu çalı mada annelerin çocu una iddet uygularken çocu un cinsiyetinin belirleyici olup olmadı ına bakılmamı tır. leride bu konuda çalı ma yapacak ara tırmacılar bu kriteri de çalıabilir.

Bu çalı mada ebeveynlerinden sadece birinden iddet gören katılımcıların psikolojik açıdan daha az zarar gördü ü saptanmıştır. Örne in, ki i sadece babasından iddet gördüyse ve anne sevgi gösteren, sarıp sarmalayan biriysen ki itravmasını onarabilmekte ve daha az hasar almaktadır. Bu durumda sonraki hayatında uyum sorunları daha az olmakla birlikte çocuklarına iddet uygulamaktadır. Yine aynı ekilde ki i anneden iddet görüyor ancak babası tarafından sevilip korunuyorsa yine travmasını onarabiliyor ve hayata daha iyi uyum sa layabiliyor. Fakat ki i hem anne hem de baba tarafından iddet görmü ise, travmasını onaracak kimse yok ise her açıdan çok daha fazla hasar alıyor. Sonraki ya amında sorun ya ama ve çocuklarına iddet uygulama davranı ı oluyor. Fakat burada annelerin iddet uygulama sıklıkları ve düzeyi ile ilgili çalı ılmamıştır. leride bu konuda çalı mak isteyen ara tırmacılar; anne, baba veya anne-babadan hangisinden iddet görenlerin iddet uygulama sıklı ı ve derecesinin nasıl oldu u üzerine çalı abilirler.

Klinisyenlere Öneriler

Alanın uzmanları açısından ise kimi durumlarda uzman ki iler çocuklu unda iddete u ramı ki ilere, kendisini istismar eden ebeveynlerini affetmeleri, ho görmeleri ekinde telkinlerde bulunurlar. Danı anlara böyle yaparlarsa kendilerinin huzur bulaca mını söylerler. Oysa pek çok ma dur affetmekle kendisine ihanet edece ini belirtmektedir. Bu çalı mada da görüldü ü üzere çocukken iddete u ramak ve bunun sistemli bir ekilde devam etmesi ki ilerde büyük tahribatlara yol açar. Bu nedenle çe itli telkinlerde bulunurken daha dikkatli olunmalı ve bazı kararlar danı anın hür iradesine bırakılmalıdır. Di er taraftan çocukken ebeveyn iddetine maruz kalmı ve yeti kin oldu unda kendisi de iddet uygulayan bireylerin bu döngünün devam etmesi durumun da nasıl tahribat yarattı ı klinisyenler tarafından fark ettirilmeli ve ki iler yardım almaları konusunda te vik edilmelidir.

Kaynakça

- Açıkyol, N. (2016). *Çocuk sahibi olan kadınların çocuk yeti tirme tutumları ile çocukluk dönemi örselemleri ya antıları, benlik saygıları ve ebeveyniyle ba lanma biçimleri arasındaki ili ki*. Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, stanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Psikoloji Genel Bilimi, stanbul.
- Adam, E. K, Gunnar, M. R, ve Tanaka, A. (2004). Adult attachment, parent emotion, and observed parenting behavior: mediator and moderator models. *Child Development*, 75(1), 110-22.
- Ahnert, L. and Lamb, M. E. (2003). Shared Care: Establishing a Balance Between Home and Child Care Settings. *Child Development*, 74 (4), 1044-1049.
- Ahnert, L., Pinquart, M. and Lamb, M. (2006). Security of Children's Relationships with Nonparental Care Providers: A Meta-Analysis. *Child Development*, 74 (3), 664- 679.
- Aile Ara tırma Kurumu (1995). *Aile içi iddetin sebep ve sonuçları*. Ankara:No: 86.
- Aile Ara tırma Kurumu (1998). *Aile içinde ve toplumsal alanda iddet*. Ankara: Yayın No: 113
- Akhan, U. L. (2014). Hem irelik ö rencilerinin ba lanma stillerinin belirlenmesi. *Yüksekö retim ve Bilim Dergisi*, 4 (3), 191-196.
- Akıntürk, T. ve Ate , D. (2016). *Türk Medeni Hukuku – Aile Hukuku*, II. Cilt, 18. Bası. Ankara.
- Aksakal, H. ve Atasayar, M. (2011). Aile içi kadına yönelik iddetin biyo-psikososyal sonuçları üzerine bir çalı ma. *Akademik Bakı Dergisi*, 26, 1–12.
- Akta , A. M. (2007). Aile içi iddet. *Do u-Batı*, 43, 151–161.
- Alisinano lu, F. (2003). Çocukların denetim oda ı ile algıladıkları anne tutumları arasındaki ili kinin incelenmesi. *Türk E itim Bilimleri Dergisi*, 2003, 1(1), 97-107.

- Allen, J. P., McElhaney, K. B., Kuperminc, G. P. and Jodl, K. M. (2004). Stability and Change in Attachment Security Across Adolescence. *Child Development*, 75 (6), 1792- 1805.
- Altınay, A. G. ve Arat, Y. (2008). *Türkiye’de kadına yönelik iddet* (2’nci Baskı), stanbul: Punto Baskı Çözümleri.
- Arslan, Ö., G. (2012). Kadına kar ı iddetle mücadelede bir enstrüman olarak kadınlara kar ı her biçimiyle ayrımcılı ın ortadan kaldırılması sözleşmesi. 2. *Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali*, Kadına Yönelik iddet ve Ayrımcılık, stanbul.
- Arslan-Toker, G. ve Sözer-Çapan, A. (2018). Anne baba tutumlarından kaynaklanan, ihmal ve duygusal istismara maruz kalmı çocukların en çok kullandı ı savunma mekanizmaları üzerine bir literatür taraması. *OPUS–Uluslararası Toplum Ara tırmaları Dergisi*, 9(16), 1794- 1816.
- Ayan, S. (2007). Aile içi iddete U rayan Çocukların Saldırganlık E ilimleri. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 8, 206-214.
- Ba ı lıo lu, Z. (2017). *Aile içi iddet ma duru annelerin orta okul ça ı çocuklarında benlik saygısı ve sosyal uyumun incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, stanbul.
- Baumrind, D. (1996). Effects of Authoritative Parental Control on Child Behaviour. *Child Development*, 37(4), 887-907.
- Bayraktar, F., Sayıl, M. ve Kumru, A. (2009). Liseli ergenler ve üniversiteli gençlerde benlik saygısı: ebeveyn ve akrana ba lanma, empati ve psikolojik uyum de i kenlerinin rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24 (63), 48- 63.
- Baytemir, K. (2014). *Ergenlikte Ebeveyn ve Akrana Ba lanma ile Öznel yi Olu Arasındaki li kide Ki ilerarası Yeterli in Aracılı ı*. Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, E itim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Belsky, J., Sligo, J., Jaffee, S. R., Woodward, L. and Silva, P. A. (2005). Intergenerational transmission of warm- sensitive- stimulating parenting: a

prospective study of mothers and fathers of 3-year-olds. *Child Development*, 76(2), 384-396.

Bilge, Y. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Ruh Sağlığı Belirleyicisi Olarak Bağlanma Stillerinin İncelenmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7(16), 1-18.

Bilici, M. (2018). *Çocukluk ça ında aile içerisinde iddete maruz kalmış bireylerde özgüven ve öfke kontrol durumlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, T.C. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.

Bilir, P. D. . , Arı, P. D. M. , Dönmez, D. D. N. B. , Atık, Ç. U. B. & San, A. G. P. (1991). Türkiye'nin 16 ilinde 4-12 Yaş lar Arasındaki 50.473 Çocu ğa Fiziksel Ceza Verme Sıklığı ve Buna İliş kin Problem Durumlarının İncelenmesi . *Sosyal Politika Çalış maları Dergisi*, 1(1) 57-70.

Bowlby, J. (2012). *Sevgi Bağ larının Kurulması ve Bozulması*. (Çev. Meltem Kamer). İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.

Bowlby, J. (2013). *Ba ğ lanma*. (çev. Tu ğ rul Veli Soylu). İstanbul: Pinhan Yayınları.

Boz, B., Acar, K. ve Kurtuluş , A. (2008). Mayıs 2003- Temmuz 2004 Tarihleri arasında Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı'na başvuran aile içi iddet olguları. *Pamukkale Tıp Dergisi*, 1, 13-16.

Bozdemir, F. ve Gündüz, B. (2016) Bağ lanma Stilleri, Anne Baba Tutumları ve Çocukluk Ça ı Örselenme Ya antılarının Duygusal Zeka ile İlişkileri. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 1797-1814.

Bölükbaşı, Ö. (2015). *6284 sayılı ailenin korunması ve kadına karşı iddetin önlenmesine dair kanun kapsamında kadının ve aile bireylerinin korunması*. Ankara.

Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary

Ainsworth. *Dev Psychol.*

- Büyükbodur, A. Ç. ve Çakıcı, A. B. (2020). Kadına yönelik psikolojik iddetin ebeveyn tutumları ile ili kisi: Gümü hane li Örne i. *Turk J Child Adolesc Ment Health* 2020;27(1):40-8.
- Büyük ahin, Ç. G. ve Kızılda , S. (2018). Psikolojik danı man adaylarının toplumsal cinsiyet rollerinde ba lanma tarzları, duygu düzenleme ve empatinin rolü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi E itim Fakültesi Dergisi*, (46), 239-260.
- Cebe, F. (2005). *Sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumu yeti tirme yurtlarında barınan çocukların benlik saygısı, depresyon, kaygı skorlarının ailesi yanında kalan çocuklarla kar ıla tırılması*. Yüksek Lisans Tezi, stanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, stanbul.
- Cengiz, M. (2008). *Çocukların Aile çi iddete U ramasına Neden Olan Sosyo Ekonomik Faktörler*. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Ceylan, V., Binay, H., Yalçın, M. H., & Bilginer, M. A. (2016). Çocukların Algıladıkları Anne Baba Tutumları le Depresyon Düzeyi Arasındaki li kinin ncelenmesi. *Psikoloji Ara tırları*.3, 6-16
- Cücelo lu, D. (2005). *çimizdeki Çocuk*,36. Basım. stanbul: Remzi Kitabevi.
- Çalı ır, M. (2009). Yeti kin ba lanma kuramı ve duygulanım düzenleme stratejilerinin depresyonla ili kisi. *Psikiyatride Güncel Yakla ımlar*, 1, 240-255.
- Çor, Y. (2006). *Aile içi iddet*. çinde Halil brahim Bahar (Editör), Suç Ma durları, Ankara: Adalet Yayınevi, ss.87–105.
- Da , . ve Gülüm, V. (2013). Yeti kin Ba lanma Örüntüleri le Psikopatoloji Belirtileri Arasındaki li kide Bili sel Özelliklerin Aracı Rolü: Bili sel Esneklik. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24(4), 240-247.
- Darling, N. ve Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: an integrative model. *Psychological Bulletin*, 113, 487–496.

- Demir, N. Ö. , Baran, A. G. ve Ulusoy, D. (2005). Türkiye’de ergenlerin arkada -
akran grupları ile ilişkileri ve sapsmı davranı lar: Ankara örneklemleri. *Bilig*,
(32) , 83-108.
- Demir, Y. ve Kumca ız, H. (2015). Ö rencilerin Anne Baba Tutumlarını Algılama
Biçimleri ve İddete E ilimleri, *Turkish Studies - International Periodical for
the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume*, 10(2),
221-234.
- Demirkır, Ü. M. (2013). *Kadına yönelik iddet ve aile içi iddet - istanbul
sözle mesi'nin ulusal hukuk açısından de erlendirilmesi*. stanbul.
- Deniz, M. E. (2006). Ergenlerde Ba lanma Stilleri le Çocukluk stismarları ve
Suçluluk-Utanç Arasındaki İli ki. *Eurasian Journal of Educational Research*,
22, 89-99.
- Derman, M. T. ve Ba al, H. A. (2013). Okulöncesi çocuklarında gözlenen davranı
problemleri ile ailelerinin anne-baba tutumları arasındaki ili ki. *Amasya
Üniversitesi E itim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 115-144.
- Dural, M., Ö üz, T., ve Gümü , A. (2014). *Türk Özel Hukuku – Aile Hukuku*, Cilt III,
9. Bası. stanbul.
- Dursun, A. (2010). *Okul öncesi dönemdeki çocukların davranı problemleriyle anne-
baba tutumları arasındaki ili kinin incelenmesi*. Yayınlanmamı Yüksek
Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi E itim Bilimleri Enstitüsü, zmir.
- Eken, A. (2010). *Ergenlerin anne-babaya ba lanma biçimleri ile öznel iyi olu
durumlarının sosyal yetkinlik beklentileriyle ilişkileri*. Yüksek Lisans Tezi,
Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Eraslan, Ç. B. (2009). Ö retmen Adaylarının Ki ilerarası İli kileri ve Ba lanma
Stilleri Arasındaki İli ki. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (2),
127-142.

- Erdinç, S. (2009). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Fiziksel Ve li kisel Saldırganlı mın Çe itli De i kenler Açısından ncelenmesi*. Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi E itim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erol, N. ve im ek, Z. (2006). Çocukların anne babaları tarafından terk edilmelerini ve kurumlara bırakılmalarını nasıl önleyebiliriz? Küreselle en Dünyada; Sosyal Hizmetlerin Konumu, Hedefleri ve Gelece i, *Sempozyum Sunum Kitabı*, Antalya.
- Erol, S. (2021). *Çocukluk ça ı ruhsal travması olan annelerin ebeveyn tutumları ile kapsayıcılık i levleri arasındaki ili kinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, T. C. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı, stanbul.
- Erzen, E. (2016). Üç Boyutlu Ba lanma Stilleri Ölçe i. *nönü Üniversitesi E itim Fakültesi Dergisi*. 17 (3), 1-21.
- Freud, S. (1994). *Psikanalize Giri Dersleri*, Çev. Sedat Budak, 6.Baskı, Öteki Yayınevi, Ankara, s.528.
- Gülçür, L. (1999). A study on domestic violence and sexual abuse in Ankara, Turkey. Istanbul: *Women For Women's Human Rights Reports* No. 4.
- Güler, N., Tel, H. Özkan Tuncay, F. (2005). Kadının aile içinde ya anan iddete bakı ı. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 27 (2), 51-56.
- Gül en, P. (2015). *letmelerde psikolojik iddet ve örgütsel sessizlik arasındaki ili ki üzerine bir ara tırma* Yüksek Lisans Tezi, stanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, stanbul.
- Güner, A. (2011). *Okul öncesi çocuklar ve ebeveynlerinin ba lanma güvenlikleri ile çocuk yeti tirme tutumları arasındaki ili kilerin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, stanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, stanbul.

- Hamarta, E., Deniz, M. E. ve Saltalı, N. D. (2009). Ba lanma stillerinin duygusal zekâyı yordama düzeyi. *Kuram ve Uygulamada E itim Bilimleri*, 9 (1), 195-229.
- Hamilton, C. E. (2000). Continuity and Discontinuity of Attachment from Infancy through Adolescence. *Child Development*, 71 (3), 690- 694.
- Hazan, C. and Shaver, R. P. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 5(1), 1-22.
- Herman JL. (2011) Travma ve yil eme. Çev: Tosun T. Litaratür Yayıncılık, stanbul.
- Immele, A. (2000). *The role of adolescents' representations of attachment and peer relationships in the prediction of delinquency*. Unpublished Master's thesis, University of Virginia, US.
- Irmak, Ç. ve Altınta , M. (2017). Aile içi iddet ma duru kadınlarda ruhsal dayanıklılık, ba lanma biçimleri, ba a çıkma tutumları ve psikopatoloji. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 18(6):561-570.
- bio lu, A., O. (2012). Aile içi iddet. *Psikiyatri G üncel Yakla ımlar*, 4(2), 204-222.
- kız, S. (2015). *Okulöncesi dönem çocuklarında fiziksel ve ili kisel saldırganlı ın ebeveyn tutumları açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlkö retim Anabilim Dalı Okul Öncesi E itim Programı, Aydın.
- Ka ıtçıba ı, Ç. (2006). *Yeni insan ve insanlar*, 10.Basım. stanbul: Evrim Yayınevi.
- Kandemir, M. (2017). *Psikolojik danı manlar açısından terapötik ittifakın incelenmesi*. Doktora Tezi, Gaziosmanpa a Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Karakulak, F. (2018). *Çocukluk döneminde aile içi iddete maruz kalan ergenlerde saldırganlık e ilimi*, yüksek lisans tezi. stanbul Geli im Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, stanbul.

- Kardam, F. ve Yüksel, . (2010) Kadına yönelik aile içi iddet algısı: niteliksel ara tırma sonuçları. In *Türkiye'de Kadın Yönelik Aile içi iddet* (Eds S Üner, F Kardam):103-165. Ankara, T.C. Ba bakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlü ü.
- Kaya, M. (1997). Ailede anne-baba tutumlarının çocu un ki ilik ve benlik geli imindeki rolü. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi lahıyat Fakültesi Dergisi*, 9(9), 193-204.
- Kelly, L. (1997). *Kadınlara ve çocuklara yönelik iddete kar ı poliste görü , yenilik ve uzmanlık*. Strasburg: Avrupa Konseyi Yayınları.
- Kesebir, S., Kavzo lu, S. ve Üstünda , M. (2011). Ba lanma ve Psikopatolojisi. *Psikiyatride Güncel Yakla ımlar*, 3(2), 321-342.
- Keskin, G. ve Çam, O. (2008). Ba lanma sürecinin ergen açısından de erlendirilmesi. *Ege Üniversitesi Hem irelik Yüksek Okulu Dergisi*, 32(2), 159-172.
- Kolo lugal, D. (2008). *The impact of an education and supervision support group on caregivers working at a turkish orphanage and its relationship to children's developmental achievements*. Doctoral Thesis, stanbul Bilgi University Institute of Social Sciences, stanbul.
- Korkut Owen, F. Ve Owen, D. W. (2008). *Kadına yönelik aile içi iddet*. Ankara.
- KSGM (2008). *Aile içi iddetle mücadele el kitabı*. Ankara.
- Kuzucu, Ya ar. (2011). De i en babalık rolü ve çocuk geli imine etkisi. *Türk Psikolojik Danı ma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (35), 79- 91.
- Letourneau, N. L., Fedick, C. B. ve Willms, J. D. (2007). Mothering and domestic violence: A longitudinal analysis. *Journal of Family Violence*, 22, 8, 649-659.
- Maccoby, E., E. ve Martin, J. A. (1983). *Socialization in the context of the family: parent-child interaction*, E. M. Hetherington (ed.), P. H. Mussen (Seri ed.), Handbook of Child Psychology Vol. 4: Socialization, Personality and Social Development. New York:Wiley Publishing.

- Martin, M. J., Schumm, W. R., Bugaighis, M. A., Jurich, A. P. ve Bollman, S. R. (1987). Family violence and adolescents' perceptions of outcomes of family conflict. *Journal of Marriage and the Family*, 49 (1), 165-171.
- Mayda, A. S., Karaçor, K., Erdem, G. U., Kırca, N., Urgan, U. (2006). Ö rencilerin üniversite giri puanları ile aile içi iddete maruz kalmaları arasındaki ili ki ve iddete kar ı tutumları. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 5(3), 176-186.
- McConnell, M. and Moss, E. (2011). Attachment across the life span: Factors that contribute to stability and change. *Australian Journal of Educational and Developmental Psychology*, 11, 60- 77.
- Morsünbül, Ü. (2005). *Ergenlikte Kimlik Statülerinin Ba lanma Stilleri, Cinsiyet ve E itim Düzeyi Açısından ncelenmesi*. Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi E itim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Morsünbül, Ü. ve Çok, F. (2011). Ba lanma ve li kili De i kenler. *Psikiyatride Güncel Yakla ımlar*, 3(3), 553-570.
- Murrell, A. R., Christoff, K. A. ve Henning, K. R. (2007). Characteristics of Domestic Violence Offenders: Associations with Childhood Exposure to Violence, *Journal of Family Violence*, 22,7, 523-532.
- Nalbanto lu, G. (2016). *6 ile 11 ya arasında çocuklarda görülen ruhsal sorunların annelerin ba lanma düzeyi, çocuk yeti tirme tutumu ve aile i levleriyle olan ili kisi*. stanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Psikolojoloji Genel Bilimi, stanbul.
- O'Connor, T. G. ve C. M. Croft. (2001). A Twin Study of Attachment in Preschool Children. *Child Development*, 72(5), 1501-1511.
- Ogelman, H., G. ve Önder, A. (2011). Annelerin tutumlarına göre 5-6 ya çocuklarının sosyal ve duygusal uyum düzeyleri. *Celal Bayar Üniversitesi E itim Fakültesi Dergisi*, 2011, 1(1), 89-105.

- Ovacık, A. C. (2008). *Aile içi iddetin erkek çocuğunun iddet içeren suç işleme davranışına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Ozankaya, Ö. (1979). *Toplum Bilimine Giriş*. Ankara.
- Özge, H. (2017). *Çocukluk çağı ruhsal travmalarının ebeveyn tutumları üzerindeki yordayıcı psikoloji*. T.C. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.
- Özgentürk, S., Karın, V., ve Baltacı, H. (2012). Aile içi iddet ve iddetin nesilden nesile iletilmesi. *Polis Bilimleri Dergisi*, 14(4), 57-77.
- Özkan, G. (2017). Kadına yönelik iddet - aile içi iddet ve konuya ilişkin uluslararası metinler üzerine bir inceleme. *Hacettepe HFD*, 7(1) 2017, 533-564.
- Özmen, S. (2004). Kaymak aile içinde öfke ve saldırganlığın yansımaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 2004, 27-39.
- Özteke, H. (2015). *Başlanma, seçiminde sınırlandırıcı inançlar ve beden imgesi baş etme stratejilerinin romantik ilişkilerde mükemmeliyetçiliği yordaması*. Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Öztürk, M. O. (2002). *Ruhsal ve bozuklukları*. Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri.
- Paterson, J. E., Field, J. and Pryor, J. (1994). Adolescents' perception of their attachment relationship with their mother, father and friends. *Journal Youth and Adolescence*, 23(5), 579-600.
- Roelofs, J., Meesters, C., & Muris, P. (2008). Correlates of self-reported attachment (in)security in children: The role of parental romantic attachment status and rearing behaviors. *Journal of Child and Family Studies*, 17(4), 555-566.

- Rubin, K. H. ve Burgess, K. B. (2002). *Parents of Aggressive and Withdrawn Children*. Marc H. Bornstein (ed.), *Handbook of Parenting* Vol. 1: Children and Parenting), Sage Publishing, Hillsdale, NJ, 383-418.
- Sak, R. , ahin Sak, . , Atlı, S. & ahin, B. (2015). Okul Öncesi Dönem: Anne Baba Tutumları . *Mersin Üniversitesi E itim Fakültesi Dergisi*, 11 (3), 972-991
- Santrock, W. J. (2011). *Ya am boyu geli im*. (Çev. Galip Yüksel). Ankara: Nobel Yayın Da ıtım.
- Sarı, K. S. (2010). *Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Aile Mahkemeleri Ba lamında Kadına Yönelik Aile ç i iddet*. Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sethuraman, K., Lansdown, R., & Sullivan, K. (2006). Women's empowerment and domestic violence: the role of sociocultural determinants in maternal and child undernutrition in tribal and rural communities in south India. *Food and Nutrition Bulletin*, 27(2), 128–143.
- Sezer, A. (2007). Aile içinde iddete u rayan çocukların saldırganlık e ilimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8, 206-214.
- Stets, J. E. (1990). Verbal and physical aggression in marriage. *Journal of Marriage and the Family*, 52(2), 501–514.
- Suba 1, H. (2015). *Kurumda kalan ergenlerin ba lanma ili kileri ve ö renilmi güçlülük düzeyi*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, stanbul.
- Sümer, M. (2006). *Yeti kinlerin ba lanma stillerinin duygusal zekâ, ili kiye ba lılık, ili kide algılanan tatmin ve bazı de i kenlere göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, stanbul.
- Sümer, N. (2006). Yeti kin ba lanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde kar ıla tırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57), 1-22.

- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). Yeti kin ba lanma stilleri ölçeklerinin Türk örnekle mi üzerinde psikometrik de erlendirmesi ve kültürlerarası bir kar ıla tırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14 (43), 71-106.
- Sümer, N., Aktürk, E. G., Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranı larının psikolojik etkileri: türkiye’de yapılan çalı malara toplu bakı . *Türk Psikoloji Yazıları*,13 (25), 42-59.
- Sümer, N., Ünal, S., Selçuk, E., Kaya, B., Polat, R. ve Çekem, B. (2009). Ba lanma ve psikopatoloji: ba lanma boyutlarının depresyon, panik bozukluk ve obsesif-kompulsif bozuklukla ili kisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 38-45.
- ahin, N. H. ve Yaka, A. . (2010). Yakın ili kilerde ya antular envanteri’nin (Y YE-D), kendilik algısı, olumsuz otomatik dü ünceler ve psikopatolojik belirtiler ba lamında incelenmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(26), 64-76.
- enkal, . (2013). *Üniversite ö rencilerinde çocukluk ça ı travmaları ve ba lanma biçiminin depresyon ve kaygı belirtileri ile ili kisinde aleksitiminin aracı rolünün incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Taycan, S. E. ve Kuruo lu, A. Ç. (2014). Evlilik uyumu ile ba lanma stilleri ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ili kilerin incelenmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 25(1), 9-18.
- Tezcan, S., Yavuz, S. ve Tunçkanat, H. (2010) Kadına yönelik aile içi iddet ve sa lık sonuçları. In *Türkiye’de Kadın Yönelik Aile ç i iddet* (Eds S Üner, F Kardam):8-11. Ankara, T.C. Ba bakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlü ü.
- Thompson, R. A. (2000). New directions for child development in the twenty-first century: The legacy of early attachments. *Child Development*, 71, 145-152.
- Tire, Y. (2011). *Ön ergenlerde olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçilik ile algılanan anne baba tutumları arasındaki ili kinin incelenmesi*. Yayımlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Tokat, B. (2011). *De erlerin psikolojik ku atması mobbing*. Bursa: Ekin Basın Yayın.
- Topçu, Y. (2015). *Aile içi iddeti önlemede din e itiminin rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Trinke, S. J. (1995). *Hierarchies of attachment relationships in adulthood*. Unpublished master's thesis, Simon Fraser University, Canada.
- Tutarel, . K. ve Çavuo lu, . (2006). Evlilik uyumu, ba lanma biçimleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ili kiler. *Sosyal Politika Çalı maları Dergisi*, 9 (9), 61-68.
- Tüzün, O. ve Sayar, K. (2006). Ba lanma Kuramı ve Psikopatoloji. *Dü ün Adam*, 19(1): 24-39.
- Uluç, S. (2005). *Okul öncesi çocuklarda benli e ili kin inançlar, ki ilerarası emalar ve ba lanma ili kisinin temsilleri arasındaki ili ki: ebeveynlerin ki ilerarası emalarının ve ba lanma modellerinin etkisi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ulusoy, O. (2008). *Ergenlerde bili im teknolojileri kullanımı ve saldırganlık ili kisi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Adana,
- US Psikiyatri Enstitüsü, Davranı sal ba ımlılıklar. Url: https://www.uspsikiyatri.com.tr/Bagimlilik/Davranissal_Bagimlilikler/, 2021.
- Vahip, I. ve Do anav argil, Ö. (2006). Aile içi fiziksel iddet ve kadın hastalarımız. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(2), 107-114.
- Van Ijzendoorn, M. H., Moran, G., Belsky, J., Pederson, D., Bakermans-Kranenburg, M.J. and Kneppers, K. (2000). The similarity of siblings' attachments to their mothers. *Child Development*, 71, 1086–1098.
- Yavuzer, H. (2016). *Ana-baba ve çocuk*, 26.Basım. stanbul: Remzi Kitapevi.

- Yeniba , R. ve irin, A. (2007). *Ailede çocu un istismarı ve umutsuzluk* (1. Basım). Ankara: Nobel Yayın Da ıtım.
- Ye ilay, Ba lanma ve ba ımlılık. Url: <https://www.yedam.org.tr/baglanma-ve-bagimlilik-2>, 2021.
- Yıldırım, D. ve Yıldırım, A. (2010). Sa lık alanında çalı an akademisyenlerin kar ıla tıkları psikolojik iddet davranı ları ve bu davranı ların etkiler. *Türkiye Klinikleri*, 30(2), 559- 570.
- Yıldız, A. S. (2008). *Ergenlik dönemindeki ergenlerin saldırgan davranı ları ile öfke ve sosyal problem çözme becerileri arasındaki ili kinin incelemesi*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Yıldız, M. (2012). Ba lanma kuramı açısından ya lılık dönemine genel bir bakı . *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(1), 1-30.
- Yıldızhan, E. (2017). Ba lanma teorisi ve ba lanma bozukluklarına genel bir bakı . *Anadolu Klini i Tıp Bilimleri Dergisi*, 22(1), 66-72.
- Yılmaz Özkan, Y. (2008). *Aile içinde çocu a yönelik iddet (Mu la Milas Örne i)*. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Yılmaz, K. (2021). *Ergenlik dönemindeki bireylerin algıladıkları ebeveyn tutumları üzerinden toplumsal cinsiyet rolleri ve iddete yönelik tutumları arasındaki ili kinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, T.C. Üsküdar Üniversitesi Sa lık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Geli imi Anabilim Dalı Çocuk Geli imi Yüksek Lisans Programı, stanbul.
- Yılmaz, Y. (2007). *Anne-baba tutumları ile ilkö retim ikinci kademe ö rencilerinin okul ba arısı ve özerkliklerinin geli im arasındaki ili kinin incelenmesi*.Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sa lık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Yörükkan, T. (2015). *Ba lanma ve sonraki ya larda görülen etkileri*. stanbul: Bankası Kültür Yayınları.
- Yurdalan, E. (2019). *Annelerin ba lanma stilleri ile çocuk yeti tirme tutumları arasındaki ili ki*. Yüksek Lisans Tezi Yakın, Do u Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, Lefko a.
- Yüksel, A. ve Tamba , H. (2021). Ergenlerin iddet e ilim düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ili ki. *Int J Acad Med Pharm*, 2021; 3(2); 110-114
- Zalluho lu, B. T. (2015). *4-6 ya aralı ndaki okul öncesi çocukların ve annelerinin ba lanma incelenmesi: çocuk psikiyatri klini ine ba vuran ve ba vurmamı olan çocukların kar ıla tırması*. Yüksek Lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Zengin, E. (2008). *Anne baba tutumları ile Adölesan saldırganlı ı arasındaki ili kinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, T.C. Atatürk Üniversitesi Sa lık Bilimleri Enstitüsü Halk Sa lı ı Hem ireli i Anabilim Dalı Tez Yöneticisi, Erzurum.
- Zeytino lu, S. ve Kozcu, . (1990). Fiziksel çocuk istismarı konusunda bir ara tırma. *Seminer Psikoloji*, 6(7), 77- 84.

Ekler

EK -1

B LG LEND R LM ONAM FORMU

De erliKatılımcı;

Bu çalı ma; Yakın Do u Üniversitesi Klinik Psikoloji alanındaYüksek Lisans ö rencisi Ay egül KOZAK tarafından yürütölmektedir. Çalı mada ‘çocukluk ça ında ebeveyn (anne-baba) iddetine maruz kalmı annelerin ebeveynlik tutumları ile çocuklarına ba lanma tutumları arasındaki ili ki’ incelenecektir. Bilindi i gibi insanlar bir aile iç erisine do arlar.Ve insan yavrusunun sevgiyi ilk ya adı ı yer aile yani anne ve babasıyla ya adı ı ili kidir. Ailede sevgi ili kisini ya ayan ve ihtiyaçları giderilen bebek dünyayla güvenli bir ekilde ba lanır. Ruhsal açıdan sa lıklı olur.Sa lıklı bir aile ortamında büyüyen bebek, kendisi de anne oldu unda anneli i en iyi ekilde yerine getirir ve sa lıklı bireyler yeti tirir.Ve bu durum ku aktan ku a a aktarılır.Toplumsal ya am sa lıklı bir ekilde devam eder. Ancak bunun tersi olan bir durum da yani aile de iddet varsa bu ortamda yeti en çocuk ruhsal açıdan sorun ya ar. Dünya ile güvenli ba lanma gerç ekle mez. Anne oldu unda kendi çocu una sevgi göstermekte sorun ya ayabilir. Yeti tirdi i çocuk da çe itli problemler ortaya çıkabilir. Bu çalı ma bu problem yordamak amacıyla yapılacaktır.

Bu ara tırmaya katılımınız gönüllük esasına dayanmaktadır.

Ara tırmaya katılan ki ilerin kimlik bilgileri istenmeyecek ve ara tırma kapsamında verdi i bilgiler gizli tutulacaktır.

Ara tırma kapsamında toplanan veriler, bu çalı mada bilimsel amaçlı olarak kullanılacak ve ara tırmanın dı nda hiçbir yerde ve hiçbir ekilde kullanılmayacaktır.

Ara tırmaya katılma, katılımcı ki iler açısından herhangi bir risk barındırmamaktadır ve katılımcılar istedikleri zaman ara tırmadan çekilebilirler.

Ara tırma yeterli sayıda dene e ula mak (pandemi ko ullarından dolayı bazı katılımcılar yüzyüze görü meyi kabul etmemi bu yüzden bu ki iler çalı maya online katılımı lardır) için hem online hem de yüzyüze yapılacaktır.

Ara tırma için öncelikle size ki isel bilgilerinizi iç eren 20 sorudan olu an bir anket verilecek. Daha sonar sırasıyla 36 maddeden olu an ‘ebeveyn çocuk kapsayıcı

i levler ölçe i' ondan sonra 33 maddeden olu an 'çocukluk ça ı travmaları ölçe i' ve son olarak da 26 maddeden olu an 'Maternal Ba lanma Ölçe i' verilecektir.

Cevaplamanız için size verilen ölçeklerin do ruya da yanlı cevabı yoktur.Lütfen ara tırma sonuçlarının geçerlili i açısından soruların hepsini size en uygun gelecek ekilde yanıtlayınız.

Ara tırmayla ile ilgili sorularınız olursa ya da daha fazla bilgi almak isterseniz kozakaysegul@hotmail.com adresinden bana ula abilirsiniz.

Katkılarınız ve katılımınız için te ekkür ederim...

EK-2**KATILIMCI ONAM FORMU**

Yukarıda ki alımlar 1 1'inde bu alımayı katılmayı kabul etti ğim takdirde ara tırma da kimlik bilgilerimin kullanılmaması ve verdi ğim cevapların gizli tutulması konusunda güvence aldım.

Ara tırmanın yürütülmesi sırasında herhangi bir sebep göstermeden çekilebilirim. Ara tırma da verdi ğim cevapların bilimsel alımlarda kullanılmasına izin veriyorum. Ara tırma ile ilgili yapılan açıklamaları anladım.

Ara tırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum. ()

Ay egl KOZAK
Yakın Do u niversitesi
Klinik Psikoloji
Yüksek Lisans rencisi
kozakaysegul@hotmail.com

Yrd. Doç. Hande elikay
Yakın Do u niversitesi
hande.celikay@neu.edu.tr

EK-3**K İSEL B LG FORMU**

1-Kaç ya ındasınız?.....

2-E itim düzeyiniz nedir?

Okuryazar de il ()

İkokul mezunu ()

Ortaokul mezunu ()

Lise ve dengi okul mezunu ()

Üniversite mezunu ()

3-Mesle iniz nedir?.....

4-Sizce ailenizin gelir durumu nedir?

yi ()

Orta ()

Kötü ()

5-Medeni durumunuz nedir?

Evli () Bo anmı () E i ölmü ()

6- u anda evde kimlerle ya ıyorsunuz?.....

7-E inizle isteyerek mi evlendiniz?

Evet () Hayır ()

8-Kaç çocu unuzvar?

1 () 2 () 3 () 4 () 5 ve üzeri ()

9-Anne olmayı seviyor musunuz?

Evet () Hayır ()

10- Anne olmak hakkında ne dü ünüyorsunuz?.....

11-Anne olmak ile ilgili neler hissediyorsunuz?.....

12-Çocuklarınıza iddet uyguluyor musunuz?

Evet () Hayır ()

13-Çocukken ebeveynlerinizden iddet gördünüz mü?

Evet () Hayır ()

14-Çocukken ebeveynlerinizin hangisinden iddet gördünüz?

Anne () Baba () Her kisinden ()

15-Anninizin e itim durumu nedir?

Okuryazar de il ()

İkokul mezunu ()

Ortaokul mezunu ()

Lise ve dengi okul mezunu ()

Üniversite mezunu ()

16-Babanızın e itim durumu nedir?

Okuryazar de il ()

İkokul mezunu ()

Ortaokul mezunu ()

Lise ve dengi okul mezunu ()

Üniversite mezunu ()

17-Anninizin mesle i nedir?.....

18-Babanızın mesle i nedir?.....

19-Anninizle ili kiniz nasıldı?

yi () Kötü ()

20-Babanızla ili kiniz nasıldı?

yi () Kötü ()

EK-4

EBEVEYN ÇOCUK KAPSAYICI İŞLEVLER ÖLÇEĞİ (KİO)

1-----2-----3-----4-----5

Hiçbir zaman

Nadiren

Ara sıra

Sık sık

Her zaman

Aşağıda, çocuğunuzla ilgili bazı duygu ve davranışlara ilişkin ifadeler yer almaktadır. Çocuğunuzla genel durumunu göz önüne alarak, aşağıdaki derecelendirmeye göre ifadeleri cevaplayınız.

1. Çocuğumdan ayrılmak benim için zordur.	1	2	3	4	5
2. Çocuğuma olumsuz davranışını devam ettirdiği takdirde onunla konuşmayacağımı söylediğim olur.	1	2	3	4	5
3. Çocuğum hep gözümün önünde olsun isterim.	1	2	3	4	5
4. Çocuğum ağladığında susması için ne istiyorsa yaparım.	1	2	3	4	5
5. Mükemmeliyetçiliğim nedeniyle çocuğumun yaptıklarını kolay beğenmem.	1	2	3	4	5
6. Eşim, çocuğumuzun olumsuz davranışlarına sınır koyar.	1	2	3	4	5
7. Çocuğumun hastalanması, iğne olması, yaralanması gibi durumlarda panik olurum.	1	2	3	4	5
8. Gün içinde okulda rahat olup olmadığı aklıma takılır.	1	2	3	4	5
9. Eşim çocuğumuzla ilgili konularda bana yardımcı olur.	1	2	3	4	5
10. Çocuğum sınıfında en yüksek notu almamışsa üzülürüm.	1	2	3	4	5
11. İsteklerini erteleyemem hemen yerine getirmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
12. Ondan ayrıldığımda suçluluk hissederim.	1	2	3	4	5
13. Onu başkasına emanet etmek konusunda endişeliyimdir.	1	2	3	4	5
14. Çocuğum istemese de onu bir faaliyete (Spor, hobi vb.) zorladığım olur.	1	2	3	4	5
15. Bizim ona şimdi baktığımız gibi, ileride onun da bize bakmasını beklerim.	1	2	3	4	5
16. Yapabildiğinin en iyisini yapmasını beklerim, bu nedenle yüksek not alsa bile onu daha iyi yapabileceği konusunda uyardığım olur.	1	2	3	4	5
17. Tüm hayatımı çocuğuma adadım, ondan başka önceliğim yoktur.	1	2	3	4	5
18. Bana kızdığında ya da vurduğunda beni yıprattığını, üzdüğünü söylerim.	1	2	3	4	5

19. Bebekliğinde uyurken netes alıp almadığımı kontrol ederdim.

1 2 3 4 5

EK-5**Çocukluk Ça ı Travmaları Ölçe i (CTQ-33)**

Gözden Geçirilmiş ve Geni letilmiş Türkçe Versiyon

© Türkçe CTQ-28 :Vedat ar, 1996

© Türkçe CTQ-33: Vedat ar, I ıl Necef, Tuba Mutluer, Parmis Fatih, 2019
Reliability and validity studies

CTQ-28: ar, V., Öztürk, E. & kıkarde , E. (2012). Validity and reliability of the Turkish Version of the Childhood Trauma Questionnaire (CTQ). *Turkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi (Turkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences)*, 32(4),1054-1063.

CTQ-33: ar,V., Necef, I., Mutluer,T., Fatih,P., Türk-Kurtça, T. (2020). A revised and expanded version of the Turkish Childhood Trauma Questionnaire (CTQ-33): overprotection-overcontrol as additional factor. *Journal of Trauma and Dissociation*.

Her bir madde için aşağıdaki seçeneklerden birini işaretleyiniz:

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

Çocukluk umda ya da ergenlik imde...

1)Yeterli yeme im olurdu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

2) Gündelik bakım ve güvenli im sağlanıyordu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

3) Anne ya da babam kendilerine layık olmadıkları ifade ederlerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

4) Fiziksel ihtiyaçlarım tam olarak karşılanırdı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

5) Ailemde sorunlarımı paylaşabileceğim biri vardı

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

6) Üst ba açısından bakımsızdım.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

7) Sevildi imi hissediyordum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

8) Anne ya da babam kendimden utanmama neden olurdu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

9) Ailemden birisi bana öyle kötü vurmu tu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmi ti.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

10) Ailemde de i tirmek istedi im eyler vardı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

11) Ailemdelikiler bana o kadar iddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

12)Kayı , sopa, kordon ya da ba ka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

13) Anne ya da babam fikirlerimi önemserdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

14) Ailemdelikiler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

15) Fiziksel bakımdan hırpalanmı oldu uma inanıyorum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

16) Çocuklu um mükemmeldi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

17) Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komu ya da bir doktorun bunu fark etti i oluyordu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

18)Ailemde birisi benden nefret ederdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

19)Ailemdekiler kendilerini birbirlerine yakın hissederlerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

20) Biri bana cinsel amaçla dokunmaya ya da kendisine dokundurtmaya çalıştı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

21) Kendisi ile cinsel ilişki kurmadı m takdirde bana zarar vermekle tehdit eden biri vardı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

22) Benim ailem dünyanın en iyisiydi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

23) Birisi beni cinsel eylemler yapmaya ya da cinsel eylemlere bakmaya zorladı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

24) Birisi bana cinsel tacizde bulundu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

25) Ailemdekiler bana karşı suçlayıcıydı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

26) Htiyacım oldu unda beni doktora götürececek birisi vardı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

27) Cinsel istismara u radı ım kanısındayım.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

28) Ailem benim için bir güç ve destek kayna ı idi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

29) Ailemdkiler ya ıtlarımla ve arkada larımla görü memi kısıtlardı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

30) Ailemdkiler her eyime karı ırdı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

31) Anne ve babam bir i i kendi ba ıma yapmama fırsat verirlerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

32)Ailemdkiler rahat vermeyecek derecede pe imdeydiler.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

33)Anne ya da babam beni kontrol etmek için ki isel e yalarımı benden habersiz karı tırırdı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

EK-6

MATERNAL BAĞLANMA ÖLÇEĞİ

Aşağıda yeni annenin durumu ile ilgili tecrübeleri, hisleri ve duyguları tanımlanmaktadır. Lütfen her ifadeye tanımlanan duygu ve düşünceyi ne sıklıkta hissettiğinizi ve düşündüğünüzü her biri için tek bir kutucuğu işaretleyerek belirtiniz.

	HER ZAMAN	SIK SIK	BAZEN	HİÇBİR ZAMAN
1- Bebeğimi sevdiğimi hissediyorum	a	b	c	d
2- Bebeğimle birlikteyken mutluluk ve içimde bir sıcaklık hissediyorum	a	b	c	d
3- Bebeğimle özel zaman geçirmek istiyorum	a	b	c	d
4- Bebeğimle birlikte olmak için sabırsızlanıyorum	a	b	c	d
5- Sadece bebeğimi görme bile beni mutlu ediyor	a	b	c	d
6- Bebeğimin bana ihtiyacı olduğunu biliyorum	a	b	c	d
7- Bebeğimin sevinli olduğunu düşünüyorum	a	b	c	d
8- Bu bebek benim olduğu için çok memnunuz	a	b	c	d
9- Bebeğim güldüğünde kendimi özel hissediyorum	a	b	c	d
10- Bebeğimin gözlerinin içine bakmaktan hoşlanıyorum	a	b	c	d
11- Bebeğimi kucaklamaktan hoşlanıyorum	a	b	c	d
12- Bebeğimi uyurken seyrediyorum	a	b	c	d
13- Bebeğimin yanımda olmasını istiyorum	a	b	c	d
14- Başkalarına bebeğimi anlatıyorum	a	b	c	d
15- Bebeğimin gönlünü almak zevklidir	a	b	c	d
16- Bebeğimle kucaklaşmaktan hoşlanıyorum	a	b	c	d
17- Bebeğimle gurur duyuyorum	a	b	c	d
18- Bebeğimin yeni şeyler yapmasını görmekten hoşlanıyorum	a	b	c	d
19- Düşüncelerim tamamen bebeğimle dolu	a	b	c	d
20- Bebeğimin karakterini biliyorum	a	b	c	d
21- Bebeğimin bana güven duymasını istiyorum	a	b	c	d
22- Bebeğim için önemli olduğumu biliyorum	a	b	c	d
23- Bebeğimin hareketlerinden ne istediğini anlıyorum	a	b	c	d
24- Bebeğime özel ilgi gösteriyorum	a	b	c	d
25- Bebeğim ağladığına onu rahatlatıyorum	a	b	c	d
26- Bebeğimi içimden gelen bir duyguyla seviyorum	a	b	c	d

EK- 7**ÖZGEÇM****Kişisel Bilgiler**

Adı- Soyadı: Aysegül KOZAK

Doğum Yeri ve Yılı: Aydın- 12/03/1973

Tel: 555 9692753

E-mail: kozakaysegul@hotmail.com

Eğitim Durumu

İlkokul: 50. Yıl İlkokulu- Aydın

Ortaokul: ncirliova Ortaokulu- Aydın

Lise: Efeler Lisesi- Aydın

Üniversite: On Dokuz Mayıs Üniversitesi Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık

Yüksek Lisans: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık- Çukurova Üniversitesi

Yakın Doğudü Üniversitesi

Eğitim Yönetimi Teftiş Denetimi ve Ekonomisi- Ege Üniversitesi-

Girne- Amerikan Üniversitesi

Hayatı

Kozan Pansiyonlu Ortaokulu- Adana

Kilis Yatılı Bölge Okulu- Kilis

İtme Engelliler Okulu- Adana

Ali Kuşçu .Ö.O. Buca – İzmir

Psikolojik Danışmanlık Dairesi- Kıbrıs Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı

Girne –Amerikan Üniversitesi- Kıbrıs

Bayraklı Lisesi – İzmir

Levent Aydın Anadolu Lisesi- Antalya

Aldığı Eğitimler:

- * Hiperaktivite ve Hiperaktif Çocukların E itimi: 2000- Yalova- Milli E itim Bakanlığı
- * Bili sel ve Davranı ı Terapi Kuramsal E itimi: 2019- Antalya- Bili sel Davranı ı Psikoterapiler Derne i
- * Bili sel ve Davranı ı Terapi Beceri Kazandırma Ve Süpervizyon E itimi: 2019- Antalya- Bili sel Davranı ı Psikoterapiler Derne i
- * Bili sel ve Davranı ı Terapi Çocuk- Ergen Kuramsal E itimi: 2018- Antalya- Bili sel Davranı ı Psikoterapiler Derne i
- * Bili sel ve Davranı ı Terapi Süpervizyon E itimi- 2019- Antalya- Hakan Türkçapar
- * İret Dili Beceri Geli tirme E itimi: 2015-Antalya-Azize Kahraman Halk E itim Merkezi
- * Pozitif Psikoterapi E itimi- 2021- Ali Eryılmaz- stanbul
- * Tematik Algı Testi E itimi- 2020- Madalyon Akademi- stanbul
- * Bili sel Davranı ı Terapi E itimi: 2020- Ebru alcıo lu- stanbul
- * İret Dili Tercümanlı ı: 2015- Antalya- Azize Kahraman Halk E itim Merkezi
- * İret Dili Üst Düzey Tercümanlık: 2016- Aydın- Efeler Halk E itim Merkezi
- * Rehber Ö retmen Akademisi: 2019- stanbul-Kadir Has Üniversitesi
- * Aile Danı manlı ı Temel E itim Programı: 2012- zmir- Türk Psikolojik Danı ma ve Rehberlik Derne i
- * Eriksonian Hipnoterapi Semineri: 2012- izmir- The Milton H. Erickson Institute of Istanbul
- * Aile Danı manlı ı E itimi: 2011- zmir- Aile Danı manları Merkezleri Derne i
- * Aile Danı manlı ı E itimi: 2012- zmir- Evlilik ve Aile Danı manları Derne i
- * Minnesota Çok Yönlü Ki ilik Envanteri (MMPI) Uygulayıcı E itimi: 2021- Ankara- Türk Psikolojik Danı ma ve Rehberlik Derne i
- * Wechsler Çocuklar ın Zeka Ölçe i (WISC-R) Uygulayıcı E itimi: 2020- stanbul- Bilgelik Enstitüsü
- * Transaksiyonel Analiz Kuram E itimi- 2002- zmir- Ege Üniversitesi
- * Çocuk Testleri E itim: 2019- Ankara- Türk Psikolojik Danı ma Derne i
- * Çe itlilik nsiyatif Proje E itimi: 2008- Lefko a- The Management Centre
- * Çe itlilik nsiyatif Proje E itimi: 2009- Lefko a-The Manangement Centre
- * Çevre E itimi ve Teknoloji Entegrasyonu Atölye Çalı ması: 2007- Lefko a- The Manangement Centre

- * III. International Education Congress- 20008- Girne- Girne Amerikan Üniversitesi
- * Ba ımlılıkla Mücadelede E itimcilerin E itimi: 2006- Lefko a- Kıbrıs Milli E itim ve Kültür Bakanlığı
- * Otistik Çocuklar ve E itim- 2010- zmir- Eyüp Sabri Ercan
- * Mor Sertifika Programı: 2010- stanbul- Sabancı Üniversitesi
- * Geni Ufuklar Projesi: 2009- zmir- Ege Üniv. Kadın Sorunları Ara tırma ve Uygulama Merkezi
- * Mor Sertifika Programı: 2009- stanbul- Sabancı Üniversitesi
- * İlk Yardım Müdahale Semineri: 2009- zmir- zmir Milli E itimi
- * Avrupa Birli i Comenius Proje E itimi- 2009- zmir- zmir Milli E itimi
- * Travma ve Krize Müdahale- 2011- zmir- Bayraklı Rehberlik Ara tırma Merkezi
- * hmal ve stismar- 2014- Antalya- Muratpa a lçe Milli E itimi
- * Psikoe itim- 2002- zmir- zmir Milli E itimi
- * Gestalt Terapi- 2018- Ma usa- Do u Akdeniz Üniversitesi
- * Aile Danı manlı ı Sertifika Programı- 2021- stanbul- Yıldız Teknik Üniversitesi
- * Özel E itim Gereksinimli Çocukların E itimi- 2016- Aydın- Aydın Milli E itimi
- * TKT 7-11 Ya Uygulayıcı E itimi: 2011- zmir- zmir Milli E itimi
- * 7-19 Ya Aile E itimi Uygulayıcı E itimi: 2010- zmir- zmir Milli E itimi
- * Çözüm Odaklı Kısa Süreli Terapi E itimi: 2011- zmir- Nevin Dölek
- * ki Toplumlu Projeler E itimi: 2007- Birle mi Milletler- Kıbrıs
- * Madde Ba ımlılı ı- 2012- Antalya- Ye ilay* Travma ve Yas E itimi- 2012- zmir – Milli E itim Bakanlığı
- * Danı manlık Tedbiri E itimi- Aydın- Aydın Rehberlik ve Ara tırma Merkezi
- *Yaratıcı Yazarlık E itimi – 2019- Yıldız Teknik Üniversitesi
- * Masal Anlatıcılı ı E itimi- 2019- Yıldız Teknik Üniversitesi

EK-8

BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

07.01.2022

Sayın Ayşegül Kozak

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDU/SB/2021/1188 proje numaralı ve "Çocukluk Çağında Ebeveyn (Anne-Baba) Şiddetine Maruz Kalmış Annelerin Ebeveynlik Tutumlarının Çocuklarıyla Bağlanmalarına Etkileri Arasındaki İlişki" başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor **Direnç Kanol**

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raporörü

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.

çocukluk çağında ebeveyn (anne-baba) şiddetine maruz kalmış annelerin ebeveynlik tutumları ve çocukla

ORJİNALLİK RAPORU

% **11**
BENZERLİK ENDEKSİ

% **11**
İNTERNET KAYNAKLARI

% **2**
YAYINLAR

% **7**
ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ
